

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

FLORONYMA V RUSKÉ A ČESKÉ FRAZEOLOGII

FLORONYMS IN RUSSIAN AND CZECH
PHRASEOLOGY

VYPRACOVALA: Bc. Radka Mořická

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. Ludmila Stěpanova, CSc.

2016

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 6. 12. 2015

Podpis

Děkuji prof. Ludmile Stěpanové, CSc. za cenné konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla. Také děkuji rodičům, rodině, příteli a přátelům za podporu během celé doby studia.

Podpis

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1.1 FRAZEOLOGIE A IDIOMATIKA.....	7
1.1.1 FRAZEOLOGICKÝ OBRAT, RESP. FRAZEOLOGICKÁ JEDNOTKA, FRAZEOLOGISMUS, FRAZÉM.....	8
1.1.2 LEXIKÁLNÍ SLOŽENÍ FRAZEOLOGICKÝCH OBRATŮ.....	11
1.1.3 SYNTAKTICKÁ STRUKTURA FRAZEOLOGICKÝCH OBRATŮ.....	11
1.1.4 KLASIFIKACE FRAZEOLOGISMŮ PODLE PŮVODU.....	12
1.1.5 PŘEKLAD FRAZEOLOGISMŮ.....	14
1.2 OBRAZ SVĚTA.....	15
1.3 FLORA V RUSKÉ FEDERACI A ČESKÉ REPUBLICE.....	20
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	23
2.2 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY STROMŮ.....	27
2.3 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY ČÁSTÍ ROSTLIN A STROMŮ.....	32
2.4 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY TRAV A MECHŮ.....	37
2.5 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY PLODŮ.....	40
2.6 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY OVOCE.....	43
2.7 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY LESNÍHO OVOCE.....	46
2.8 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY POLNÍCH PLODIN.....	48
2.9 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY ZELENINY.....	51
ZÁVĚR.....	57
PE3IOME.....	59
BIBLIOGRAFIE.....	70
PŘÍLOHY.....	75
Příloha 1. Statistické údaje.....	75

Příloha 2. Floronymické frazeologismy podle typu ekvivalentů a typu internacionálnosti	76
Příloha 3. Abecední rejstřík ruských frazeologismů podle rozdělení do frazeologických skupin	93
Příloha 4. Abecední rejstřík českých frazeologismů podle rozdělení do frazeologických skupin	104

ÚVOD

Flora tvoří nedílnou součást přírody a je také základní složkou lidského života. Do flory řadíme vše, co roste, nejenom květiny a stromy, ale také ovoce, zeleninu a jiné plodiny, které můžeme považovat za podstatnou část našeho jídelníčku. Není proto s podivem, že má flora pevné místo v našem bytí. První použití floronym (názvů rostlin) ve frazeologismech můžeme datovat do období starého Řecka a Říma, tudíž několik tisíc let nazpět. Od té doby frazeologismy s floronymickými komponenty zakořenily v lidové slovesnosti a velmi často se používají dodnes.

Tato diplomová práce s názvem *Floronyma v ruské a české frazeologii* si klade za cíl klasifikovat ruské frazeologismy obsahující floronyma, porovnat je s českými ekvivalenty a určit v jakém rozsahu se shodují. Za další náš úkol považujeme studium původu a významu těchto frazeologických jednotek obsahujících floronyma. Avšak naším hlavním úkolem bude zjistit míru shody těchto frazeologismů a jejich ekvivalentů v druhém jazyce.

Výzkum bude prováděn na více než 500 excerpčních lístcích, které jsme pro tuto práci nashromáždili. Práce bude rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou, které se dále budou členit na kapitoly a podkapitoly. V teoretické části se budeme zabývat frazeologií a idiomatikou, jazykovým obrazem světa, poskytneme také stručnou informaci o floře, která se nachází na území Ruské federace a České republiky – a to pro lepší pochopení odlišností ve frazeologiích ruštiny a češtiny. Praktická část bude věnována již samotným ruským frazeologismům obsahujícím floronyma a jejich českým ekvivalentům, které budou rozděleny podle určujícího komponentu do skupin, resp. podkapitol. Budeme analyzovat excerpované frazeologismy z hlediska jazykového obrazu světa, při jehož popisu hrají frazeologismy důležitou roli.

K práci bude připojena příloha – rusko-český frazeologický slovníček obsahující zkoumané ruské floronymické jednotky a jejich české ekvivalenty. Informace pro výzkum budou, jak pro teoretickou část, tak pro praktickou část, čerpány z odborných publikací zaměřených na tuto problematiku, dále z konzultací s rodilými mluvčími a z mých poznatků z Ruské federace a České republiky.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 FRAZELOGIE A IDIOMATIKA

Termín *frazeologie* vznikl spojením dvou řeckých slov, a to φράσις (phrasis – vyjádření, slovní obrat) a λογος (logos – slovo). Problematikou frazeologie se jazykovědci začali zabývat již v první polovině 20. století, konkrétně od 40. let (Ch. Bally), více poté od druhé poloviny 20. století. Za nejvýznamnějšího ruského odborníka můžeme považovat V. V. Vinogradova, který jako první frazeologismy klasifikoval a naznačil, jakým směrem se bude ubírat další studium této disciplíny (viz Энциклопедия Кругосвет а Шанский 1985: 6 - 9).

Pod termínem *frazeologie* bývá označována jak část jazykovědy, která se zabývá frazémy, tak i celý souhrn frazémů, resp. frazeologických jednotek (FJ). Jednotná terminologie této disciplíny zatím vypracována nebyla, proto můžeme u jednotlivých autorů vidět v definicích *frazeologie* odchylky (Stěpanova, 2004: 7 – 8). Níže uvádíme některé z nich.

N. M. Šanskij definuje *frazeologii* jako: „Раздел науки о языке, изучающий фразеологическую систему в ее современном состоянии и историческом развитии“ (Шанский 1985: 4).

Podle F. Čermáka je *frazeologie* disciplína, která se zabývá studiem a popisem jazykových jednotek, které F. Čermák nazývá *frazémy* a *idiomy*, jiní vědci je označují jako *frazeologizmy*, *frazeologické jednotky*, *frazeologické obraty* aj. Studium těchto jednotek je poměrně široké, neboť jsou spjaty jak s ostatními jazykovými disciplínami, tak i s nejazykovými. S postupem času se stanovily určité stálé frazeologické (a idiomatické) vlastnosti, např.: ustálenost, reprodukovatelnost, celistvost pojmenování, víceslovnost, sémantická nerozložitelnost, přítomnost archaismu, nezaměnitelnost, ekvivalentnost slovu, obraznost, nepřeložitelnost, terminologičnost, expresivnost, emocionálnost aj. Tyto vlastnosti se často překrývají (Filipec, Čermák 1985: 166 – 168, 176).

J. V. Bečka říká že „frazeologie je soubor ustálených slovních spojení, tzv. frazeologických obratů nebo frazeologismů. Jsou to ustálená pojmenování složená ze dvou i více slov, jež bereme jako pojmenovávací jednotky“ (Bečka, 1979: 321).

Při studiu *frazeologie*, resp. frazeologismů se komplexně zkoumají jednotlivé části jazyka. A jak naznačuje definice N. M. Šanského, studium *frazeologie* je diachronní, tzn. z časového hlediska se porovnávají odlišné vývojové jevy jazyka. Dále můžeme do studia této disciplíny zahrnout např. sémantiku slova v jazykovém systému, syntax a význam slov, etymologii, pravopis, lexikální složení, strukturu, význam, morfologické vlastnosti a jiné. Často dochází k tomu, že v důsledku neznalosti významu a skladby se frazeologismy nesprávně používají, a proto vzniká mnoho chyb. Z tohoto důvodu je velmi důležité se zabývat frazeologickým systémem a tím si osvojit normy spisovného používání frazeologismů (Шанский 1985: 4 – 6).

1.1.1 FRAZEOLOGICKÝ OBRAT, RESP. FRAZEOLOGICKÁ JEDNOTKA, FRAZEOLIGISMUS, FRAZÉM

Tak jako v případě *frazeologie*, i definice frazeologických obrátů není jednotná a může se, v závislosti od autora, lišit (viz níže).

Ruský lingvista N. M. Šanskij definuje frazeologický obrat jako: „Воспроизводимую в готовом виде языковую единицу, состоящую из двух или более ударных компонентов словного характера, фиксированную по своему значению, составу и структуре“ (Шанский 1985: 20).

L. I. Rojzenzon definoval frazeologický obrat jako „ustálený slovesný celek“. Podobně definovali ve své publikaci *Очерки по общей фразеологии* frazém i M. M. Kopylenko a Z. D. Popova. Dle prací V. M. Mokijenka, A. K. Biricha, S. S. Volkova a T. G. Nikitina (Petrohradský frazeologický seminář) můžeme frazeologickou jednotku definovat jako „poměrně ustálené, opakovatelné a expresivní slovní spojení s celostním významem“ (Stěpanova, Mokienko 2008: 9 – 10, 12).

Idiom a frazém můžeme definovat jako ustálené a reprodukovatelné spojení prvků, jejichž význam je neodvoditelný z významu jeho složek. „Je to jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý nefunguje stejným způsobem v jiném spojení, popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném. Frazém a idiom je nemodelové a ustálené syntagma prvků, z nichž (aspoň) jeden je z hlediska druhého členem extrémně omezeného a zavřeného paradigmatu“ (Filipec, Čermák 1985: 176 – 177). Prvkem můžeme nazývat určitou podobu nebo formu, resp. slovní tvar, morf atd. Samotný idiom

definujeme jako „ustálené spojení slov charakteristické pro jistý jazyk, zpravidla je přímo, resp. doslovně nepřeložitelný“ (Klimeš, 2002: 295). Idiom je vázán na sémantickou stránku slova a frazém na formální stránku slova (Walterová, 2007: 67).

Frazeologické obraty se užívají jako hotové významové jednotky. Pouze u některých frazeologismů je možné měnit pořádek slov, např. *пускать пыль в глаза* – *пыль в глаза пускать*. Jak už bylo uvedeno výše, mezi základní charakteristiku frazeologismů patří ustálenost. Jsou frazeologismy, které nepřipouští vložení dalších slov, ale jsou i takové výrazy, kdy je možné mezi komponenty vkládat další slova, např. *одержать победу* – *одержать большую победу*.

Díky ustálenosti se frazeologismus stává v čase a prostoru fixovaným a neměnným. Avšak jsou situace, kdy se frazeologismus může určitým způsobem měnit, a proto je nutné považovat tuto jeho vlastnost za relativní (Stěpanova, Mokienko 2008: 13).

Největší rozdíl mezi slovy a frazeologismy můžeme najít v jejich struktuře. Zatímco slova se dělí na morfémy a samostatně se použít nedají, frazeologismy se skládají ze slov, zpravidla samostatně použitelných. Frazeologické obraty jsou takové jazykové jednotky, které jsou charakterizovány následujícími příznaky: to jsou jazykové jednotky, které se uchovávají v paměti člověka jako celek; jazykové jednotky s ustáleným významem, složením a strukturou; zvukové komplexy, které mají minimálně dva přízvuky a členité útvary, jejichž části uživatelé vnímají jako slova.

Od volného spojení slov se frazeologismus odlišuje i přítomností či nepřítomností kategorií čísla a vidu, např. *закрывать глаза* (zemřít) a *закрывать глаза* (ignorovat) nebo *крокодиловы слезы* (frazeologismus) a *крокодилова слеза* (volné spojení slov). Pod pojem *frazeologický obrat* řadíme jak idiomy, tak opakovatelné a ustálené jednotky neidiomatického charakteru. Někteří vědci, např. N. M. Šanskij, sem řadí i přísloví, terminologické slovní spojení, složené názvy i slovní spojení s komponentem s frazeologickým významem (Шанский 1985: 27 – 32).

My se ale budeme držet přístupu prof. V. Mokienka, který považuje za frazeologismy jen ustálená slovní spojení s přeneseným významem (Stěpanova, Mokienko 2008: 10).

Co se týče jednoznačnosti a mnohoznačnosti, tak většina frazeologických obrátů je jednoznačná. Podle V. P. Žukova je to dáno tím, že se frazeologismus, na rozdíl od volného spojení slov, netvoří během řeči, ale funguje (vzhledem k jeho struktuře a skladbě) jako hotová a ustálená jednotka (Шанский 1985: 42).

Podle sémantické celistvosti můžeme frazeologismy rozdělit na *frazeologické srostlice, frazeologické jednotky a frazeologické spojení* (V. V. Vinogradov). N. Šanskij přidal k této klasifikaci nový druh: *frazeologické výrazy*, ale toto „novum“ se ve frazeologii neujalo (tamtéž: 56 – 57).

Frazeologické srostlice označují takové skutečnosti, které jsou podobné tomu, co můžeme pozorovat ve slovech s neodvozeným základem. Zároveň zde není rys, který by byl dán do základu názvu. V těchto srostlicích již nenajdeme slova se samostatným významem, tzn. význam frazeologického obrátu nelze z jeho částí vyvodit.

Frazeologické jednotky se definují jako nedělitelné a celistvé frazeologické obraty, jejichž význam je relativně dán jeho částmi. Jednotný význam frazeologické jednotky vzniká spojením jeho slov v jediný zobecněný a přenesený význam, např. *из пальца высосать, зарыт талант в землю*.

Základní vlastností frazeologických jednotek je obraznost. Právě toto je odlišuje od stejných volných slovních spojení. Navíc do nich můžeme přidávat další slova, což je odlišuje jak od frazeologických srostlic, tak od většiny frazeologických spojení. Frazeologické srostlice a jednotky, které vystupují jako ekvivalenty slov, se často přiřazují do jedné skupiny a nazývají se *idiomy* nebo *idiomatické výrazy*. Naproti tomu stojí frazeologické spojení, což jsou sémanticky dělitelné frazeologické obraty, jejichž význam odpovídá významům jejich částí (slov) – tamtéž: 58 – 61).

Frazeologické spojení je frazeologický obrat, který se skládá ze slov jak s volným významem, tak s frazeologicky vázaným významem. Uveďme si příklad – spojení *закадычный друг*. Slovo *друг* je možné užít i s jinými slovy, oproti tomu slovo *закадычный* je možné použít pouze se slovem *друг*.

Abychom mohli určit, ke které ze tří skupin sémantické celistvosti frazeologismus patří, je nutné vzít v úvahu jeho význam a využívání v jazyce. Základním kritériem při posuzování je přítomnost nebo absence obraznosti a motivovaného významu.

Pokud frazeologismus nemá motivovaný význam a obraznost, jedná se o frazeologickou srostlici, např. *собаку съел*. A pokud frazeologismus je motivovaný a má určitou obraznost, jedná se o frazeologickou jednotku, např. *кровь с молоком* (Шанский 1985: 61 – 64).

1.1.2 LEXIKÁLNÍ SLOŽENÍ FRAZEOLOGICKÝCH OBRATŮ

Většina frazeologických obrátů se do cizích jazyků nepřekládá. Všechna ustálená slovní spojení je možno rozdělit do dvou skupin. Do první z nich spadají frazémy, které jsou tvořeny ze slov s volným užitím a jsou využívány v současném ruském jazyce, např. *как снег на голову – внезапно*. Tato první skupiny se stále rozrůstá a řadíme do ní většinu frazeologismů.

Do druhé skupiny řadíme frazémy s lexikálně-sémantickými zvláštnostmi – zastaralá, nářeční slova, nebo slova se svázaným významem, např. *елико возможно – насколько возможно*.

Frazeologické obraty, které jsou tvořeny slovy s volným užitím, se neodlišují od volných slovních spojení (např. *взрослые дети, полтора человека, дырявая память*) – tamtéž: 65 – 69).

Frazeologismy obsahující slova, která se objevují pouze ve frazeologismech, se dělí na dva typy. Do první skupiny řadíme ty slova, která jsou zastaralá, např. *скалить зубы – смеяться*. V druhé skupině jsou archaizmy a historizmy, např. *как зеницу ока – заботливо, тщательно*.

Jak už bylo uvedeno výše, frazeologické obraty můžou obsahovat archaizmy, např. *красная девица – красивая девица*. Ve frazeologismu *Держи карман шире!* má slovo *карман* zastaralý význam slova *мешок* (tamtéž: 69 – 71).

1.1.3 SYNTAKTICKÁ STRUKTURA FRAZEOLOGICKÝCH OBRATŮ

Podle struktury dělíme frazeologismy na *frazeologismy, které odpovídají větě* (*куры не клюют; риск – благородное дело*) a *frazeologismy, které odpovídají slovnímu spojení* (*встречаться глазами; подруга жизни*). Dále se frazeologismy strukturně odpovídající větě dělí na ty, které *popisují skutečnost* (*кот наплакал – málo*) a na ty,

které tvoří komunikativní jednotku a předávají nám celé sdělení (*счастливые часов не наблюдают*).

Nejvíce frazeologických jednotek v této skupině jsou ekvivalenty slov (obrazné), které jsou ze sémanticko-gramatického hlediska různorodé (*в чем мать родила* – holý; *куда глаза глядят* – kamkoli) a vždy patří do hovorové řeči. V druhém případě se komunikativní frazeologické obraty dělí na hovorové klišé, které v sobě nenesou žádné ponaučení, tzn. jedná se o *rčení* (*Нашла коса на камень; На бедного Макара все шишки валяются*) a na *přísloví*, které již v sobě má mravní ponaučení (*Жизнь прожить – не поле перейти; Не всё то золото, что блестит*). Rčení chápeme jako výrok, který vychází z lidu, přísloví již od konkrétní osoby (tamtéž: 71 – 74). V této práci se ale budeme věnovat pouze frazeologismům (tj. ustáleným slovním spojením), nikoliv příslovím.

1.1.4 KLASIFIKACE FRAZEOLIGISMŮ PODLE PŮVODU

Všechny frazeologismy dělíme na čtyři skupiny: *původně ruské frazeologismy*, *převzaté frazeologismy*, *frazeologické kalky* a *frazeologické polokalky*. Nejvíce frazeologismů je původně ruských (*как огня бояться, в чём мать родила, в один голос*). Z převzatých frazeologismů se často nepřekládají staroslověnské nebo latinské výrazy.

Původně ruský frazeologický obrat je takové ustálené slovní spojení, které vzniklo buď v ruském jazyce, nebo pochází z ještě staršího výchozího jazyka. Dále tyto frazeologismy klasifikujeme podle toho, zdali mají původ celoslovanský, východoslovanský nebo čistě ruský. Frazeologismy ze skupiny celoslovanských mají původ v praslovanštině. Ve většině případů jsou tyto jednotky známé i v dalších slovanských jazycích (prasl. *бити въ очи* – rus. *бить в глаза* – ukr. *бити в очи* – pol. *bić w oczy* – bulh. *бия в очи*). Východoslovanské frazeologismy vycházejí ze staroruštiny, můžeme je najít jak v ruštině, tak v ukrajinštině a běloruštině (rus. *под горячую руку* – ukr. *під горячу руку* – běl. *над гарачую руку*). Čistě ruské frazeologismy vznikly až při samostatném fungování Ruska. Například frazeologismus *очертя голову* vznikl kombinací frazémů *очертя кругом* (pověra, že se má člověk obkroužit, aby se ochránil před špatnou silou) a *сломя голову* (původně *сломиголова* – dřívější význam *кто не подумав, poté очень быстро*).

Volné slovní spojení se nejčastěji přemění na frazeologický obrat z následujících důvodů: stálé a opakující se používání volného spojení slov v obrazně přeneseném významu, vyskytování se slov s vázaným použitím ve volném slovním spojení, vyjádření volným slovním spojením s jediným výrazem, který přísluší do určité historické epochy. Proto je velmi důležité znát staré ruské zvyky a tradice, abychom pochopili, odkud se daný frazeologismus vzal (tamtéž: 88 - 95).

Nové frazeologismy se tvoří také modelově jako neologismy, které se poté začínají užívat v běžné řeči. Například frazeologismus *берёзовая каша* je založen jak na struktuře typu *манная каша*, tak na komponentu *каша*. Takže můžeme říct, že nové frazeologismy se tvoří podle již existujících obrátů. Nejméně se v běžné řeči používají frazeologismy umělecké a publicistické.

Přejaté frazeologismy přešly do ruského jazyka v takové podobě, v které se používaly v původním jazyce. Tyto ustálené frazeologické jednotky mají původ v cizím jazyce a do ruštiny se nepřekládají, např. *alma mater* (univerzita) a *modus vivendi* (způsob života) z latiny. Klasifikujeme dvě skupiny převzatých frazeologismů – ze staroslověnštiny a ze západoevropských jazyků. Po christianizaci Rusi se pod vlivem církevní slovanštiny objevilo mnoho frazeologismů, které pocházejí z Bible, Knihy žalmů a dalších svatých knih. Mnohé z nich se již nepovažují za převzaté, nýbrž nápadný u některých je pouze jejich knižní styl (*смертный грех, терновый венец*) a u některých se i tento jev již neobjevuje (*корень зла, ради бога, всей душой*). Mnoho frazeologických obrátů pocházejících ze staroslověnštiny jsou plně integrovány do ruské slovní zásoby, nehledě na to, že obsahují archaismy (*око за око, зуб за зуб* – tamtéž: 95 - 100).

Převzaté frazeologismy ze západoevropských jazyků bez překladu se v ruském jazyce vyskytují v takové podobě, jako jsou ve výchozím jazyce, tzn. ve většině případů v latince a mají stejné vlastnosti jako ve výchozím jazyce, např. lat. *honoris causa* (za zásluhy), angl. *all right* (vše v pořádku). Tyto frazeologismy mohou být časem vytěsňeny frazeologismy ruského původu anebo jsou nahrazeny frazeologickými kalky, např. angl. *time is money* – rus. *время – деньги*; fr. *infant terrible* – rus. *ужасный ребёнок*. Nejvíce těchto převzatých slov pochází z latiny, poté z angličtiny či francouzštiny.

Kalky tvoří velkou část frazeologických obrátů. Kalk je ustálené slovní spojení, které vzniklo jako doslovný překlad cizojazyčného frazeologismu. Mnohdy se stává, že tyto obraty jdou proti sémantickým a syntaktickým pravidlům ruského jazyka. Tím vznikají nové přenesené významy a nové modely frazeologismů. Rozlišujeme *přesné frazeologické kalky* a *nepřesné frazeologické kalky*. Přesné kalky se objevují ve stejné podobě, bez porušení lexikálně-gramatické struktury, např. angl. *blue stocking* – rus. *синий чулок*, lat. *epistola non erubescit* – rus. *бумага не краснеет*. Nepřesné kalky byly vytvořeny již s určitými lexikálně-gramatickými změnami ve frazeologické struktuře, např. fr. *flambeau de jour* (hvězda dne) – rus. *дневное светило* (slunce - tamtéž: 100 – 101).

Nejvíce kalků vzniklo překladem frazeologických obrátů z francouzštiny a to na přelomu 18. a 19. století. Podstatně méně je jich přeloženo z latiny, řečtiny, němčiny a angličtiny. Frazeologické kalky: *porter l'empreinte* – *носить отпечаток*, *au premier aspect* – *с первого взгляда*, *voir tou ten noir* – *видеть всё в чёрном свете*. Kalky z jiných jazyků: lat. *circulus vitiosus* – *порочный круг*, lat. *status belli* – *состояние войны*, angl. *standard of life* – *жизненный уровень*.

Dalším jevem v ruském jazyce jsou tzv. *frazeologické polokalky*, které se dají charakterizovat jako napůl překlad a napůl přejatí cizojazyčného frazeologického obratu, např. fr. *faire une scène* – *сделать сцену*, fr. *puls artésien* – *артезианский колодец* (tamtéž: 101 – 104).

Frazeologismy klasifikujeme také podle jejich oblasti upotřebení. Původně ruské frazeologismy dělíme na *frazeologismy hovorové řeči s příslovími a pořekadly* (Не все золото, что блестит; красная девица), *frazeologismy profesních žargonů a arga* (разделатъ под орех, играть первую скрипку, на всех парусах), *frazeologismy knižně-literární* (odborná terminologie – *центр тяжести, отрицательная величина*; ustálené slovní spojení z umělecké literatury a publicistiky – *медвежья услуга, окно в Европу* – tamtéž: 104 – 107).

1.1.5 PŘEKLAD FRAZEOLOGISMŮ

Překlad frazeologismů je pro překladatele a tlumočníky velmi náročný, je to až umělecký překlad. Lingvisté S. Vlachov a S. Florin vyčlenili podle vztahu frazeologismu výchozího jazyka a překladu frazeologismu v cílovém jazyce tyto druhy překladu:

lexikální překlad, překlad volným slovním spojením, překlad přejatým frazeologismem a opisný překlad. Lingvista A. D. Rajchštejn klasifikaci S. Vlachova a S. Florina pojal detailněji a vzniklo nové dělení, založené na lexikálním systému frazeologických ekvivalentů, např. na *identičnosti, strukturní synonymii nebo lexikální variantnosti, stylistické synonymii*, atd. Lingvista Ju. P. Golceker založil typologii ekvivalentů na lexikální struktuře, syntaktické struktuře a obraznosti frazeologismů, čímž vznikají: *frazeologické ekvivalenty, fraz. analogy, fraz. paralely a fraz. kalky* (Stěpanova, Mokienko, 2008: 35 – 37).

Podle Kollera potřebuje překladatel znát překládaný text jako celostní systém, jeho funkcionální a stylistické spojitosti a mezitextové vztahy. Mnoho autorů ve svých dílech frazeologismy nepoužívají úplně přesně, transformují je do takových forem, kdy se stávají neoddělitelnou součástí textu.

Čeští překladatelé z ruského jazyka překládají stylem jazykové kompenzace a s pomocí konkrétních zkušeností B. Mathesia, které přinášejí adekvátní a plnohodnotné překlady. U těžko přeložitelných frazeologismů může český překladatel výraz přeložit buď opisem, nebo slovesným ekvivalentem. Pokud touto cestou frazeologismus ztrácí expresivní, obrazné nebo funkčně-stylistické vlastnosti, překladatel je nahradí v textu jinými frazeologismy, kde v originálu chybí (tamtéž: 38 – 41).

1.2 OBRAZ SVĚTA

Jazyk je část kultury, kterou jsme zdědili. Kultura národů se projevuje v jazyce, jazyk kumuluje klíčové koncepty kultury a formuluje je do slov. D. S. Lichačev řekl, že „именно индивидуальные особенности народов связывают их друг с другом, заставляют нас любить народ, к которому мы даже не принадлежим, но с которым столкнула нас судьба“ (Мокиенко, 1986: 5).

V důsledku vzájemného působení člověka a okolního světa, vzniká u člověka představa o světě. Z filozoficko-lingvistického pohledu to nazýváme *obraz světa*. Je to jedna ze základních představ, která popisuje lidský život. T. N. Vendina říká, že „...картина мира рассматривается как форма представления и интерпретации сфер культуры и жизнедеятельности человека“ (Вендина, 1998: 5). Důležitou součástí při jeho poznávání je jazyk. Díky němu se u každého člověka vytváří určitý

obraz světa. Každý jazyk plní několik funkcí, tj. funkci komunikativní, informativní, emotivní a také funkci upevňování a uchovávání celého spektra znalostí a představ určité jazykové komunity o světě (Корнилов, 2013: 4).

Obraz světa se poprvé objevil jako termín ve fyzice na přelomu 19. a 20. století. Od 60. let 20. století se tímto jevem začali zabývat lingvisté (v sémiotice) v rámci prvotních systémů, což je jazyk, a v rámci druhotných systémů, kam řadíme např. víru, folklor, filmy atd.

Obrazem světa se zabývá lingvistický obor – kognitivní lingvistika. Ta se začala formovat ve 20. století, při požadavku studovat jazyk, mj. i z antropologického hlediska, který chápe jazyk jako „nemechanický odraz skutečnosti, ale kulturně-specifickou interpretací skutečnosti, skrze kterou mluvčí vnímá realitu a zároveň je tímto hodnotovým systémem sám formován“ (Rossica Olumucensia: 68).

Jak už bylo napsáno výše, *obraz světa* se tvoří na základě lidských představ o světě. *Obraz světa* je poté přeformulovaný výsledek informací o tomto vzájemném působení. Je to hierarchická struktura kognitivního charakteru, tzn. hypotéza o typickém stavu reality. *Obraz světa* můžeme poté označit jako systém obrazů. Podle slov M. Heideggera si lidé při slově *obraz* vybaví cokoliv: „Картина мира, сущностно понятая, означает не картину, изображающую мир, а мир, понятый как картина“ (viz Маслова, 2007: 35 – 36) O. A. Kornilov interpretuje Heideggerovu myšlenku následovně: „человек изображает мир как картину – человек понимает мир как картину – мир превращается в картину – человек покоряет мир как картину.“ (Корнилов, 2013: 6).

Obraz světa můžeme také definovat jako společenské chápání, v němž jazyk funguje jako prostředek poznání. Člověk si logicky osvojuje své zkušenosti do konceptů, které mezi sebou propojuje a tím vytváří systém konceptů. Logika, díky jazyku, dovoluje uvnitř konceptů vytvářet koncepty nové i abstraktní. Systémy těchto konceptů se vyvíjely od *neverbálních* (předjazykových) po *verbální* (jazykové). Do tohoto vývoje můžeme zařadit i jejich vlastnosti – nestálost, která se váže na nahromaděné zkušenosti a nové poznatky, a logiku, která souvisí s procesem tvoření systému konceptů a jejich pochopení.

Proto se může stát, že lidé, kteří hovoří stejným jazykem, mají různé *konceptuální obrazy světa* a lidé, kteří hovoří cizími jazyky, mají tyto *konceptuální obrazy světa* velmi podobné. Podobnost, ale také různorodost může nastat i např. u lidí stejných generací, sociálních vrstev, věkových skupin atd. Velkou roli zde hrají faktory lidské, národní a osobnostní. *Obraz světa* není pouze soubor zobrazení předmětů, procesů atd. ale i pozice subjektů, které jsou stejně reálné jako objekty (předměty) – Маслова 2011: 66).

Můžeme říct, že *obraz světa* je *celostní obraz světa* a je výsledkem duchovní aktivity člověka, který vzniká při každém kontaktu člověka se světem. Takto může vznikat *obraz světa* nebo také *jazykový model světa*, jelikož je jazyk těsně spojen s poznáváním světa. Poté hovoříme o *jazykovém obrazu světa* (tamtéž: 36). *Jazykový obraz světa* můžeme nazývat také jako *přechodný jazykový svět*, *jazyková prezentace světa* nebo *jazykový model světa* (Маслова, 2007: 35). Tento pojem – *jazykový obraz světa* – se začal používat v 80. letech 20. století v polském Lublinu v pracích místních lingvistů (Vaňková, 2005: 46).

Jmenujme některé ruské filosofy, kteří rozlišují *konceptuální* a *jazykový obraz světa*: G. A. Brutjan, R. I. Pavilenis; Ju. N. Karaulov, V. I. Postovalova, B. A. Serebrennikov.

Podle výše uvedených odborníků je *konceptuální obraz světa* bohatší než *jazykový obraz světa*. *Jazykový obraz světa* je pouze část *celkového (konceptuálního) obrazu světa*. K dalším charakteristickým parametrům můžeme přidat např. také tradice, přírodu, vzdělání atd. (viz výše). Jak už bylo zmíněno, *obraz světa* může být celostní. Ovšem můžeme najít i definice lokálních obrazů světa nebo *obrazy světa*, které zahrnují pouze nějakou oblast, např. obraz světa víry, mytologie, filosofie atd. *Konceptuální obrazy světa* mohou být u různých lidí stejné, neboť je lidské myšlení pouze jedno (Маслова, 2007: 37).

Jedním ze zakladatelů studia *jazykového obrazu světa* je německý vědec I. Gerder. Z dalších lingvistů sem můžeme zařadit S. A. Vasiljeva, G. V. Kolšanského, N. I. Sukalenka, E. S. Jakovlevou, V. N. Teliji, dnes se touto problematikou zabývají A. Wierzbicka, Ju. S. Stěpanov, N. F. Alefirenko a další. K dalšímu studiu jsou nejpodstatnější teoretické stati o jazykovém obrazu světa jako základní části lidského poznání o světě (tamtéž: 14).

Podle N. I. Sukalenka je *jazykový obraz světa* subjektivním obrazem skutečného – objektivního světa (tamtéž: 38).

V. N. Telija definuje *jazykový obraz světa* jako „такое оязыковленное сочленение знаний „обычного“ человека о мире, в котором он живет и действует, которое порождает зачастую наплывающие друг на друга части этих знаний“ (tamtéž: 39).

Podle Ju. N. Karaulova je hranice mezi *konceptuálním obrazem světa* a *jazykovým obrazem světa* velmi složitá a neurčitá. Konceptuální obraz světa se může v čase měnit, zato jazykový obraz světa je fixován jazykovou sémantikou, proto může s postupem času vyjadřovat určité pojmy zastaralými výrazy a také frazeologismy se zastaralými komponenty (Караулов, 1976: 271).

Můžeme konstatovat, že myšlení je manipulování mentálními charaktery, jako jsou scénáře, plány, modely a dalšími formami poznatků. Jazyk jako jeden z mentálních fenoménů je jedním ze způsobů, jak se dají kódovat různé formy znalostí, iracionální a racionální. Konceptualizaci světa můžeme chápat a poznávat pouze pokud známe určité nové znalosti z vědecké paradigmy, např. konceptualizaci, kategorizaci, verbalizaci, mentalitu, koncept, obraz světa a další. Koncept zahrnuje představy a významy celého slova, nese v sobě představy lidí dané kultury i jevy, které jsou spjaty se slovem v celé jeho mnohoznačnosti a asociační svazy. V konceptech se kumuluje kulturní úroveň jazykové osobnosti. Nerealizuje se pouze ve slově, ale také ve slovních spojeních, větách, projevu a textu (Маслова, 2007: 40).

Tak není jazyk pouze prostředníkem k předání informací, ale vzniká podle A. N. Leontjeva *пространство значений*, tzn. zakořeněné znalosti člověka o světě, do nichž se neustále přidávají národní a kulturní zkušenosti. Tak se vytváří jazykový obraz světa lidí, kteří hovoří stejným jazykem jako souhrn znalostí o světě, který je zakódován ve slovní zásobě, gramatice či frazeologii (tamtéž: 37).

N. D. Arutjunova ve své monografii mluví o *idealizovaném obraze světa*, který vytváří člověk, což mu dává svobodu v jeho přeměňování. Takto idealizovaný obraz světa je tvořen z částí, což jsou normy, jak nestálé, tak stálé, explicitní i implicitní. Z jedné strany dává tomuto obrazu světa stálý význam etika, z druhé strany estetika vytváří proměnlivost těchto významů. Idealizovaný obraz světa tvoří to, co člověk je, co

vnímá, k čemu směřuje, co potřebuje, vytváří a nakonec i on sám (člověk - Арутюнова, 1999: 180 - 181).

Lingvisté se snaží přijít na to, jak dochází k formování konceptů, kvalifikují řadu kognitivních kategorií, resp. konceptů, které jsou univerzální (např. prostor, čas, množství, ...) nebo odráží kognitivní proces.

V *jazykovém obraze světa* jsou zachyceny společensko-historické zkušenosti určité národnostní skupiny. Pro nositele toho jazyka to vytváří neopakovatelný *jazykový obraz světa*, který se liší od objektivní reality. Je to pouze specifický charakter tohoto světa, podmíněný národnostním významem předmětů, jevů, procesů a vztahu k nim, který je vyvoláván specifickou činností, způsobem života a národnostní kulturou daného národa (Маглова, 2007: 37 – 38).

Podle E. S. Jakovlevové existuje ve studiu *jazykového obrazu světa* několik tendencí: *typologické studium*, ve kterém se studuje např. slovanský obraz světa, balkánský obraz světa atd., *studium jazykového obrazu světa v aspektu rekonstrukce duchovní kultury národa* a *studium jednotlivých stránek jazyka*, kde se odráží jazykový obraz světa v ruském lexiku, slovtvorbě, metaforách atd.

To znamená, že jazykový koncept je z jedné části univerzální a z druhé části podmíněn národním jazykem. Tudíž je možno studovat *jazykový obraz světa* následovně: *zkoumáním charakteristických konceptů pro daný jazyk* (např. pro ruský jazyk jsou charakteristické koncepty *duše, osudu, vůle, svědomí* atd.), *zkoumáním specifické konotace univerzálních konceptů*, studiem celkového „naivního“ pohledu na svět – každý jazyk má koncepty jiné, významy tvoří jediný systém poznání o světě, ze kterého se dále vyčleňuje naivní etika, naivní fyziologie, naivní fyzika atd.

Jazykové jednotky získávají v kulturním jazyce kulturní sémantiku. Např. slovo *hlava* ve slovanských zemích neznamená pouze vrchní část těla, ale také centrum rozumu a inteligence. Tento význam je ovlivněn magií a mytologií – hlava je něco, co je nejbližší nebesům, je to spojeno se sluncem, měsícem a hvězdami. Slovo *hlava* je také spojeno s obřady, rituály a náboženstvím (Маглова, 2007: 38 – 39).

Jelikož člověk žije v jazykové společnosti, tak svůj konceptuální systém obohacuje nejenom svými vlastními poznatky a zkušenostmi, ale také jazykem, ve

kterém jsou uloženy historické, společenské a národní poznatky. Národní zkušenosti prostupují všemi vrstvami jazyka. Proto také vznikají specifické obrazy světa každého jazyka.

Hypotéza E. Sapira a B. Whorfa říká, že lidé vidí svět prostřednictvím rodného jazyka. Každý jazyk má vlastní obraz světa, a proto lidé mluvící různými jazyky odlišně myslí a vše je jazykem podmíněno. Tuto hypotézu napadl B. A. Serebrennikov, jelikož se domníval, že jazyk není schopen vytvořit *jazykový obraz světa*. Podle něj jazyky pouze dodávají *obrazu světa* specifickou charakteristiku, která je podmíněna předměty, jevy a procesy. Je určena specifickou činností, životem a národní kulturou národa (Маслова, 2007: 40).

Hypotézu o působení rodném jazyku potvrzuje i I. Vaňková – člověk vnímá svět prostřednictvím rodného jazyka, který podmiňuje lidské myšlení a chování. *Obraz světa*, který je s tímto rodným jazykem spojen, je naivní, opřený o perspektivu prostého člověka a o jeho zdravý selský rozum. Co se týče slovní zásoby rodného (přirozeného) jazyka, nejběžnější výrazy jsou velmi staré, můžeme je nalézt v době praslovanské jednoty a dokonce i indoevropštiny (Vaňková, 2005: 57 – 58).

Proto je *jazykový obraz světa* těsně spojen konceptuálním systémem a jazykem. *Obraz světa*, který se odráží v lidském myšlení, můžeme nazvat druhotným světem, který je zakořeněn a realizován ve zvláštní materiální formě, v jazyce. Každý jazyk, který v sobě nese společensko-historické informace, vytváří u každého národa stejné (národní) *jazykové obrazy světa*. Různé jazyky k jazykovým obrazům světa přidávají specifika, resp. národní kolorit, díky kterému můžeme vidět různorodost v kultuře a národní tradice (Маслова, 2007: 40).

1.3 FLORA V RUSKÉ FEDERACI A ČESKÉ REPUBLICCE

Flora, jakožto jedna ze základních forem života na zemi, je naší nedílnou součástí. Rostlinstvo je již od pradávna vnímáno jako nepostradatelná součást lidského života. Rozmanitost přírody, resp. flory je závislá na mnoha aspektech, např. podnebí, zeměpisné šířce a délce či činnosti člověka. Tato diverzita, tj. různorodost flory, je v našem výzkumu jedním ze základních bodů pro analýzu frazeologických jednotek obsahující floronyma.

Floru Ruské federace srovnávat s florou České republiky lze, ovšem je důležité mít na paměti jakou plochu a jaká klimatické pásma tyto dva státy mají. Na rozloze Ruské federace (RF), jakožto nejrozsáhlejšího státu světa, můžeme nalézt čtyři klimatické pásma, a to polární pásmo, subpolární pásmo, mírné pásmo a subtropické pásmo. Naopak Česká republika (ČR), rozlohou velmi vzdálena od RF, se rozprostírá na území jednoho pásma, a to mírného podnebného pásma. Zde byla flora v minulosti velmi ovlivněna vývojem celého evropského kontinentu a nemalý podíl na tom mají také sousední oblasti a nadmořská výška. V České republice převládá středoevropská flora, je ovšem smíchána s florou celé Evropy a části Asie (Čihař, 1978: 13 – 14).

Jak už bylo uvedeno výše, RF díky své rozmanitosti může nabídnout mnoho příkladů floronym do své frazeologie. V arktických pustinách, které se nacházejí v nejsevernějších částech Ruska, kde flora prakticky neexistuje, můžeme najít maximálně lišejníky. V tundře, která se rozprostírá u břehů Severního ledového oceánu, v místech trvale zamrzlé půdy, tzn. v permafrostu, se objevují mechy či lišejníky. S postupem na jih zde rostou nízké keře, trpasličí vrby a břízy, borůvky, vlochyňe a klikvy. Během arktického léta je možné na březích jezer a řek zahlédnout polární mák a pomněnky, pryskyřníky, pampelišky, lomikámen a vrbovky (Stěpanova, Vychodilová, 2011: 15). Také v ČR můžeme najít rostlinstvo, které je podobné floře tundry, jsou to vysokohorské vrby, lomikámeny, prvosenky nejmenší, rozrazil, hořce a hvozdíky, dále kosodřeviny jako borovice kleče či zakrslý horský jalovec (Čihař, 1978: 15 – 16).

Největší část RF (60 %) zabírá tajga. Její listnaté lesy jsou tvořeny duby, jasan, javory, lípami a smíšené lesy – břízami, osikami, topoly a druhými stromy. Z jehličnanů najdeme pouze smrky a borovice. Oproti tomu v evropském listnatém a smíšeném lese rostou vedle dubů a líp také jasan, javory, jilmy, břízy a habry. Nachází se zde druhé lesní patro, které je tvořeno planými jabloněmi, hrušněmi a jeřabinami a také křovinami – lískami, bezem a jahodami. Od Západní Sibíře směrem na východ rostou jehličnaté lesy ze smrku, jedle, borovice, cedru a modřínu, listnaté stromy zastupuje pouze bříza. U Tichého oceánu již roste i lípa a topol, amurský dub a cedr, smrk a jedle. V Usurijském kraji a při řece Amur se mísí sibiřská tajga a subtropy jihovýchodní Asie. Vedle sebe rostou smrky a psí víno, modřín, bříza, klikev s mechy a opodál lípy s vinohrady a jasmíny (Stěpanova, Vychodilová, 2011: 15 – 18).

V ČR z celkového počtu lesů představují jehličnaté lesy 76 %, lesy listnaté 15 %, zbytek jsou lesy smíšené – bukojedlové a smrkjedlové. Největší zastoupení v jehličnatých lesech má smrk (55 %), dále borovice (18 %). V listnatých lesech je to dub (6 %) a buk (5 %). V českých lesích dále můžeme najít modřín, jedli, tis, olši, lísku či topol (www.stromyvcr.cz).

Ruské lesostepi, které představují přechod ke stepím, jsou charakterizovány různými lesíky (nejčastěji břízovými) a dubinami. Pěstuje se zde pšenice, ječmen, cukrová řepa, kukuřice, slunečnice, tykve, melouny a dýně. V pásmu stepí již můžeme najít ovocné sady a vinohrady či plantáže růží, ze kterých se vyrábí olej. Step je hlavní obilnicí Ruska, pěstuje se zde pšenice, kukuřice, slunečnice a druhé potřebné kultury. Na jihu se táhnou vinice, plantáže cukrové řepy, roste zde ovoce a zelenina (Stěpanova, Vychodilová, 2011: 19 a Školní atlas světa, 2004: 90).

Obiloviny typu žito, ječmen a pšenice se v ČR společně s lnem a bramborami pěstují v pahorkatinách. V nejteplejších oblastech ČR, tj. v nížinách se také pěstuje pšenice, ječmen, vinná réva, řepa cukrovka či ovoce (Školní atlas České republiky, 2000: 25).

Polopustiny v RF slouží hlavně jako pastva pro ovce. Jak polopustiny, tak pustiny mají velmi zasolenou půdu, proto tu roste velmi málo flory. V subtropickém pásmu nalezneme palmy, magnólie, oleandry a mimózu. Z ovoce tu rostou pomeranče, citrony, mandarinky a granáty. Ze stromů zde najdeme korkový dub, eukalyptus, cypřiš, bambus, fíkovník a mandlovník (Stěpanova, Vychodilová, 2011: 19 – 20).

V ČR se subtropické ovoce na plantážích nepěstuje. Můžeme ho maximálně najít jako domácí rostlinu, např. citroník, kiwi či mandarinkovník.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Flora jako neoddělitelná součást lidského života se odráží v celé řadě frazeologismů, obsahující názvy rostlin. Tyto obsáhlé skupiny se nacházejí jak v české, tak v ruské frazeologii a můžeme předpokládat, že i ve frazeologii jiných jazyků. V této části popíšeme ruské a české frazeologismy s floronymy a provedeme jejich srovnávací analýzu s cílem zjistit jejich shody a rozdíly a stupeň ekvivalence.

Frazeologické ekvivalenty můžeme dělit podle různých kritérií. Například L. I. Stěpanova a V. M. Mokienko vyčleňují *úplné ekvivalenty*, *částečné ekvivalenty*, *relativní ekvivalenty*, *analogické ekvivalenty* a *bezekvivalentní frazeologismy*:

1) *Úplné ekvivalenty* – jsou to frazeologismy, které mají ve dvou nebo více jazycích stejnou strukturu i přenesený význam. Shodují se také ve funkčním a stylistickém účinku, např.: *засучить рукава* – čes. *vykasat rukávy*, *глухой как пень* – čes. *hluchý jako pařez*.

2) *Částečné ekvivalenty* – jsou to takové frazeologizmy, které mají stejnou sémantiku i vnitřní formu, ale odlišují se následujícími ukazateli např.: synonymickými komponenty, odlišnou strukturou, více nebo méně komponentů atd. Tito ukazatelé vychází z gramatické struktury jazyka, např.: *от всей души* – čes. *od srdce*, *владеть собой* – čes. *mít nad sebou vládu*, *молоко на губах не обсохло у кого* – čes. *teče mléko po bradě komu*.

3) *Relativní ekvivalenty* – jsou to takové frazeologizmy, které mají částečně změněnou obraznost a totožnou sémantiku. Tyto frazeologizmy můžeme logicky srovnat: *похожи как две капли воды* – čes. *jsou si podobní jako vejce vejci*, *смотреть как баран на новые ворота* – čes. *čumět jako tele na nová vrata*, *делать из мухи слона* – čes. *dělat z komára velblouda* atd. Jak můžeme vidět, tak jde o malé záměny – místo kapek vody – dvě vejce, místo berana – tele, atd.

4) *Analogické ekvivalenty* – tyto frazeologizmy mají různou obraznost, blízkou nebo rozdílnou strukturu, ale společný význam a stylistiku. Můžeme sem např. zařadit následující frazeologické dvojice: *ездить в Тулу со своим самоваром* – čes. *nosit dříví do lesa*, *задать лататы* – čes. *vzít roha*, *клевать носом* – čes. *tlouci špačku*, *пройти сквозь огонь, воду и медные трубы* – čes. *být všemi mastmi mazaný* atd.

5) *Bezekeivalentní frazeologizmy* – takové frazeologizmy jsou národními idiomy. Jejich obraznost a popisované reálie jsou velmi úzce vázány ke konkrétnímu jazyku. Jsou to např. idiomy: *собаку съест на чём* – приобрести в чём-л. значительный опыт, мастерство nebo *свадебный генерал* – человек, приглашенный в незнакомое общество, собрание как примечательное a důležité liцо, *отправить кого-либо, куда* *Макар телят не гонял* – отправить кого-либо в ссылку, наказывать изгнанием, *вешать лапшу на уши* – нагло a грубо обманывать кого-л., заведомо ложно информovat кого-либо o чём-либо. (Stěpanova, Mokienko, 2008: 37 – 38)

Protože je rozdíl mezi úplnými a částečnými ekvivalenty velmi malý a pro naši práci není zásadní, zredukujeme tuto klasifikaci na tři typy: *úplné a částečné ekvivalenty*, *relativní ekvivalenty* a *analogy*.

S cílem zjistit stupeň internacionálnosti nebo specifičnosti excerpovaného materiálu se dále budeme opírat také o klasifikaci frazeologických internacionalismů uvedenou v monografii L. Stěpanové, která objektivně vyčleňuje níže uvedené internacionalismy či specifické frazeologizmy. Zahrnuje do ní následující tři typy:

- první z nich jsou *genetické internacionalismy*, do kterých řadíme frazémy biblického či antického původu. Tyto frazeologické jednotky se mohou (v různých jazycích) lišit syntaktickou strukturou, způsobem osvojením či adaptací. Podobné frazémy můžeme najít v antických výrazech, méně podobné ve výrazech biblického původu. Do této první skupiny řadíme také kalky a polokalky, které se nejvíce shodují v evropských jazycích.
- druhou skupinu tvoří *typologické internacionalismy*, které vznikly díky shodným či podobným ekonomickým a kulturním podmínkám v různých zemích, resp. jazycích. Také zde řadíme frazeologické jednotky, které vznikly podle stejného strukturně sémantického modelu.
- třetí skupinu tvoří *národně specifické frazeologizmy*, které jsou spojeny s obrazem světa v různých jazycích. Touto skupinou se dále nejvíce zajímá studium obrazu světa jednotlivých národů, tzn. jejich shody a odlišnosti, souvztažnosti s jinými lexikálními a frazeologickými jednotkami (Stěpanova, 2004).

Frazeologické jednotky dělíme do podskupin na frazeologické jednotky obsahující názvy květin; stromů; částí rostlin, stromů a dřeva; trav a nízkých rostlin;

plodů; ovoce; lesního ovoce; polních plodin a zeleniny. Dále analyzujeme každou skupinu z hlediska ekvivalence, poté zjišťujeme, kterou část dané skupiny tvoří internacionální výrazy (a který druh internacionalismů to je) a kterou – národně specifické frazeologismy.

2.1 FRAZEOLIGISMY S NÁZVY KVĚTIN

První skupinu tvoří frazeologické jednotky s názvy květin, jejichž komponenty jsou: *цвет (цветок)* (2 FJ – frazeologické jednotky): *тепличный цветок* (čes. *skleníková květina; citlivá květinka*); *срывать цветы удовольствия* (čes. *oddávat se radovánkám; mít havaj; mít veget*); *мак (маков)* (2 FJ): *девушка как маков цвет* (čes. *děvče jako karafiát; děvče jako z růže květ*); *пион* (2 FJ): *краснет как пион, красный (пунцовый) как пион* (čes. *červený jako pivoňka*), atd. Celkově do této skupiny zařazujeme devět ruských frazeologismů a 19 českých frazeologismů. Tento nesoulad je dán větším počtem českých ekvivalentů k jednotlivým ruským frazeologismům.

2.1.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplné či částečné ekvivalenty tvoří 26 %, což odpovídá pěti dvojicím frazeologismů: *дама с камелиями* (čes. *dáma s kaméliemi*); *тепличный цветок* (čes. *skleníková květina*) a *краснет как пион* (čes. *červenat se jako pivoňka*); *красный (пунцовый) как пион* (čes. *červený jako pivoňka*); *покраснет (зардеться) как майская роза* (čes. *červenat se jako růže*). Jak v ruském, tak v českém rčení se objevuje název stejné květiny nebo květiny obecně. Poslední dva jmenované frazeologismy odrážejí základní barvu těchto květin – červenou barvu. Popisujeme tak člověka, který zrudne, nejčastěji od rozrušení či studu popř. od vzteku.

K relativním ekvivalentům řadíme v této skupině frazeologismus *рухнуть на кактус* (čes. *spadnout z višně, z maliny, z jahody*), čímž označujeme stav, kdy *se člověk chová nepochopitelně* a frazeologismus *девушка как маков цвет*, která má v českém jazyce ekvivalenty – *děvče jako karafiát* či *děvče jako z růže květ*. Význam rčení vychází z červené barvy máku (v češtině jiných červených květin) – krásy dívky, jejího zdravého ruměného obličej. Také sem řadíme ekvivalent k frazeologismu *тепличный цветок* – *citlivá květinka*. Komponent *цветок* je zde nahrazen ekvivalentem *květinka*. V ekvivalentu *skleníková květina* floronymum již není použito ve zdrobnělém tvaru, ale v plné podobě. Relativní ekvivalenty tvoří 32 %, tj. celkem šest frazeologických dvojic.

Analogické ekvivalenty tvoří v této skupině 42 % a patří sem např. ekvivalenty frazeologismů *срывать цветы удовольствия* (čes. *oddávat se radovánkám; mít havaj; mít veget*). Těmito ekvivalenty označujeme stav, kdy se *ničím nezabýváte a nic neřešíte*. Ekvivalent *мít havaj* zajisté vznikl od názvu amerického ostrova Havaj, který se nachází v Tichém oceánu a je vzdálen tisíce kilometrů od pevniny. Cesta je na tento ostrov dlouhá a turisté se tam zpravidla jezdí rekreovat na delší dobu. Také je tento ostrov znám svými krásnými písčitými plážemi a průzračným mořem.

K analogům patří také české ekvivalenty frazeologismu *божью одуванчик*. Českými ekvivalenty označujeme *člověka čistého* (hodnotí se chování tohoto člověka – ekvivalent *jako holubice*), dále *člověka krotkého* (ekv. *jako ovečka*) a *člověka neškodného* (ekv. *jako malé dítě*).

Poslední dva analogické ekvivalenty pochází od frazeologismu *рухнуть на кактус* – *pomátnout se na rozumu* či *pomátnout se smysly*. Těmito ekvivalenty pojmenováváme *člověka, který se zbláznil* nebo *není při smyslech*, tudíž můžeme vidět, že ruský frazeologismus i jeho české ekvivalenty mají stejný význam.

2.1.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONALNOSTI

Nyní budeme tuto skupinu FJ hodnotit z hlediska typu internacionalismů. Internacionalismy jsou frazeologismy, které odrážejí celoevropské reálie, evropskou historii nebo literaturu.

Ke genetickým internacionalismům patří FJ *дама с камелиями*, kterou najdeme i v dalších evropských jazycích a tvoří 11 % této skupiny. Tento frazeologismus se objevil po uvedení dramatu A. Dumase ml., jehož hlavní hrdinka, žena lehkých mravů, byla milovnice kamélií. Odtud vzniklo přirovnání, které nese negativní hodnocení ženy (viz dic.academic.ru²).

Typologické internacionalismy tvoří 67% této skupiny, což odpovídá šesti frazeologickým dvojicím. K nim řadíme FJ *краснеть как пион, красный (пунцовый) как пион; тепличный цветок* či *покраснеть (зардеться) как майская роза*. Tyto frazeologismy vznikají na základě pozorování světa a přirovnání k různým květinám. Jak v ruském, tak v českém jazyce slovo *тепличный* (*skleníkový*) má stejný význam, toto přirovnání používáme při popisu někoho, kdo je velmi *citlivý, k čemukoliv*

náchylný, nepřizpůsobený k životu. FJ *рухнуть на кактус* označujeme stav, kdy se *člověk pomát, začal se chovat neobyčejně*, v češtině tomu odpovídá rčení *spadl z višně*.

V této skupině 22 % ruských frazeologismů nemá blízký český ekvivalent, tj. jsou národně specifické. Jsou to FJ: *срывать цветы удовольствия* a *божий одуванчик*. Frazém s komponentem *цветок* – *срывать цветы удовольствия* je obsažen ve hře *Revizor* N. V. Gogola: „Ведь на то живёшь, чтобы срывать цветы удовольствия.“ Oblíbeným se tudíž stal po uvedení hry, tzn. koncem 19. století. Tento výraz můžeme také najít v díle F. M. Dostojevského *Ves Stěpnačikovo a jeho obyvatel*: „Татьяна Ивановна кушала конфеты, срывала цветы удовольствия, читала романы...“ (viz dic.academic.ru⁵).

Frazeologickou jednotkou *божий одуванчик* označujeme v ruském jazyce *stařenky a starce*, tzn. člověka *neškodného, smířeného s osudem, pokorného*. Tento frazeologismus je asociací k odkvetlému květu pampelišky s bílým chmýřím, které připomíná šedivé řídké vlasy starého člověka.

Závěr. Celkově se v této skupině FJ nachází osm floronymických ekvivalentů. Nejvíce jich nalezneme u FJ se slovem *цветок* a *мак* – dva ekvivalenty, u dalších FJ je to buď jedním ekvivalentem, nebo takovým ekvivalentem schází.

Za povšimnutí stojí to, že ženu či dívku ruština přirovnává k jiným druhům květin (v ruštině k *máku*) než je tomu u češtiny (v češtině ke *karafiátu*). Tento výsledek je z části dán odlišným náhledem na obraz světa, tzn. kulturně – historickými podmínkami, resp. zvyklostmi. Můžeme např. předpokládat, že ruský člověk znal spíš nejrozšířenější plevel v obilí – *mák* než zahradní rostlinu *karafiát*.

2.2 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY STROMŮ

Do další skupiny řadíme frazeologismy s názvy stromů. Uveďme si některé z nich: *дуб* (10 FJ): *крепкий как дуб* (čes. *kluk (chlapec, chlap) jako buk*); *рухнуть с дуба* (čes. *spadnout z višně; pomátnout se na rozumu*); *дать (давать) дуба* (čes. *zaklepat bačkorama; natáhnout brka; ležet bradou vzhůru*); *берёза* (6 FJ): *разделить кого под карельскую берёзу* (čes. *dát co proto komu; natřít hřbet komu*); *кормить (накормить) берёзовой кашей*; *дать (задать) берёзовой каше кому* (čes. *namazat koho lískovým olejem; vyplatit březovkou*); *лаёр* (6 FJ): *почивать*

(почить) на лаврах (čes. spát (usínat, usnout, odpočívat, zůstat sedět) na vavřínech); лавры Герострата (čes. Hérostratovská sláva); ель (3 FJ): ёлки зелёные (čes. pro pět ran do čepice); ёлки-палки (čes. hrom aby do toho; pro boha); atd.

2.2.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

V této skupině tvoří úplné či částečné ekvivalenty 13 %, což odpovídá sedmi frazeologickým dvojicím. Jsou to např. frazeologismy *девушка стройная как берёзка*, který má český úplný ekvivalent *dívka jako břízka*, floronymum je tedy obsaženo v obou frazeologických jednotkách, v obou případech je floronymum použito v deminutivním tvaru – jako zdobnělina slova. Zároveň je tento frazém přirovnáním, které hodnotí *krásu dívky*, neboť *bříza* je symbolem ženskosti, nevinnosti a čistoty. Nejen slovanské národy mají k tomuto stromu blízko, ve své kultuře ji opěvují Keltové, Germáni i ugro-finské národy. Mimo jiné je i symbolem jara a nového života, východní Slované ji považují za posvátnou dřevinu (www.sigils.ru).

Dále do této skupiny řadíme frazémy obsahující komponent *лавр*, pocházející z doby starého Řecka, které mají české ekvivalenty, např. – *почивать (почить) на лаврах* (čes. spát na vavřínech), upozorňující na to, že se *člověk nemá nechat unést úspěchem, neboť ten může být pomíjivý a i nadále se snažit*. Dále frazém *венчать лавровым венком* (čes. korunovat vavřínovým věncem), který odkazuje na antickou tradici korunování vítězů vavřínovým věncem (viz *увенчивать (увенчать) лаврами кого*), atd.

Relativní ekvivalenty tvoří 14 % této skupiny (osm frazeologických dvojic). Patří sem např. frazémy *крепкий как дуб; здоровый как дуб*, které jsou v českých ekvivalentech nahrazeny floronymem *buk* (čes. *chláp jako buk; zdravý jako buk*). Do českých ekvivalentů se také přidává substantivum *chláp, kluk*, který upřesňuje význam tohoto frazeologismu, tj. odkazuje k mužskému pohlaví. V obou případech je to označení pro *statného, dobře stavěného muže*.

FJ *дубина еловая* má v českém jazyce ekvivalent *dubová palice*. *Дубина*, resp. *palice* v tomto frazeologismu i ekvivalentu přeneseným významem označuje *hlavu*, floronymický komponent *еловый* je v češtině nahrazen floronymem *dubový*. I v tomto případě bylo floronymum nahrazeno floronymem, byl pouze změněn druhový název stromu (*ель – dub*).

Frazém *стройный как кипарис* (čes. *štíhlý (urostlý) jako topol; urostlý jako jedle*) může mít dva české floronymické ekvivalenty. Ovšem neobjevuje se zde strom *суприш*, nýbrž *topol* a *jedle*, které jsou, podobně jako *суприш*, štíhlé a vysoké. Označujeme tím *člověka vysokého, štíhlého, ale zároveň urostlého*.

Nejvyšší počet ekvivalentů (40 frazeologických dvojic) zastupují v této skupině analogické ekvivalenty, což činí 73 %. Jsou to např. frazémy s komponentem *дуб*. FJ *он дуб-дубом* má český ekvivalent *je hloupý jako poleno*. V ruštině je tento frazeologismus založen na opakování názvu stromu, což zesiluje expresivitu frazému, v češtině bylo použito označení části rozřezaného stromu – *polena*, floronymum se tudíž vyskytuje i v českém ekvivalentu. Můžeme si všimnout, že název stromu či dřeva jako takového (popř. částí dřeva) má ve frazeologismech přenesený význam označující *hloupost* či *nepotřebnost* člověka nebo věci.

Frazém *тыной как баобаб* může mít dva české analogické ekvivalenty, a to: *je jako dřevo* a *blbý jako vůl*. V prvním ekvivalentu byl floronymický komponent – *баобаб* zaměněn za ekvivalent *dřevo*, tzn. název stromu za dřevo jako takové. Také místo adverbia *тыной* v ruském frazému bylo v českém ekvivalentu užito verba *je*. V druhém ekvivalentu floronymickému komponentu odpovídá zoonymický ekvivalent – *баобаб – vůl*. Dále bylo v této frazeologické dvojici adjektivum *тыной* nahrazeno ekvivalentem *blbý*.

K frazeologismu *дубина еловая* jsme našli tři analogické ekvivalenty a to: *boží dřevo*, *skopová hlava* a *korunovaný vůl*. Komponent *дубина* je i v tomto frazeologismu užit v přeneseném významu, tzn. i zde označuje lidskou *hlavu*. Analyzovat budeme poslední dva uvedené ekvivalenty. U obou ekvivalentů bylo, jako v předešlém případě, floronymum nahrazeno zoonymem – *еловый* za *skopový* a *ель* za *vůl*. Názvy zvířectva, podobně jako dřevo či části dřeva, často přeneseně označují *hloupost*.

2.2.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

Z pohledu klasifikace internacionalismů, osm párů frazeologismů (24 %) tvoří genetické internacionalismy, mj. všechny FJ s komponentem *лавр*. Frazeologická jednotka *увенчивать (увенчать) лаврами кого* (čes. *vynášet do nebes* či *pět chvalo zpěvy*) pochází z antické mytologie: bohyně Dafné se odmítla stát Apollónovou ženou, a tak jí přeměnil na vavřínový strom. Od té chvíle se vavřínový strom stal

Apollónovým stromem – boha poezie a umění. Prvně věnčili těmito větvičkami vítěze poetických a hudebních soutěží, později i vítěze sportovních utkání či vojáky. Slovo *лавр* je latinského původu (*laurus*). S tím souvisí označení *laureát*, které znamená *ověnčený vavříny, uznávaný vítěz*. Ačkoliv tento frazém řadíme ke genetickým internacionalismům, konkrétně k antické mytologii, mohli bychom předpokládat, že ekvivalenty k této FJ budou úplné (částečné) či relativní. V tomto případě se avšak jedná o analogické ekvivalenty: *vynášet do nebes; pět chvalo zpěvy*.

Frazém *почивать (почить) на лаврах* je kombinací protikladných smyslů – *почивать (почить)* – ležet, odpočívat a *лавр* – stálezelená dřevina, symbol vítězství. Mluví se tak o lidech, kteří vykonali něco hrdinského, ale pak už nic nedělají, žijí ze vzpomínek na staré časy.

Ve frazému *лавы Герострата* (čes. *Hérostratovská sláva*) substantivum *лавы* přeneseným významem označuje *slávu*. Rozdíl vidíme i ve funkci větných členů. V ruském frazeologismu komponent *Герострата* plní funkci atributu neshodného, v českém ekvivalentu (*Hérostratovská*) je to naopak atribut shodný. Význam této FJ musíme také hledat v dávné historii. Hérostratos, narozený v Efezu chtěl, aby se jeho jméno stalo nesmrtelným, a proto spálil Artemidin chrám, jeden ze sedmi divů světa. Od té doby se jeho jménem nazývají ti, kteří se chtějí stát slavnými nečestným chováním a činy (БМС, 2005: 327 – 328).

Frazeologismus *пальма первенства* (a jeho další varianta *отдавать (отдать) пальму первенства кому*) má v českém jazyce úplný floronymický ekvivalent – *palma vítězství (dávat (dát) palmu vítězství)*. Slovo *palma* bylo do frazeologismu *пальма первенства* (a do jeho další varianty *отдавать (отдать) пальму первенства кому*) přežato z řečtiny a do ruského jazyka se dostalo přes latinu, s významem *větev* (ve starém Řecku vítězům dávali jako symbol vítězství palmovou větev). Od konce 18. století se toto slovo používá jako synonymum ke slově *поcta, vítězství, zásluha*. Frazeologismus jako takový se do ruštiny dostal na počátku 19. století, více se začal používat od 30. – 40. let 19. století (БМС, 2005: 430).

Typologické internacionalismy tvoří 28 %, tzn. tvoří je devět frazeologických frazémů. Jsou to např. frazémy *липнуть как смола от кедра* (čes. *držet se koho jako*

klíště; lepit se (věšet se) na paty komu; být dotěrný jako štěnice) vychází z lepkavé vlastností pryskyřice stromů (ruský frazeologismus odkazuje na *cedr*).

Necelou polovinu, tj. 48 % procent této skupiny, tvoří národně specifické frazeologismy. Frazeologické jednotky s komponentem *ель* nemají v českém jazyce floronymické ekvivalenty, neboť jsou to eufemizmy – nadávky, zvolací formule, které jsou expresivně zabarveny a nahrazují vulgární slovo. Význam těchto frazémů musíme hledat v ruské historii. Před revolucí bylo běžné, že nad hospodami byly vyvěšeny smrkové větve, aby lidé poznali, o jaký podnik se jedná – od toho vznikla frazeologická jednotka *ёлки зелёные* (čes. *pro pět ran do čepice*). Další z uvedených *ёлки-палки* (čes. *hrom aby do toho!, pro boha!*) a *ёлки-моталки* (čes. *no to je něco!*), vznikly buď jako další varianty k frazému *ёлки зелёные* nebo, podle V. V. Chimika, jako předstírání či zakrývání urážlivé formulace (www.upermif.com). Můžeme se také domnívat, že tyto frazémy (*ёлки-палки* a *ёлки-моталки*) vznikly na základě souzvučnosti jejich komponentů.

Frazém *дать (давать) дуба* (čes. *zaklepat bačkorama; natáhnout brka; ležet bradou vzhůru*) vznikl na jihu Ruska. Předpokládá se, že pod duby se pochovávali zesnulí lidé. Je také zajímavé, že se strom, jako symbol dlouhověkosti, začal používat jako symbol smrti.

Frazeologismus *разделявать (разделатъ) под опех* (čes. *dát co proto komu; ukázat zač je toho loket; roznést na kopytech*) vznikl v profesionální mluvě stolařů a truhlářů, kdy dřevo zpracovávali *под опех, под дуб* nebo *под красное дерево*, tj. zpracovávali jej tak, aby levný nábytek vypadal jako by byl z drahého dřeva (БМС, 2005: 423). Ruským frazeologismem označujeme podvodné jednání, českým ekvivalentem vyjadřujeme odplatu za nečestné jednání.

Další frazeologická jednotka s komponentem *сосна* – *заблудиться в трёх соснах* (čes. *nevědět kudy kam; nevědět si rady*) pochází ze staré ruské anekdoty, ve které prostí lidé, kteří chtěli cestovat, zabloudili už u třech borovic (БМС, 2005: 544). V českém ekvivalentu nenajdeme floronymum.

Závěr. Floronymických ekvivalentů je v této skupině 21. Nejvíce u frazémů s komponentem *дуб* (sedm) a dále s komponentem *лавр* (čtyři).

Dle provedené analýzy názvů stromů, můžeme konstatovat, že je podmíněna rozdílným vnímáním obrazu světa a také různými podnebnými podmínkami, kdy se v RF objevuje jiná skladba stromů (jak druhová - kvalitativní, tak kvantitativní), než je tomu v ČR. Zapojení názvů stromů do frazeologických jednotek je závislé nejen na různém vnímání světa, ale také od lidské činnosti a kulturních zvyklostí. Mnohé státy si jako svůj národní znak vybrali určitý druh stromu. V Rusku je za tento národní strom považována *bříza*, v ČR je to *lípa*. Díky tomu si lidé vytváří ve svém myšlení asociace *strom – stát*, které se poté dále rozvíjí. Nezřídka jsou za tyto národní symboly vybrány takové druhy stromů, které jsou důležité např. pro výrobu určitého výrobku, tzn. vzniká asociace *produkt – strom – stát*, např. ve Vietnamu je považován za národní strom, resp. znak bambus (a rýže), v Řecku je to olivovník, v Jižní Koreji jinan dvoulaločný (www.energiestromu.cz). Proto můžeme tvrdit, že stromy jsou nepostradatelnou součástí nejen flory, ale i vnímání okolního světa.

2.3 FRAZEOLIGISMY S NÁZVY ČÁSTÍ ROSTLIN A STROMŮ

Nejpočetnější skupinu jednotek tvoří frazeologismy s názvy částí rostlin a stromů či dřevo jako takové. K těmto frazeologickým jednotkám patří následující: *корень* (15 FJ): *резать (подрубать, косить, подсекать) под корень кого, что* (čes. *vymýtit co až do kořene; přivodit konec koho, čeho; vyvrátit co ze základů; vyvrátit co z kořene; obrátit co v trosky*); *иметь глубокие (крепкие) корни* (čes. *mít hluboké / silné kořeny*); *пень* (10 FJ): *тупой как пень* (čes. *blbý jako pařež; tupý jako poleno*); *он стоит как пень* (čes. *stojí jako kus dřeva; stojí jako pařež*); *лыко* (4 FJ): *ставить (поставить) всякое лыко в строку кому* (čes. *vidět každý chlupek na kom; otloukávat / otloukat komu co o hlavu; strkat komu co pod nos*); *лыком шум* (čes. *sláma komu čouhá z bot; smrdí hnojem*); *лист* (4 FJ): *дрожать (трястись, трепетать) как осинный лист* (čes. *trást se / chvět se jako osika*); *пристать (прилипнуть) как банный лист к кому* (čes. *být neodbytný jako štěnice; držet se jako klišť koho; být jako zimnice*) atd.

2.3.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplné a částečné ekvivalenty tvoří 26 % této skupiny, což odpovídá 26 frazeologickým dvojicím.

Jsou to např. všechny frazémy s komponentem *сено – затеряться (потеряться, исчезнуть) как иголка в стоге сена* (čes. *zmizet jako Jehla v kupě sena*);

искать иголку в стоге сена (čes. *hledat jehlu v kupě sena*) a *как собака на сене кто* (čes. *jako pes na seně*). První dva ekvivalenty odkazují na *nemožnost najít určitou věc*, neboť komponent *jehla* je synonymum pro něco malého a *kupa sena* pro naopak něco velkého. Rozdílnost je patrná také v substantivech *стог* (čes. *stoh*) a *kupa*. Označení *kupa* se používá pro menší množství než je tomu u substantiva *stoh*. Proběhla zde záměna komponentu s vyšším kvantitativním významem komponentem s nižším kvantitativním významem.

Rovněž sem řadíme FJ *у него язык одеревенел* (čes. *má dřevěný jazyk*) a *он как деревянный* (čes. *je jako ze dřeva*). V prvním uvedené frazeologické dvojici byla předložková konstrukce *у него* nahrazena slovesem *мá*. Také vidíme, že komponent *одеревенел* je v pozici atributu neshodného, kdežto ekvivalent *дřevěný* plní funkci atributu shodného. Ve druhé uvedené frazeologické dvojici proběhla záměna pronomina *он* za verbum *je*. U tohoto příkladu frazeologismu plní naopak adjektivum *деревянный* funkci atributu shodného a konstrukce *ze dřeva* funkci atributu neshodného.

U další frazeologické dvojice s komponentem *дерево – за деревьями леса не видеть* (čes. *pro samé stromy nevidět les*) byla pozměněna syntaktická konstrukce, proběhla záměna prepozic *– за* bylo nahrazeno prepozicí *pro*. Český ekvivalent navíc obsahuje jeden komponent, a to: *самé*.

K relativním ekvivalentům řadíme FJ *сплюну через левое плечо, постучу по дереву* (čes. *musím (měl bych) to zaklepat na dřevo*). Ruský frazém je relativně ekvivalentní k českému pouze z poloviny, první část ruské FJ můžeme zařadit k národně specifickému frazeologismu. Obě dvě části ruské FJ jsou významově shodné, čímž se zesiluje expresivita vyjádření. V českém ekvivalentu, se na rozdíl od ruského, objevují modální slovesa *musím* nebo *měl bych*.

FJ *старый пень* (čes. *starý paprika*) má obdobný význam jako frazém *старый хрен*, který najdeme ve skupině frazémů s komponenty označujícími zeleninu, viz 4.9. Relativní ekvivalenty tvoří 21 % této skupiny.

Analogické ekvivalenty tvoří 54 %. Do této skupiny řadíme např. FJ: *осиновая чурка с глазами* (čes. *hlava skorová*). V tomto frazému slovní spojení *чурка с глазами* přeneseně označuje lidskou *hlavu*. Floronymické adjektivum *осиновая* bylo

v ekvivalentu zaměněno za zoonymum *skopová*. A opět je zde rozdíl ve funkci atributu, v ruském frazému je to atribut shodný, v českém ekvivalentu atribut neshodný.

Frazeologické jednotky s komponentem *лыко* mají v českém jazyce pouze jeden floronymický ekvivalent, a to u jednotky *лыком шум* (čes. *sláma komu čouhá z bot*). Český ekvivalent obsahuje více komponentů, odkazuje k venkovské práci, kdy se lidem za obuv nachytala sláma a oni pak takto chodili ven. Na tuto práci odkazuje i druhý ekvivalent – *smrdí hnojem*. Přeneseně tím označujeme *člověka, který se chová povýšeně, ale ve skutečnosti je to hlupák, venkovský balík*.

Ve frazeologické dvojici *пристать как банный лист к кому* – čes. *být neodbytný jako štěnice* došlo k záměně floronymického komponentu *лист* za zoonymum *štěnice*. Tato FJ je čistě ruského původu. V ruských lázních se používají metličky z břízy či jiných stromů a keřů a lístky z těchto větviček se často lepí na tělo (БМС, 2005: 340 – 341).

2.3.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

Genetické internacionalismy tvoří 12 % této skupiny, tj. šest frazeologismů. Jsou to FJ *оливковая ветвь* (s ekvivalentem *пальмовая ветвь* – obě FJ čes. *olivová ratolest*) a frazémy s komponentem *фига* (*фиговый*). U FJ *оливковая ветвь* bylo v českém ekvivalentu použito stejné floronymum, u FJ *пальмовая ветвь* bylo floronymum nahrazeno jiným názvem druhu stromu (*пальмовая* – *olivová*). V obou českých frazémech se jako ekvivalent ke komponentu *ветвь* objevuje substantivum *ratolest*, tzn. ruské floronymum není specificky zabarvené, české floronymum je typické pouze pro tyto frazémy biblického významu.

Zmíněné FJ mají jako symbol mnoho významů – mír, plodnost, dostatek, vítězství. Podle starořeckého mýtu bohyně Athéna vyhrála spor s Poseidonem a svatý les v Olympii byl tvořen pouze olivovými stromy. Dále – jako symbol vítězství vítali lidé olivovými větvičkami vojáky, kteří se vraceli z války. Pro vysokou úrodnost je olivovník považován za symbol plodnosti. V křesťanství je považován za symbol míru a očisty – během potopy holubice Noemovi donesla olivovou ratolest, chápanou jako udobření se Boha s člověkem. V islámu je toto dřevo považováno za nedotknutelné. Olivovou ratolest můžeme najít na vlajkách Itálie, Izraele, velké pečeti USA a emblému OSN

(www.taina-simvola.ru). Další výše zmíněné FJ (s komponentem *фига, фиговый*) – *фиговый лист* a *прикрываться (прикрыться) фиговым листком* vychází z biblického příběhu o Adamu a Evě, kteří po zhřešení poznali, že jsou nahí a z fíkového listí si udělali oděv. Křesťanství poté považovalo pohled na nahé tělo za hřích, a kvůli tomu museli umělci nahé části těla skrývat pod fíkový list (www.dic.academic.ru⁶). Do českého jazyka se tyto frazémy překládají buď opisně jako „zástěrka“ nebo frazeologismy: *vzít si masku čeho, nasazovat si masku čeho* či *jednat pod rouškou čeho*. Ani v jednom českém ekvivalentu se neobjevuje floronymum. Verbum *прикрываться (прикрыться)* může mít české ekvivalenty *vzít si, nasazovat si* nebo *jednat*, floronymické slovní spojení *фиговый листок* je nahrazen substantivy *maska* a *rouška*.

Frazeologická jednotka *корень зла* (čes. *kořen zla*) je fragment textu z Bible, který se do ruského jazyka dostal ze staroslověnského textu Bible. Komponent *корень* v tomto případě označuje *počátek neštěstí, neřesti a pramen zla*.

Genetický internacionalismus *дрожать (трястись, трепетать) как осиновый лист* (čes. *třást se (chvět se) jako osika*) má na rozdíl od českého ekvivalentu vyšší počet komponentů. Floronymickému slovnímu spojení *осиновый лист* je ekvivalentní floronymum *osika*, došlo zde k záměně části stromu za název druhu stromu. Tento frazém pochází z Bible, kde se, podle pověsti, Jidáš na osice oběsil. Tomuto znesvěcenému stromu bylo poté souzeno se věčně třást. Ve skutečnosti ale je častý třes osiky dán zvláštní strukturou řapíku listu, který se i při sebemenším větru začne hýbat.

Typologické internacionalismy tvoří 53 %. Nejvíce jich nalezneme ve FJ s komponentem *корень*, jsou to: *резать (подрубить, косить, подсекать) под корень кого, что* (čes. *vyrátit co z kořene*); *смотреть (глядеть) в корень чего, чему* (čes. *jít na kořen věci*); *вырывать (вырвать) зло с корнем* (čes. *vutýtít zlo i s kořeny*); *иметь глубокие (крепкие) корни; пускать (пустить) корни где; врастать (врасти) где* (čes. *mít hluboké, silné kořeny; zapouštět (zapustit) kořeny kde*), atd. Tento komponent můžeme (v naprosté většině případů) klasifikovat jako synonymum pro věc *základní, zásadní, principiální, zdroj*. Frazém *смотреть (глядеть) в корень чего, чему* (čes. *jít na kořen věci; přicházet na kloub čemu; vnikat pod povrch věci*) poprvé použil spisovatel Kozma Prutkov. Tento pseudonym byl vytvořen satiriky bratry A. M. a V. M. Žemčužnikovými a A. K. Tolstým, kteří přispívali do sborníku *Современник*

a *Искра*. Kozma Prutkov byl parodií na romantické básníky a spisovatele. Doslovně tento aforismus znamená „dívej se na to hlavní“ (БМС, 2005: 302).

Dále sem řadíme frazémy s komponentem *пень*: *тупой как пень* (čes. *blbý jako pařež*); *он стоит как пень* (čes. *stojí (sedí) jako pařež*); *глуп как пень* (čes. *hloupý jako pařež*); *глухой как пень* (čes. *hluchý jako pařež*). Použitím tohoto komponentu ve FJ buď přirovnáváme člověka k *pařezi*, v přeneseném slova smyslu k něčemu *nepotřebnému*, nebo tím označujeme *člověka hloupého, hluchého*. Podobný, resp. stejný význam mají také následující frazémy: *глухая тетеря* (čes. *hluchý jako pařež*) a *стоять (сидеть) как чурбан* (čes. *stát jako dřevo, špalek, pařež*).

Rovněž sem řadíme FJ *у него язык одеревенел* (čes. *má dřevěný jazyk*); *он как деревянный* (čes. *je jako ze dřeva*), které hodnotí stav člověka, kdy není schopen cokoliv říct, resp. se hýbat, pokud ho např. něco zaskočilo nebo je vyděšen. Další frazém s komponentem *дерево* – *за деревьями леса не видеть* (čes. *pro samé stromy nevidět les*) říkáme, kdy pro jednotlivé části nevidíme celek a FJ *возить дрова в лес* (čes. *vozit dříví do lesa*) vyjadřuje zbytečnost vykonávání činnosti, která buď nemá smysl, nebo je již hotova.

Frazém *хвататься за соломинку* (čes. *chytat (chytit) se stébla*) je zkrácenou verzí frazeologismu *утопающий (кто тонет) хватается и за соломинку*, která je známá v mnoha jazycích. Už v 18. století byl známý frazeologismus *за соломой схватился*. Označujeme tím stav, kdy člověk *využívá poslední šance či prostředku k tomu, aby se zachránil* (БМС, 2005: 541).

Frazém *собака на сене* (čes. *jako pes na seně*) vznikl z pořekadla *Собака на сене лежит, сама не ест и скотине не дает*. Tímto frazémem označujeme *lakomého člověka*, který disponuje penězi, avšak ani sobě a ani druhým nic nedá.

Národně specifické frazeologismy tvoří v této skupině 35 %. Jsou to FJ *в корень разрушить что* (čes. *nepечат kámen na kameni*); *вырезать под корень кого* (čes. *vyhladit koho z povrchu zemského*) atd., dále frazémy *пень пнем* (čes. *hloupý jako pařež*); *в пень* (čes. *až až*). FJ *через пень-колоду* (čes. *brát to hákem; být levý na práci; dělat halabala; потácет се оде зди ке зди*) vznikl v mluvě dřevorubců. Původní znění bylo *валить, как через пень колоду*, tzn. *dělat něco tak špatně, jako jde tahat kládu přes*

pařez. Je to také spojeno s chozením přes polomy, kde při přecházení jednotlivých pařezů můžeme nohou stoupnout do tlející klády (БМС, 2005: 435).

Můžeme zde srovnat FJ *лыком шит* a *не лыком шит*. Rozdíl mezi těmito FJ je pouze v použití záporné částice *не*, která ovšem naprosto mění význam frazému, neguje ho. Českými ekvivalenty jsou frazémy: *sláma komu čouhá z bot* a *v ničem si nezadá s kým*.

Frazeologická jednotka *лыка не вяжет кто* má české nefloronymické ekvivalenty *je jako kanón; má těžký jazyk; je na maděru* či *je na mol*, tzn. všechny ekvivalenty přeneseným významem vyjadřují *opilost*. Odráží stav člověka, který je tak opilý, že nezvládá ani tak jednoduchou práci jako je vázání lýka.

Poslední frazeologická jednotka *ставит (поставит) всякое лыко в строчку кому* (čes. *vidět každý chlup na kom; otloukávat (otloukat) komu co o hlavu; strkat komu pod nos*) vznikla na základě zpracovávání výrobků z lýka. Každá řada takového vypleteného lýka v obuvi se nazývala *строчка*. Do ní se pečlivě vybíralo lýko čisté a rovné bez jakéhokoliv poškození (БМС, 2005:353 – 355).

Závěr. V této skupině má každý frazém floronymický ekvivalent v českém jazyce, nejvíce jich mají frazeologické jednotky se slovem *пень* (14 floronymických ekvivalentů), hned za ním následují frazémy se slovem *корень* (13 frazeologických ekvivalentů) a *дерево* (5 frazeologických ekvivalentů). Celkem se v této skupině nachází čtyřicet čtyři floronymických ekvivalentů.

Čtvrtina analyzovaných FJ má shodný ekvivalent v českém jazyce a polovinu FJ řadíme k typologickým internacionalismům. Nesporně je to dáno podobným, resp. stejným vnímáním těchto floronymických částí jak v ruštině, tak v češtině, kdy jim přisuzujeme stejné či podobné vlastnosti.

2.4 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY TRAV A MECHŮ

Do této skupiny řadíme frazeologické jednotky s komponenty: *трава* (3 FJ): *бежать будто трава под ногами горит* (čes. *utíkat, jako by tu za patami hořelo; upalovat, jako by pod ním zem hořela*); *тише воды, ниже травы* (čes. *být jako pěna; být krotký jako beránek; být mouchy, snězte si mě; plazit se po břiše před kým; být vlk v beránčím rouše*); *мох* (1 FJ): *обрастать (обрасти, зарастать, зарасти,*

покрываться, покрыться) мохом (čes. obrůstat mechem; moli by koho sežrali); хвощ (1 FJ): моц как хвощ (čes. hubený jako lunt; hubený jako tříška; hubený jako chroust); лопух (1 FJ): лопух лопухом (čes. hlava skorová; je jako dřevo; je dutý jako bambus; má v hlavě piliny). K analýze této skupiny jsme použili šest ruských frazeologismů a 12 českých frazeologismů. Nesoulad je opět dán větším počtem českých ekvivalentů k jednotlivým ruským frazémům.

2.4.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplné a částečné ekvivalenty tvoří 5 %, což odpovídá jediné frazeologické dvojici a to: *обрастать мохом*. Jak frazeologismus, tak ekvivalent (čes. *obrustat mechem*) přeneseně označují stav, kdy *člověk začíná zaostávat a dál se nerozvíjí jeho schopnosti*.

Relativním ekvivalentům v této skupině odpovídá pět frazeologických dvojic (29 %), patří sem např. *моц как хвощ* (čes. *hubený jako tříška*). Ruská FJ je založena na souzvučnosti jeho komponentů. V českém ekvivalentu bylo floronymum *хвощ* (čes. *přeslička*), tzn. název traviny štíhlého vzrůstu zaměněno za floronymum – část dřeva – *tříška*. V obou případech se jedná o přirovnání, neboť oba komponenty označují *štíhlost*.

FJ *бежать будто трава под ногами горит* může mít dva české ekvivalenty: *utíkat, jako by tu za patami hořelo a upalovat, jako by pod ním zem hořela*. Ani v jednom ekvivalentu se floronymický komponent *трава* nevyskytuje, taktéž došlo k záměně somatického komponentu *ногами*. V první frazeologické dvojici byl tento somatický komponent zaměněn za upřesňující ekvivalent *patami*. Ve druhé frazeologické dvojici byl zaměněn za nesomatický komponent *zem*. Také si můžeme všimnout rozdílného slovesa – v ruském frazému se objevuje verbum *бежать*, v druhém českém frazeologismu je to slangový ekvivalent *upalovat*.

Analogické ekvivalenty tvoří většinu skupiny, tj. 66 % (12 frazeologických dvojic). Je to např. FJ s ekvivalenty *тише воды, ниже травы* (čes. *krotký jako beránek*). Ruská FJ je založena souzvučnosti posledních slabik slov *воды* a *травы*. V českém ekvivalentu je místo floronymického komponentu zoonymické substantivum – *beránek*, který přeneseným významem, tak jako substantivum *вода*, označuje člověka *tichého, pokojného*.

2.4.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

V této malé skupině se nachází jeden genetický internacionalismus, a to kalk: *обрастать мохом*.

Typologické internacionalismy tvoří v této skupině dvě FJ, národně specifické frazémy tři FJ. K typologickým internacionalismům patří FJ *бежать будто трава под ногами горит* a *тощ как хвощ*.

Následující frazémy řadíme k národně specifickým frazeologismům: *все травы трава кому (для кого)* (čes. *je fuk komu, co; háže všechno za hlavu*), která vychází z fonetické přeměny řeckého slova *κριν* – *květ lilie*. V botanice a lékařství se používal název *κριν-трава* jako lékařský prostředek. Od toho se vytvořil frazeologismus, který mohl vzniknout metaforizací v mluvě lékařů a léčitelů (БМС, 2005: 576). Frazeologická jednotka *тише воды, ниже травы* se užívá pro označení člověka *skromného, nenápadného, nesmělého a ostýchavého*.

Nejvíce floronymických ekvivalentů se v této skupině nachází u frazeologické jednotky s komponentem *лопух* – *лопух лопухом* (čes. *je jako dřevo; je dutý jak bambus; má v hlavě piliny*). Zopakování stejného komponentu ve frazeologismu má za následek zesílení expresivity. Ruská FJ je tvořena pouze dvěma substantivy, každý v jiném pádě. Ekvivalenty *je jako dřevo* a *je dutý jak bambus* slouží jako přirovnání, *мá в головě piliny* jako rčení. V prvním ekvivalentu byl použit floronymický ekvivalent dřeva, v druhém název druhu stromu, v posledním – části dřeva.

Závěr. Celkově se však v této skupině vyskytuje pět floronymických ekvivalentů.

Z provedené analýzy vyplývá, že z hlediska klasifikace podle ekvivalentnosti je v této skupině nejvíce analogických ekvivalentů a národně specifických frazeologismů. Zčásti je to důkazem rozdílnosti ve vnímání obrazu světa jednotlivých národů. Zároveň se zde vyskytuje i mnoho relativních ekvivalentů, které nám ukazují, že Rusové i Češi označují stejnou věc či stav použitím frazeologismů s rozdílnými floronymy.

2.5 FRAZEOLÓGISMYS S NÁZVY PLODŮ

V této skupině se nacházejí frazeologismy s názvy plodů, jejichž komponenty jsou názvy tvrdých plodů: *шишка* (5 FJ): *на бедного Макара все шишки валятся* (čes. *nikdy není tak špatně, aby nemohlo být ještě hůř*); *большая шишка* (čes. *velké zvíře, velká ryba, velký pán*); *шишки валятся на голову чью* (čes. *smůla se lepi na ratu komu*); *бобы* (4 FJ): *гадать на бобах* (čes. *hádat z kávové sedliny*); *бобы разводить* (čes. *mlátit prázdnou slámu; mluvit kolem dokola*); *оставаться (остаться) сидеть на бобах* (čes. *zůstat na holičkách; utřít hubu; ostrouhat mrkvičku*); *орешек* (2 FJ): *крепкий орешек* (čes. *tvrdý oříšek*); *разгрызть твердый орешек* (čes. *rozlousknout oříšek*); *каштан* (1 FJ): *маскать каштаны из огня* (čes. *pálit si za koho ruce*), atd. V této skupině odpovídá 15 ruským frazeologismům 33 českých ekvivalentů.

2.5.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplné ekvivalenty tvoří 9 %, což jsou tři frazeologické dvojice. Mezi ně řadíme např. FJ s komponentem *орешек – крепкий орешек* a *разгрызть твердый орешек*. Frazeologismus *крепкий орешек* má český ekvivalent *tvrdý oříšek* a *разгрызть твердый орешек* – *rozlousknout oříšek*. V obou frazeologických dvojicích se objevují deminutiva slova *орех*, resp. *орех*. Ve frazeologické dvojici (*разгрызть твердый орешек* – čes. *rozlousknout oříšek*) byl změněn počet komponentů – v ekvivalentu nenalezneme adjektivum *твёрдый*, který zesiluje význam frazeologismu. *Oříšek* je v těchto FJ symbolem pro něco nepoddajného, co odporuje síle, vlivu nebo chápání, jedná se zřejmě o rčení známé všem evropským jazykům.

K relativním ekvivalentům řadíme čtyři frazeologické dvojice (13 %). Je to frazém s ekvivalentem *гадать на бобах* (čes. *hádat z kávové sedliny*). Verbum v obou frazeologismech zůstalo stejné, změnil se počet komponentů – ruská FJ obsahuje tři komponenty, česká čtyři. Objevuje se zde jiná prepozice, v ruském frazému se jedná o předložku *на*, v českém frazému je to předložka *z*. Také floronymum se zde vyskytuje rozdílné, název plodu *бобы* byl zaměněn za slovní spojení *кавовая седлина*, což je zůstatek po vaření kávy.

K tomuto typu ekvivalentů také řadíme frazeologické dvojice *большая шишка* – čes. *velké zvíře, velká ryba, velký pán*. V prvních dvou ekvivalentech došlo k záměně

floronyma *шуйка* za zoonyma *zvíře, ryba*. Tyto všechny české ekvivalenty přeneseně označují člověka, který má *velkou moc*, kterou dokáže ovládat lidi.

FJ *бобы разводить* má český ekvivalent *mlátit prázdnou slámu*. Floronymum se objevuje v obou frazeologismech. Komponent *бобы* byly zaměněny za komponent *sláma*, tzn. název tvrdého plodu za část rostliny. Také vidíme rozdíl v celkovém počtu frazeologických komponentů. Ruská FJ obsahuje pouze verbum a substantivum, česká FJ verbum, substantivum a adjektivum.

Analogické ekvivalenty tvoří většinu skupiny – 78 %. Řadíme sem např. ekvivalent frazeologismu *шуйки валятся на голову чью* – čes. *smůla se lepí na paty komu*. V této frazeologické dvojici byly zaměněny somatické komponenty – *голова* za *paty*. Pokud budeme uvažovat o komponentu *smůla*, jako o pryskyřici stromů, byly v této frazeologické dvojici zaměněny i floronymické komponenty – *шуйки* – *smůla*.

2.5.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

Ke genetickým internacionalismům řadíme FJ *бобы разводить* (čes. *mlátit prázdnou slámu; mluvit kolem dokola*), které pochází již z antiky, kdy si staří Řekové a Římané na konci prosince nechávali hádat buď z bílých, nebo černých bobů a tímto způsobem se dovídali, kdo bude jejich politickým nástupcem (БМС, 2005: 51).

Do této skupiny můžeme také zařadit kalk *разгрызть твёрдый орешек*, který získal na popularitě díky zprávě, kterou Petr I. zaslal do Moskvy po dobytí švédské pevnosti Nöteborg (dříve nazývána *Орешек*): „Правда, что зело крепок сей орех был, однако ж, слава Богу, счастливо разгрызен...“ (БМС, 2005: 423).

Frazeologická jednotka *тащить каютаны из огня* – *dělat těžkou práci, kde výsledek využívají jiní*, pochází z básně Jeana de La Fontaine *Opice a kocour*, ve které opice donutí kocoura vytáhnout z ohně kaštany. Kocour si při tom popálí packy a kaštany sní opice (БМС, 2005: 258). Zde můžeme najít český ekvivalent i s floronymem *tahat za koho kaštany z ohně* nebo *pálit si za koho prsty*. Genetické internacionalismy tvoří 27 % této skupiny.

Typologické internacionalismy v této skupině nenalezneme.

Nejpočetnější skupinu tvoří národně specifické frazeologismy, v této skupině tvoříje to 73 %. Frazeologické jednotky *шишка на ровном месте* a *важная шишка* označují lidi na vysokých pracovních postech a lidi, kteří mají velkou moc (БМС, 2005: 638 - 639). Můžeme najít dvě verze vysvětlení těchto frazeologismů. Jedna vychází z obrazu Iji Repina *Burlaci na Volze*, kde muž, který jako první táhne lano, musel být nejsilnější, se nazýval *шишка*. Druhá varianta pochází ze staré Rusi, kde se říkalo, že největší šišky rostou na jehličnatých stromech co nejvýše (www.xn----7sbfc3aaqnhaffduk9p.xn). U dalších dvou frazeologismů má tento komponent český ekvivalent *smůly a nepříjemnosti: на бедного Макара все шишки валятся* (čes. *nikdy není tak špatně, aby nemohlo být ještě hůř*) a *шишки валятся на голову чью* (čes. *smůla se lepí na paty komu*). Rčení *на бедного Макара все шишки валятся* se skládá z více komponentů – staroruské jméno *Макар* označuje člověka, který má smůlu, v životě se mu nedaří a je všem pro smích. V kombinaci s ostatními komponenty se vytvořil význam, kdy už tak *на несчастного человека се валі další pohromы* (БМС, 2005: 362 – 363).

Frazémy s komponentem *орех* mají v českém jazyce ekvivalenty s významem *zbit někoho, dát mu na pamětnou – получать (получить) на ореху* (čes. *dostat na pamětnou, dostat co proto*); *достанется (досталось) на ореху кому* (čes. *dostat na frak, dostat nářez*). *Ореху* se dříve jako pamlsky dávaly dětem. Pokud dítě zlobilo, dostalo výprask, resp. nedostalo pamlsek.

Závěr. V této skupině nalezneme šest floronymických ekvivalentů, tři s komponentem *бобы*, dva s komponentem *орешек*, jeden u komponentu *каштан*. FJ s komponentem *шишка* floronymický ekvivalent nemá.

Jistě na tom má značný podíl vzhled a fyzikální vlastnosti těchto plodů, jako je např. tvrdost, velikost, hmotnost či objem. Zpracováváním těchto plodů se u lidí vytvořily asociace, které se díky těmto vlastnostem promítly do obrazu světa a s postupem času zakořenily ve výše analyzovaných frazeologismech.

2.6 FRAZEOLIGISMY S NÁZVY OVOCE

V této skupině se nachází frazeologické jednotky s názvy ovoce. Jedná se o FJ s komponenty: *яблоко* (5 FJ): *Адамово яблоко* (čes. *Adamovo jablko*); *как яблочко наливное* (čes. *děvče jako karafiát; děvče jako květ, děvče jako růže*); *яблоко раздора* (*Эриды*) (čes. *Eridino jablíčko; jablko sváru*); *лимон* (3 FJ): *быть как выжатый лимон* (čes. *být grogy; být vymačkaný jako citron*); *жёлтый как лимон* (čes. *žlutý jako citron*); *персик* (2 FJ): *девушка как персик* (čes. *děvče jako roupátko*); *свежий как персик* (čes. *být jako rybička*); *апельсин* (1 FJ): *разбираться (смыслить, понимать) как свинья в апельсинах* (čes. *rozumět čemu, jak koza petrželi; mluvit jako slepý o barvách*) atd. K analýze této skupiny bylo použito čtrnáct ruských frazeologismů a dvacet sedm českých frazeologismů.

2.6.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplných či částečných ekvivalentů je v této skupině šest dvojic, což činí 21 % této skupiny. K úplným či částečným ekvivalentům řadíme FJ s komponentem *лимон*, kde se v každém ekvivalentu objevuje floronymum: *быть как выжатый лимон* (čes. *být vymačkaný jako citron*); *выжимать кого как лимон* (čes. *vymačkat koho jako citron*) a *жёлтый как лимон* (čes. *žlutý jako citron*). První dva frazémy vznikly na základě činnosti – presování, resp. vymačkávání šťávy z těchto citrusů. Poslední frazeologická jednotka *жёлтый как лимон* (čes. *žlutý jako citron*) je založena na barvě tohoto plodu.

Relativní ekvivalenty zde tvoří 21 %, šest frazeologických dvojic. Řadíme sem např. FJ *разбираться как свинья в апельсинах* (čes. *rozumět čemu jako koza petrželi*), kdy v obou případech byla zachována přítomnost floronyma (a zoonyma). Tímto přirovnáním hodnotíme *человека, který nerozumí тому, что выполняет*, význam jeho komponentů se navzájem neguje.

Analogické ekvivalenty tvoří většinu ekvivalentů, tj. 58 % (16 frazeologických dvojic). Řadíme sem např. FJ s ekvivalentem *быть как выжатый лимон* (čes. *být grogy*). Zajímavá je historie a vznik tohoto slova. Slovo *grog* vzniklo podle názvu tkaniny – *grogrénu*. Britský admirál Edward Vernon, který žil v první polovině 18. století, si nechával šít uniformy z této látky, což mu vyneslo přezdívku *Old Grogran*, resp. *Old Grog*. Zároveň admirál vymyslel nový nápoj, kdy námořníkům ředil čistý rum

horkou vodou a přidával do něj citron. Tímto chtěl zabránit tomu, aby byli námořníci z čistého rumu tak opilí. Nápoji se začalo říkat díky přezdívce admirála *grog* (www.rozhlas.cz a www.nase-rec.ujc.cas.cz). Význam ekvivalentu *být grogy* ovšem stále v první řadě odkazuje na *únavu po pití alkoholu*. V dnešní době používáme tento frazém jako přirovnání *po vykonání činnosti*, tj. *když jsme velmi unaveni*.

Další z frazémů – *как яблочко наливное* má ekvivalenty *tváře jako slabikáře* a *krev a mléko*. Ekvivalent *tváře jako slabikáře* odráží českou realii – slabikáře s obrázky ruměných dětí. Druhý ekvivalent *krev a mléko* odkazuje k plným ženským tvarům, které jsou považovány za symbol plodnosti a zdraví, čímž označujeme *ženu velmi atraktivní*.

2.6.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

Genetické internacionalismy tvoří v této skupině 14 %. Je to např. FJ *Адамово яблоко* (čes. *Adamovo jablko*). Tento frazém má původ v biblickém příběhu o *zakázaném ovoci*, který Adamovi uvízl v krku. Jako Adamovo jablko se dříve označovala část hrtanu u mužů, která vystupovala do popředí. Tento frazeologismus označuje něco, co je *zakázáno, avšak nás láká ke zneužití*. Další FJ je *яблоко раздора (Эриды)* (čes. *jablko sváru; Eridino jablíčko*), které byly vytvořeny na základě řecké mytologie, kdy bohyně Erida vhodila mezi svatebčany zlaté jablko s nápisem *Nejkrásnější*. Bohyně Hera, Aténa a Afrodita se nemohly dohodnout, které toto jablko bude patřit, a proto spor vyřešil Paris, který jablko dal bohyni Afroditě. Ta mu na oplátku slíbila, že za manželku dostane trojskou Helenu. Ve FJ *яблоко Эриды* a jeho ekvivalentu *Eridino jablíčko* se setkáváme s často se vyskytujícím se jevem, a to s rozdílností v atributu – v ruské FJ se objevuje atribut neshodný, v české FJ atribut shodný. Také stojí za povšimnutí, že se v českém frazému objevuje deminutivum floronyma – *jablíčko*, v ruském frazému je to plný tvar slova – *яблоко*.

Typologické internacionalismy a národně specifické obraty mají shodně po šesti zastoupení v této skupině, tzn. tvoří 43 %.

Do skupiny typologických internacionalismů řadíme FJ se slovem *яблоко*, která má nejvíce českých ekvivalentů obsahující floronyma. Jedná se o frazém *как яблочко наливное – děvče jako karafiát; děvče jako květ, děvče jako růže*. Komponent *наливное* se používá pro vyjádření šťavnatosti jablek. Proto se v češtině užívají ekvivalenty popisující dívku *oplývající krásou*.

První z frazeologismů obsahující komponent *персик – девушка как персик* má český floronymický ekvivalent *děvče jako poupátko*, což označuje dívku *krásnou a jemnou*. Floronymum s názvem ovoce bylo tedy nahrazeno floronymem s názvem části ovoce. Druhá frazeologická jednotka *свежий как персик* se překládá jako *být jako rybička*. Floronymum *персик* bylo nahrazeno zoonymem *rybička*, symbolem čilosti a mrštnosti.

K národně specifickým obrátům řadíme FJ s komponentem *яблоко (яблочко)*: (*попасть в самое яблочко – čes. trefit se do černého; uhodit hřebík na hlavičku*). Tento frazeologismus vznikl poté, co rakouský místodržící ve Švýcarsku nechal občany se klanět klobouku připevněnému na tyči na náměstí. Vilém Tell se odmítl poklonit a za trest musel lukem sestřelit jablko z hlavy svého syna. Jablko zasáhl do samého středu, tzn. *srdce*, druhý šíp vystřelil do srdce rakouského místodržícího. Podle legendy tímto začalo povstání švýcarských křesťanů proti nadvládě cizích mocností (BMC, 2005: 647).

Frazém *яблоку негде упасть* (čes. *je tam lidí jako na pražském mostě; je tam lidí jako much*) označuje stav, kdy se kvůli množství lidí *nelze hnout z místa, člověk je pohlcen davem*. Floronyma nejsou v českých frazémeh obsažena, české ekvivalenty slouží jako přirovnání. Tato FJ vznikla v období, kdy v sadu dozrávají plody, resp. jablka a ze stromů opadávají velmi rychle, čímž se stane, že tyto plody padají okolo koruny stromu jeden na druhý. Frazém byl také použit v řadě děl, např. v *Mrtvých duších* N. V. Gogola či díle A. F. Pismenského *Старческий грех* (www.dic.academic.ru⁷ a www.kakprosto.ru).

Frazeologismus s komponentem *груша – околачивать грушу* (čes. *chytat lelky*) se začal používat – podle jedné z verzí – díky vlastnosti hrušek. Jelikož se hrušky rychle kazí, tak je dříve neprodávali a nezpracovávali. Proto se hrušky netrhaly, zabývaly se tím jen děti – byl to druh *nicnedělání, lelkování* (www.frazbook.ru).

Poslední dva frazeologismy z této skupiny *ничего себе фрукт* (pěkný ptáček); *что за фрукт?* (čes. *co je to zač?*) pochází z doby Petra I., tzn. z počátku 18. století. Toto původem latinské slovo *fructus – plod* převzali přes polský ekvivalent *frukt – užitek, prospěch* (Шанский, Боброва, 2001: 346). Význam je spojen s rozkvětem petrovské doby, kdy se rozmohla mořeplavba, a do země se začaly dovážet nové druhy ovoce. Lidé byli k těmto neznámým plodům nedůvěřiví a právě z toho pramení významy těchto

frazeologismů. Řadíme je k negativním, označujeme tím člověka *pohrdavého, opovržlivého*.

Závěr. Celkem se v této skupině objevuje 11 floronymických ekvivalentů, nejvíce ve frazémeh s komponentem *яблоко* (šest) a s komponentem *лимон* (tři).

Ruština přirovnává děvče k broskvi, zralému jablku, zatímco čeština spíše ke květinám. V tom se projevuje specifické vidění světa těchto národů. Je zvláštní, že i přes současnou rozšířenost téměř všech druhů ovoce po celém světě, si národy vytváří asociace s jinými druhy ovoce, jim známějšími, bližšími.

2.7 FRAZEOLIGISMY S NÁZVY LESNÍHO OVOCE

V této skupině se nachází frazeologické jednotky, jejichž komponenty nesou názvy lesního ovoce: *малина* (2 FJ): *не жизнь (жизнь)*, a *малина* (čes. *má zlaté časy; má život jako v bavlnce*); *разлюли малина*: (čes. *to je nebe na zemi; to je prostě pohádka*); *клюква* (2 FJ): *вот так клюква* (čes. *to je pěkné nadělení; to tak scházelo*); *развесистая клюква* (čes. *straky na vrbě; výplod fantazie; Potěmkinovská vesnice*); *клюковка* (1 FJ): *натянулся (налился, пьян) как клюковка* (čes. *je pod obraz; je natol*). V této skupině se nachází pět ruských frazeologických dvojic a 16 českých frazeologických dvojic.

2.7.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplné a relativní ekvivalenty se v této skupině nevyskytují, tzn. všechny analyzované frazeologizmy mají analogické ekvivalenty. Jsou to FJ s komponentem *малина*, který má v následujících frazeologismech význam *sladkého, bezstarostného života* či *dobrých časů* (*не жизнь (жизнь)*, a *малина* – čes. *má zlaté časy; má život jako v bavlnce*). V ruském frazému je podstatná spojka *а*, která má odporovací význam. Můžeme si všimnout, že ruská FJ má „všeobecný“ význam, podmíněm je substantivum *жизнь*, kdežto u českých ekvivalentů je nevyjádřený podmět „on“, který odkazuje na určitého člověka.

Frazém *развесистая клюква* (оксюморон, tj. spojení nespojitelného, neboť tato rostlina je malý keřík, který nemůže být košatý) poprvé použil v 19. století francouzský spisovatel A. Dumas, kdy popisoval své putování po Rusi. Avšak má se za to, že tento výraz pochází od ruského autora, který ironicky popisuje Rus. Na popularitě získal po

divadelním představení v divadle *Кривое зеркало*, kde byl pronesen. Je to synonymum pro něco *velmi nepravděpodobného, výmysl* (БМС, 2005: 264 – 265).

Tento frazém může mít čtyři české ekvivalenty. Jedním z nich je *straky na vrbě*, kde se objevuje floronymum, ale je oproti ruské FJ zaměněno za název druhu stromu. Tímto českým ekvivalentem *někomu nalháváme, popř. si z něho děláme srandu*. Další z ekvivalentů – *Potěmkinovská vesnice*, je založena na historických událostech Ruska (Dějiny Ruska, 1995: 204 – 205).

2.7.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

V této skupině nalezneme pouze národně podmíněné frazémy. Frazeologická jednotka s komponentem *клюква* (*вот так клюква* – čes. *to je pěkné nadělení; to tak scházelo*), odkazuje na bobule klikve, které jsou v Česku prakticky neznámé. Tyto frazémy jsou expresivně zabarveny, slovo *клюква* se objevuje i v dalších frazeologismech (*нос как клюква, лицо как клюква*), kde přirovnávají části tváře k barvě tohoto plodu – k červené barvě.

V dalším výrazu má tento komponent jiný význam: frazeologická jednotka *натянулся (налился, пьян) как клюковка* je perifráze slovesa *клюкнуть* – opít se a *наклюкаться* – opít se namol. V českém jazyce má ekvivalent – *je pod obraz; je namol; je navalený jako kanón* (БМС, 2005: 265).

Разлюли-малина (čes. *to je nebe na zemi; to je prostě pohádka*) je čistě ruský výraz, založený na refrénech oblíbených písní se slovy: „Люли калина-малина!“ (БМС, 2005: 363 – 364).

Závěr. Zde nacházíme pouze jeden floronymický ekvivalent, a to u frazeologické jednotky se slovem *клюква*, kde se v českém ekvivalentu objevuje strom *vrba*. V ostatních FJ floronymický ekvivalent chybí.

Dle našeho výzkumu všechny frazeologické obraty v této analyzované skupině nemají blízký ekvivalent, tzn. jsou národně specifické. Je to dáno zvláštními podmínkami, které vyžaduje tato rostlina (močál, zima). V ČR se tyto plody prakticky nevyskytují (např. bobule klikve), a proto je neznáme a nemůžeme k nim vytvořit odpovídající ekvivalent.

2.8 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY POLNÍCH PLODIN

Do další skupiny řadíme frazeologické jednotky s názvy polních plodin, jsou to např.: *горох* (12 FJ): *жить что / как горох при дороге* (čes. *mít se jako hrách u cesty*); *как об стенку горох* (čes. *mluvit / do koho jako do dřeva*); *времена царя Гороха* (čes. *staré časy; od Adama; za Marie Terezie; za císaře pána*); *мак* (5 FJ): *маковой росинки во рту не было у кого* (čes. *neměl nic v ústech (v hubě)*); *маковое зёрнышко* (čes. *makové zrnko; co by se za nehet vešlo*); *хмель* (4 FJ): *хмель вылетел из гуловы у кого* (čes. *hned vystřízlivěl*); *во хмелю* (čes. *v opilosti; v podnapilém stavu*); *чечевица* (2 FJ): *продать (продаться) за чечевичную похлёбку* (čes. *prodat za mísu čočovice; zradit za 30 stříbrných*), atd. Celkem jsme do této skupiny zařadili 34 ruských frazeologismů a 59 českých ekvivalentů.

2.8.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

V této skupině tvoří úplné a částečné ekvivalenty 23 %, což odpovídá 14 frazeologickým dvojicím. K těmto ekvivalentům řadíme FJ: *принцесса на горошине* (čes. *princezna na hrášku*). Tento frazeologismus je de facto názvem pohádky dánského spisovatele H. CH. Andersena. Význam tohoto frazeologismu odkazuje k chování pohádkové princezny, která byla rozmazlená a zhýčkaná.

Význam frazému *слёзы как горошины* (čes. *slzy jako hrachy*) je založen na velikosti této luštěniny. FJ slouží jako přirovnání. V ruském frazému se objevuje komponent *горошина* (čes. *hrášek*), v českém ekvivalentu je to komponent *hrách*. *Hrách* je název polní plodiny, kdežto *hrášek* je již plod uvnitř lusku *hrachu*.

Mezi relativní ekvivalenty (26 %) se řadí FJ s ekvivalenty: *времена царя Гороха* (čes. *za Marie Terezie, za císaře pána*); *при царе Горохе и царице Чечевице* (čes. *za Žižky, za Rakouska-Uherska*), ve kterých se vyskytují jména panovníků či již zaniklé formy státního útvaru. Tyto prvky, které poukazují na (zdánlivě) známou osobnost, zesilují expresivitu výrazů.

Analogické ekvivalenty tvoří 51 %. Jsou to např. FJ s ekvivalenty ke komponentu *хмель*, který má v češtině přenesený význam – *opilost*, např. *хмель гуляет в голове у кого* (čes. *má v hlavě*); *во хмелю* (čes. *v opilosti*) a *хмель вылетел из головы у кого* (čes. *najednou vystřízlivěl*). V ekvivalentu frazému *хмель гуляет в голове у кого*

(čes. *má v hlavě*) nebylo použito floronymum, avšak byl zde zachován totožný somatický komponent *голова* (čes. *hlava*). Zaměnily se také verba *гулять* za *má*.

Frazém *после ужина горчица* má původ v knižním díle – napsal jej francouzský spisovatel J. A. de Baif (www.dic.academic.ru⁴). V českém ekvivalentu – *s křížkem po funuse* – se floronymum neobjevuje. Význam můžeme charakterizovat jako *pomoc, která přišla tehdy, kdy už nebyla potřebná* či *to, co se stane dostupným, kdy už není potřeba*.

2.8.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

Celkem šest frazémů z této skupiny spadá pod genetické internacionalismy, což v této skupině tvoří 9 %. Jsou to např. FJ *отделять зёрна от плевел* a *отделять пшеницу от плевел*. Druhé jmenované pochází z evangelia sv. Matouše, ve kterém nepřítel zasel do pšenice plevel (koukol). Hospodář nařídil plevel (koukol) vytrhat až o žních, kdy bude pšenice vyrostlá a plevel (koukol) spálit. Podle přirovnání se *plevel (koukol)* nazývá *synové záludného a nepřítel – ostražitý ďábel* (БМС, 2005: 450). Význam můžeme charakterizovat jako *oddělovat dobré od zlého, kvalitní od nekvalitního*. Překladatel v tomto případě pravděpodobně udělal chybu v překladu. Ve starořeckém a latinském textu evangelíí se objevuje komponent *zizania* – název plevele. Překladatel tento plevel neznal, a proto ho nahradil plevelem *koukol*, který znal. Avšak *плевел* je z rodu stébelnatých a poznáme ho v pšenici, až když pšenice nasadí na klas. Oproti tomu *koukol* je z čeledi hvozdíkovitých a má tmavě růžové drobné květy a není pšenici vůbec podobný. Proto je toto podobenství značně zkreslené, pokud se v něm použije komponent *koukol* (Stěpanova, 2004: 46 – 47).

Dalšími genetickými internacionalismy jsou frazeologismy s komponentem *чечевица* (*за миску чечевицы* – čes. *prodat (zradit) za mísu čočovice*; *продать (продаться) за чечевичную похлёбку* – čes. *prodat za mísu čočovice; zradit za 30 stříbrných*). U první frazeologické dvojice vidíme rozdíl v použití verba, v ruském frazému se nevyskytuje, v českém ano, čímž upřesňuje význam této FJ. Floronymický komponent *чечевица* byl nahrazen ekvivalentem *čočovice*, který se používá jen ve spojení s těmito biblickými frazémy.

Do této skupiny řadíme i frazeologismus s komponentem *полынь* – *горький как полынь*, který má totožný ekvivalent v českém jazyce – *hořký jako pelyněk*.

V obou případech je význam dán hořkou chutí této rostliny, tzn. frazém je založen na shodných zkušenostech obou národů, je to kalk.

Typologické internacionalismy tvoří 37 % skupiny, tj. 12 frazeologismů. Patří sem např. frazémy s komponentem *горох*, resp. *гороховый* – *пугало гороховое* (čes. *strašák do zelí*) a *чучело гороховое* (čes. *strašák do zelí*). V českých ekvivalentech došlo k záměně komponentu *горох* za jiný floronymický komponent – *zelí*. Také si můžeme všimnout, že v ruské FJ je komponent ve formě adjektiva (*гороховое*), v české FJ v předložkové konstrukci (*do zelí*).

Frazémy, ve kterých se objevuje komponent *мак* (*маковый*): (*маковая*) *росинка* či (*маковое*) *зёрнышко* (*ни маковой росинки не дать кому* – čes. *nedat ani kapku; ani drobet; ani krapet; ни на маковое зёрнышко* – čes. *ani za mák; ani o píd'; маковое зёрнышко* – čes. *takové zrnko; co by se za nehet vešlo*) vycházejí z velikosti makových zrněk, tzn. je to synonymum pro něco velmi malého. V ekvivalentech k první uvedené FJ (*ни маковой росинки не дать кому* – *nedat ani kapku; ani drobet; ani krapet*) se floronymické ekvivalenty nenachází. Shodu můžeme vidět pouze v jednom komponentu, a to v ekvivalentu *nedat ani kapku*, kde se komponent *kapka* shoduje s komponentem *росинка*. Ostatní dva ekvivalenty (*drobet, krapet*) přeneseným významem označují *malou věc*.

Frazém *жить (что) как горох при дороге* (mít se jako hrách u cesty) vznikl již za dávných časů, kdy se hrách sel u silnic a okolo jdoucích, či poutníků ho jedli (БМС, 2005: 132).

Národně specifické frazeologismy v této skupině tvoří 44 % (14 frazeologismů). Trojice frazémů *время царя Гороха; со времён царя Гороха* a *при царе Горохе и царице Чечевнице* má původ ve staré ruské pohádce, kde se praví: „В то давнее время, когда мир Божий был наполнен лешими, ведьмами да русалками, когда реки текли молочные, берега были кисельные, а по полям летали жареные куропатки, в то время жил-был царь по имени Горох“. To je založeno na slovní hříčce, kdy vše výše popsané nemohlo existovat, tudíž nemohl existovat ani sám car takového jména. V pohádce to ovšem znamená *velmi dávno* (БМС, s. 609-610).

Následující tři frazeologické jednotky jsou spjaty se středověkou tradicí zábavných šašků na královských dvorech: *делать из кого шута горохового* (čes. *dělat si blázny z koho; dělat si z koho dobrý den; dělat z koho vola*); *разыгрывать (разыграть, корчить, стропить) шута горохового* (čes. *dělat ze sebe kašpara; dělat ze sebe vola*) a *шут гороховый* (čes. *dvorní šašek*). Komponent *гороховый* má také středověký význam, šašci při obveselování používali jako nástroj hrachová chrastítka (www.vokrugsveta.ru).

Frazeologická jednotka *целкать как семечки что* nemá v českém jazyce ekvivalent s floronymem, odráží ruskou realii. Slunečnicová semínka se používají k pražení a poté jako pamlsek. Loupání těchto pražených semínek je velmi jednoduché a od toho se odvíjí také význam frazému *дѣлат ко jako нис* či *дѣлат ко когда бичем мрска* (БМС, 2005: 521).

Závěr. Celkem se v této skupině nachází 23 floronymických ekvivalentů. Nejvíce se objevují u FJ s komponentem *горох* – sedm, dále s komponentem *мак* – pět a s komponentem *чечевица* – tři.

Skladba polních plodin na území RF a území ČR je z části shodná, plodiny typu pšenice, hrách či mák mají v obou zemích podobné, ne-li stejné podmínky pro pěstování, a proto jsou oběma národům známé. Z toho vyplynul i výsledek analýzy – typologické ekvivalenty a národně specifické frazeologizmy se liší pouze ve dvou ekvivalentech.

2.9 FRAZEOLOGISMY S NÁZVY ZELENINY

V této skupině budeme analyzovat frazeologismy, které obsahují názvy zeleniny. Jedná se o frazeologismy s komponenty: *хрен* (15 FJ): *на кой хрен?!* (čes. *kterýho čerta*); *хрен редьки не слаще* (čes. *to máš prašit jak uhoď*); *ни хрена* (čes. *houby s octem*); *пена* (5 FJ): *парить пену кому* (čes. *věšet bulíky na nos кому; brát koho na hůl*); *что проще пареной репы* (čes. *je to jednoduché jako facka; není nic jednoduššího*); *капуста* (4 FJ): *в капусту рубить (изрубить) кого, что* (čes. *udělat mastný flek z koho; bít hlava nehlava*); *свёкла* (1 FJ): *красный как свёкла* (čes. *červený jako pivoňka; červený jako rak; červený jako cihla*); atd. Pro náš výzkum jsme do této skupiny zařadili 29 ruských frazeologismů a 77 českých ekvivalentů. Většina ruských frazeologismů, tj. 15 připadá jen na frazeologismy s komponentem *хрен*.

2.9.1 KLASIFIKACE Z HLEDISKA EKVIVALENTNOSTI

Úplné a částečné ekvivalenty nebyly v této skupině nalezeny.

Relativní ekvivalenty tvoří 5 % této skupiny, což odpovídá čtyřem ekvivalentům. Většinu, tj. tři ekvivalenty, najdeme u jediného frazému, a to s komponentem *свёкла – красный как свёкла*. Českými ekvivalenty jsou – *červený jako pivoňka*, *červený jako rak* a *červený jako cihla*. Ekvivalent *červený jako pivoňka* je také ekvivalentem k frazému *красный как пион*, který jsme již analyzovali v první skupině (viz 4.1). Tímto ekvivalentem v obou frazeologismech hodnotíme *zčervenalého člověka*, přirovnáváme jej k červené barvě pivoňky či až k rudé barvě řepy.

Zbýlých 95 % tvoří analogické ekvivalenty. Většinu tvoří FJ s komponentem *хрен* (54 %), např.: *ни хрена не стоит* – čes. *stojí za starou belu*. Podle jedné z verzí komponent *bela* byl přejet z ruského *белка – veverka*. Dříve bylo zvykem platit různými platidly, mj. kůžemi veverky. Pokud byla tato kůže již nevyhovující, ztrácela na ceně (E-kniha.com). Od toho se vytvořil význam frazému – *nestát za nic*.

V ruštině je slovo *хрен* – eufemismus, který nahrazuje vulgární slovo, nadávku. České ekvivalenty k ruskému frazému *хоть бы хрен кому* – čes. *jako hrách na stěnu házet* a *jako mluvit do dubu* také obsahují floronyma. V první frazeologické dvojici je název zeleniny *хрен* zaměněn za název polní plodiny *hrách*, v druhé frazeologické dvojici je komponent *хрен* nahrazen názvem druhu stromu – *dub*.

Dle naší analýzy můžeme říci, že substantivum *хрен* (čes. *křen*) označuje přeneseným významem nepotřebnou věc. Zajisté je to dáno palčivou chutí křenu, kvůli které se tato kořenová zelenina využívá v omezené míře.

2.9.2 KLASIFIKACE Z HLEDISKA INTERNACIONÁLNOSTI

V této skupině se nachází jeden genetický internacionalismus, a to kalk: *задать перцу (пфефery) кому* (čes. *dát komu lekci, dát komu co proto*).

Pouhé dva výrazy (tvoří 6 %) můžeme řadit k typologickým internacionalismům, jsou to frazémy *красный как свёкла* (čes. *červený jako pivoňka*) a *старый хрен* (čes. *starý paprika, dědek plesnivý*), který přeneseně označuje *člověka starého*. V první

frazeologické dvojici bylo adjektivum zachováno, floronymické substantivum *хрен* bylo nahrazeno jiným floronymem – *paprika*.

Zbýlých 91 % tvoří národně podmíněné frazémy. Nejvíce jich najdeme u frazeologismů s komponentem *хрен*. Toto vulgární slovo je možné zaměnit za slovo *čert*, např. (*один хрен* – čes. *je to čert jako d'ábel*; *какого хрена?!* – čes. *kterého čerta?*; *на кой хрен?!* – čes. *kterýho čerta*; *ни один хрен* – čes. *ani čert nenajde*). Dá se říci, že slovo *хрен* se tu používá jen kvůli zesílení expresivnosti, srov.: *не хрен делать кому* – čes. *dělá kulový*; *до хрена кого, чего* – čes. *je jich jako máku*.

V jednom rčení se porovnávají křen a ředkev – zelenina hořké chuti: *хрен редьки не слаще* – čes. *to máš prašť, jak uhod'*.

Komponent *капуста* má ve frazeologismech více významů. Přímý význam tento komponent má ve FJ *не в капусте подобран (найден) кто* – čes. *není horší než ostatní*, který připomíná tradiční vysvětlení dospělých dětem – *našli jsme tě v zelí*. Přímý význam je zaznamenán také ve rčení *в капусту рубить (изрубить) кого, что* – *silně zbit koho*, které se opírá o ustálené spojení nefrazeologického rázu – *рубить капусту* – čes. *krouhat zelí*. V ostatních slangových frazeologismech má substantivum *капуста* přenesený význam *peníze*: (všeobecně či ruské rubly nebo valuty – *быть при капусте* – čes. *být při penězích*; *белокочанная капуста* – čes. *ruské rubly*; *стричь (рубить) капусту* – čes. *vydělávat těžké peníze; mastit kapsu*).

Substantivum *пена* uplatňuje ve frazeologismech také více významů. Významy frazémů *что дешевле пареной пены* a *что проще пареной пены* jsou (podobně jako u frazeologismů se slovem *редька*) dány historicky. Do doby než se na Rusi objevily brambory, byla řepa hlavní jídlo a zároveň byla velmi levné jídlo. Proto v průběhu staletí vznikl tento čistě ruský obrat. V 19. století se častěji používal frazeologismus *что дешевле пареной пены* a ve 20. století poté *что проще пареной пены*. Další význam slova *пена* je přenesený, ve slangu označuje *hlavu* (*чесать пены* – čes. *lámat si hlavu*; *парить пены кому* – čes. *věšet bulíky na nos*; *брat koho на hull*). Frazémy se slovem *пена* nemají české ekvivalenty s floronymem (БМС, 2005: 521).

U frazému *как горькая редька (надоесть) кому* se v českém překladu neobjevuje floronymum, nýbrž se výraz překládá jako: *má toho až po krk, plné zuby, dost*

atd. Tento ruský výraz je podmíněn nejen historicky, ale velký podíl na tom má samotná chuť ředkve – její hořkost dala podnět k vytvoření frazému.

Frazeologické jednotky s komponentem *перец – задать перцу (пfeфepу) кому; посыпать перцу на хвост* (čes. *dát komu lekci, dát komu co proto*) pravděpodobně vznikly na základě staroruského tvrdého trestu, kdy se provinilcům sypala do ran sůl a pepř. U prvního uvedeného frazému – *задать перцу кому* je možné zaměnit komponent *перец* za komponent *пfeфep*, který pochází z německého výrazu *Pfeffer eben*. Tento frazém je kalkem z němčiny. Význam výše uvedených frazeologismů odkazuje na *bolest od výprasku*, či na *chuť pepře* (www.frazeolog_ru.academic.ru³).

Závěr. Celkem je v této skupině šest floronymických ekvivalentů, z toho pět je u FJ s komponentem *хрен*, jeden u FJ s komponentem *свёкла*.

Analýza jasně ukázala, jaké rozdílné komponenty se u ruských frazeologismů a jejich českých ekvivalentů používají. Pro každou zemi je charakteristická jiná zelenina a jiná míra jejího upotřebení, a tak s postupem času vznikaly frazeologismy podmíněné jinými vlivy.

2.10 FLORONYMA V ČESKÝCH FRAZEOLIGISMECH

V hlavní části práce jsme analyzovali české floronymické frazémy pouze pokud se vyskytovaly jako ekvivalenty ruských jednotek. V této kapitole se podíváme na české frazeologismy, které obsahují floronyma, která nebyla rozebírána výše. Analyzovali jsme celkem třicet českých frazémů a třicet jedna ruských ekvivalentů.

Do podskupiny s názvy květin či jejich částí řadíme čtyři české frazeologismy a pět ruských ekvivalentů. Jsou to: *být jako zvadlá lilie* (rus. *ходить как в воду опущенный, бледная немочь*); *dělat někde oleandr* (rus. *быть где-то для мебели*); *čertovo kvítko* (rus. *сорванец*); *mít dluhů jako kvítí* (rus. *быть в долгу как в шелку*).

Komponent *lilie* ve frazému *být zvadlá jako lilie* pochází z řeckého *leirion*, které se k nám dostalo přes latinské *lilium*. Hypotéza mluví o tom, že může být dokonce až egyptského původu (www.webcache.googleusercontent.com: 61). Ruský analogický ekvivalent *бледная немочь* je zastaralý název pro *chudokrevnost – anémii* (phraseology.academic.ru¹). Význam jak frazeologismu, tak jeho ekvivalentu je stejný – označujeme tímto *člověka, který ztratil energii, či elán a je vyčerpán*.

V relativním ekvivalentu k frazému *dělat někde oleandr* (rus. *быть где-то для мебели*) bylo floronymum *oleandr* nahrazeno komponentem *мебель*, tzn. výrobkem ze dřeva. Verbum *dělat* bylo v ekvivalentu zaměněno za verbum *быть*.

Ekvivalent k FJ *mít dluhů jako kvítí* (rus. *быть в долгу как в шелку*) je založen na souzvučnosti jednotlivých komponentů výrazu, což má za následek zvýšení expresivity tohoto frazému.

Do podskupiny s názvy stromů jsme zařadili dva české frazeologismy a dva ruské analogické ekvivalenty. Jsou to: *být vedle jak ta jedle* (rus. *понасть пальцем в небо*) a *moci na někom duby kácet* (rus. *на ком пахать можно*). V první frazeologické dvojici bylo floronymum *jedle* zaměněno za somatický komponent *палец*. Oběma frazémy označujeme *mylnou domněnku*.

Pro analýzu názvů části stromů a dřeva jako takového jsme vybrali 19 českých frazeologismů a taktéž 19 ruských ekvivalentů. Nejvíce je v této podskupině frazeologismů s komponentem *dřevo* a jeho derivátů (devět FJ). Jsou to např. FJ: *to je jako nosit dříví do lesa* (analogický ekvivalent, rus. *в Тулу со своим самоваром не ездум*); *je takový dobrák, že by něm mohli dříví štípat* (typologický ekvivalent, rus. *из него хоть веревки веи*) Dále sem řadíme např. FJ: *mít dobrý kořínek* (typologický ekvivalent, rus. *иметь хорошую закваску*); *nepřeložit ani stébla přes cestu* (analogické ekvivalenty, rus. *мухи не обидеть, пальцем никого не тронуть*); *přiložit si polínko do ohně* (typologický ekvivalent, rus. *подлить масла в огонь*), atd.

Frazém *to je jako nosit dříví do lesa* i jeho analogický ekvivalent (rus. *в Тулу со своим самоваром не ездум*) přeneseným významem označují *činnost, která je zbytečná*. Komponent *Тула* v ekvivalentu je název města nedaleko Moskvy, ve kterém se mj. vyráběly samovary. Vidíme, že jako ekvivalent posloužila reálie – výroba samovarů, která je velmi známá, zakořeněná v lidském myšlení, a proto mohla posloužit jako frazeologismus.

U frazému *mít dobrý kořínek* (rus. *иметь хорошую закваску*) je relativním ekvivalentem frazeologismus s komponentem *закваска*. Tyto komponenty jsou pro frazém i ekvivalent základními složkami výrazu. Komponent *закваска* je ve skutečnosti biokultura potřebná pro kvašení, čímž je nepostradatelná např. pro výrobu mléčných

výrobků a nápojů. Proto mají oba dva tyto komponenty přenesený význam *primární, základní věci*.

V podskupině s názvy trav jsme analyzovali dva české frazeologismy a jejich dva relativní ekvivalenty. Jsou to FJ: *je to kyselé jako šťovík* (rus. *кислый как уксус*) a *kápnout někomu pelyňku* (rus. *кануть яду*).

FJ *je to kyselé jako šťovík* a její ekvivalent (rus. *кислый как уксус* – čes. *kyselý jako ocet*) jsou založeny na přirovnání chutí, v češtině se přirovnává k chuti *šťovíku*, v ruštině k chuti *octu*.

V další podskupině se nám objevuje název plodu – *žalud*. K frazému *puknout jako žalud* je ekvivalentní frazeologismus *лопнуть как мыльный пузырь* (čes. *prasknout jako mýdlová bublina*). Floronymum zde bylo nahrazeno slovním spojením *mýdlová bublina*. Došlo také ke kvantitativní změně komponentů ve FJ.

Do skupiny s názvy ovoce jsme zařadili sedm českých frazeologismů a sedm ruských ekvivalentů. Jsou to FJ s ekvivalenty: *tváří se jakoby kousl do kyselého jablka* (relativní ekvivalent, rus. *как будто укуса хлебнул*); *červivé jablko* (analogický ekvivalent, rus. *душа с червиточной*); *být opuštěný jako hruška v širém poli* (relativní ekvivalent, rus. *быть один как перст, быть круглым как шарик*); *sebrat si svých pár švestek* (relativní ekvivalent, rus. *собрать свои пожитки (манатки)*).

Ve FJ i jejím ekvivalentu *sebrat si svých pár švestek* (rus. *собрать свои пожитки (манатки)*) komponent *švestky*, resp. *пожитки (манатки)* přeneseně označují *věci, krámy*.

Závěr. Typologické internacionalismy tvoří v této skupině 57 %, tj. 17 frazémů, národně specifické frazeologismy 43 % - 13 frazémů. Relativní ekvivalenty tvoří 15 frazeologismů (48 %), Analogické ekvivalenty 16 frazeologismů, tj. 52 %. Zde můžeme vidět částečnou podobnost v obou jazycích, ale i rozdílnost, která je podmíněna různým viděním obrazu světa, jinými zvyky, tradicemi a návyky, které jsou zakořeněny v obou národech.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce s názvem „Floronyma v ruské a české frazeologii“ měla za úkol analyzovat ruské a české frazeologismy podle typu ekvivalentnosti a internacionálnosti. Celkem jsme pro náš výzkum nashromáždili 596 excerpčí, z toho 193 ruských a 403 českých.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. První, teoretickou část jsme věnovali popisu frazeologie jako vědy, jazykovému obrazu světa a charakteristice flory na územích Ruské federace a České republiky.

Ve druhé, praktické části, jsme se již zabývali samotným výzkumem ekvivalentnosti a internacionálnosti vybraných frazeologismů. Frazeologismy jsme rozdělili do devíti skupin podle typu floronymického komponentu (FJ s názvy květin, s názvy stromů, trav, lesního ovoce apod.) a dále jsme tyto frazémy klasifikovali.

Z pohledu ekvivalentnosti jsme zkoumali celkově 403 frazeologických dvojic (v ruské části byl vždy přítomen floronymický komponent, v české části byly ekvivalenty jak s floronymickým komponentem, tak s dalšími komponenty). Nashromážděné frazeologické jednotky jsme nejdříve rozdělili podle typů ekvivalentnosti na základě klasifikace V. Mokienka a L. Stěpanové v knize Ruská frazeologie pro Čechy (2008). Klasifikaci jsme poněkud upravili podle cílů své práce. Úprava spočívá v tom, že jsme spojili úplné a částečné ekvivalenty do jedné skupiny. 62 českých ekvivalentů jsme zařadili do skupiny úplných a částečných ekvivalentů (15 %), 68 do relativních ekvivalentů (17 %). Většinu analyzovaných frazeologických ekvivalentů (273, tzn. 68 %) tvořily frazeologické analogy.

Naším druhým úkolem byla klasifikace frazeologismů z pohledu internacionálnosti nebo národní svébytnosti. Celkem jsme analyzovali 193 frazémů. Ve skupině internacionálních jednotek jsme dále vyčlenili genetické a typologické internacionalismy podle klasifikace V. Mokienka a L. Stěpanové. 15 % frazeologismů tvořily genetické internacionalismy (29 frazeologismů), 33 %, tj. 64 frazeologismů jsme přiřadili k typologickým internacionalismům. Zbývající jednotky, které tvořily většinu - 52 % (100 frazémů), tvořily národně specifické frazeologismy.

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, první příklady frazeologismů jsou známy již z antických dob. Námi zkoumané frazeologické jednotky jsou ve většině případů zachyceny už ve slovnících minulých století, na jejich vznik a vývoj měl velký vliv folklor, lidové tradice, venkovský život a také historické události či historické osoby.

Mohli bychom předpokládat, že vzhledem k tomu, že ruský a český jazyk patří ke stejné – slovanské – jazykové skupině budou v našem průzkumu převažovat úplné a částečné a relativní ekvivalenty a genetické či typologické internacionalismy. Ovšem z naší analýzy vyplynulo, že nejvíce ekvivalentů tvořily frazeologické analogy a národně specifické frazeologismy.

Tento výzkum přinesl zajímavá zjištění – že ruské a české frazeologismy, které odrážejí vidění světa prostřednictvím názvů flory, se častěji odlišují, než shodují. Přitom rostlinný svět Ruska a Česka není tak rozdílný. Je velmi málo rostlin, které se liší díky přírodním podmínkám (např. *клюква*). Více je příkladů, kdy se národní obraz světa odlišoval díky lidovým zvykům a tradicím (viz rus. *прислать как банный лист* aj.).

Výzkum také ukázal, že v této skupině frazeologických jednotek je poměrně velké množství internacionalních frazémů (48 %). Typologické internacionalismy vznikly díky podobným či shodným přírodním, ekonomickým a kulturním podmínkám a byly vytvořeny podle stejného strukturně-sémantického modelu. Genetické internacionalismy jsou kalky nebo odkazují k antickým a biblickým událostem či příběhům a mytologii.

Pro zajímavost jsme jako poslední podkapitolu zařadili analýzu českých floronymických frazémů a jejich ruských ekvivalentů, abychom ukázaly další české frazeologismy, které nebyly zahrnuty do ekvivalentů k ruským frazeologismům.

Tato diplomová práce by měla tedy poskytnout zájemcům náhled na frazeologismy obsahující floronyma, na jejich shody a odlišnosti a na odraz ruského a českého vidění světa pomocí floronymických rčení.

РЕЗЮМЕ

Тема настоящей магистерской дипломной работы - «Флоронимы в русской и чешской фразеологии». Для проведения анализа мы собрали фразеологизмы, компоненты которых являются флоронимами, т.е. компонентами, называющими флору. В целом мы классифицировали 596 фразеологизмов, 193 русских и 403 чешских. В русских фразеологизмах всегда находились флоронимические компоненты, в чешских были как флоронимические, так нефлоронимические компоненты.

Объединяющим компонентом, как уже было указано выше, являются названия растений. Флора – необходимая часть природы и человека. К ней относятся цветы, деревья, овощи и фрукты и многие другие культуры. Флора – это также существенная составная часть нашего питания. Фразеологические единицы с флоронимическими названиями относятся к одним из самых древних фразеологизмов. Как показывают сохранившиеся документы, уже во время античной Греции и Рима люди использовались такими фразеологизмами.

Дипломная работа состоит из двух частей. Первая – теоретическая часть – посвящена определению науки фразеологии, определению понятия картина мира и характеристике флоры в Российской Федерации и в Чешской Республике. Во второй – практической части мы непосредственно анализировали русские фразеологизмы и их чешские эквиваленты.

В первой части теоретической главы мы описывали фразеологию как науку и её предмет изучения. Термин *фразеология* возник соединением греческих слов φράσις (phrasis) и λόγος (logos), т.е. *выражение* и *понятие*. Первым учёным, занимавшимся фразеологией как наукой, был в начале 20 века швейцарский лингвист Шарль Балли. Основу русской фразеологии положил академик В. В. Виноградов, классификация которого наметила то, в каком направлении будет развиваться фразеология. К другим лингвистам, занимающимся русской фразеологией, относятся, напр., Н. М. Шанский, В. М. Мокиенко, А. К. Бирих, И. Зыкова, Н. Корина, Л. Степанова, А. Архангельская и многие другие.

Фразеология является частью языкознания, которая занимается как отдельными фразами, так совокупностью этих фразем. Она связана с другими

лингвистическими и нелингвистическими науками и изучает язык с синхронной и диахронной точек зрения. Но до сих пор не существует единой дефиниции фразеологии, формулировки отдельных учёных могут в некоторых аспектах различаться.

Единицей фразеологии является фраза (фразеологизм). В дефиниции этой единицы ученые также не единогласны. Эти единицы используются в готовом виде, у них фиксированный порядок слов, так как только у некоторых из них можно менять порядок слов. Дословно их нельзя переводить, в их структуре заключено определенное устойчивое значение.

Слова и фразеологизмы отличаются друг от друга самостоятельным использованием. Слова делятся на морфемы, их самостоятельно нельзя использовать, напротив тому фразеологизмы уже состоят из самостоятельно используемых слов.

Некоторые лингвисты в число фразеологизмов включают также пословицы, но в дипломной работе мы придерживались подхода проф. В. М. Мокиенко, который понимает фразеологизмы как устойчивые словосочетания с переносным значением и не включает в них пословицы.

Устойчивые выражения можно разделить на обороты, структура которых соответствует предложению и на выражения, структура которых соответствует словосочетанию. Первый тип фразеологизмов может или описывать действительность, или передавать целое сообщение. Те, которые описывают действительность, могут являться эквивалентами слов. Фразеологизмы, передающие целое сообщение, являются или поговорками, или пословицами. Их изучает наука паремиология.

Большинство русских фразеологизмов русского происхождения. Фразеологические кальки перешли из языка в язык в результате перевода, а фразеологические полукальки являются отчасти переводом и отчасти заимствованием.

Перевод фразеологизмов - дело трудное, переводчик должен хорошо владеть обоими языками, чтобы передать значение правильно.

Другая подгруппа теоретической части посвящена картине мира. Термин *картина мира* появился в физике на рубеже 19 и 20 веков. Лингвисты занимаются картиной мира с 60-х годов 20 века в рамках специальной науки – когнитивной лингвистики. Изучением когнитивной лингвистики занимаются нижеуказанные учёные – Т. Н. Вендина, Н. И. Сукаленко, В. Н. Телия, А. Вержбицка, Ю. Н. Караулов, В. А. Маслова и многие другие.

Картина мира возникает на основе человеческих представлений о мире. Это система образов, наблюдаемых человеком. Человек логически воспринимает опыт в концепты, которые связаны друг с другом и тем создаётся система концептов. Важнейшим средством познания мира является язык. Он закрепляет в себе общественно-историческую информацию. Иногда случается, что у людей разных национальностей те же самые концепты, так как человеческое мышление только одно.

В последней – третьей подгруппе теоретической части мы занимались характеристикой флоры на территориях Российской Федерации и Чешской Республики. Российская Федерация является самой крупной по территории страной мира, она занимает четыре климатических пояса – полярный, субполярный, умеренный и субтропический. Чешская Республика входит только в умеренный климатический пояс.

С этим связаны сходства и различия в видах растений, находящихся на территориях данных стран. В Чешской Республике преобладает центрально-европейская флора, но она смешана с видами растений всей Европы и части Азии. Можно сказать, что самая большая разница в флоре субтропического пояса, так как в Чешской Республике этого пояса нет, виды субтропических растений можно выращивать только дома. Флору полярного и субполярного поясов в Чешской Республике можно наблюдать только на большой высоте над уровнем море.

В практической части фразеологизмы по характеру флоронимического компонента были разделены на девять групп, напр., фразеологические единицы с названиями цветов, деревьев, фруктов и т.п. Далее мы провели анализ в рамках классификации по типу эквивалентности фразеологизмов и по принадлежности к типу интернационализмов, выделена и группа национально-специфичных ФЕ. Анализ по типу эквивалентности был выполнен на основе классификации

В. М. Мокиенко и Л. И. Степановой, приведенной в их книге Русская фразеология для чехов (2008). Для целей этой работы мы были должны типы эквивалентности переработать – мы соединили полные и частичные эквиваленты в одну группу. В этой части мы анализировали 403 фразеологизма.

Второй анализ также был проведен на основе классификации Л. И. Степановой. Группу интернационализмов мы разделили на генетические и типологические интернационализмы. Фразеологизмы, которые не принадлежали ни к одной из вышеуказанных групп, чаще всего принадлежали к национально-специфичным фразеологизмам.

В первой группе, в которой мы описывали названия цветов, было проанализировано девять русский фразеологизмов и 19 чешских фразеологизмов. Больше всего в этой группе было фразеологических аналогов (42 %), напр.: *божий одуванчик* – чеш. *jako holubice, jako ovečka*. Относительные эквиваленты составляли 32 % (6 фраз. пар), напр.: *рухнуть на кактус* (чеш. *spadnout z višně, z maliny, z jahody*) и меньше всего – полные и частичные эквиваленты (26 %, 5 фраз. пар), напр.: *дама с камелиями* (чеш. *dáma s kaméliemi*); *тепличный цветок* (чеш. *skleníková květina*).

С точки зрения классификации интернационализмов большинство (67 %, 6 фраз. единиц) отвечало типологическим интернационализмам, напр.: *краснеть как пион, покраснеть (зардеться) как майская роза*. Генетический интернационализм был в этой группе только один (11 %) - *дама с камелиями*. 22 % - два фразеологизма мы анализировали в группе национально-специфических фразеологизмов: *срывать цветы удовольствия* и *божий одуванчик*.

Из 19 фразеологических эквивалентов этой группы 8 являлось флоронимическими. Интересно, что русский язык сравнивает девушку с другими названиями цветов, чем чешский язык, напр., в русском - с *маком*, в чешском - с *гвоздикой*. Также на русском языке человек падает на *кактус* и на чешском *ягоды малины* или *вишни*.

Во второй группе фразеологизмов мы рассматривали флоронимы, называющие разные виды деревьев. Наиболее фразем мы собрали с компонентом *дуб* (10 фраз. единиц) и *берёза* и *лавр* (6 фраз. единиц). В этой группе отвечает

40 фразеологических пар аналогическим эквивалентам, что составляет 73 %, напр.: *тупой как баобаб* – чеш. *je jako dřevo*. Только 14 % (8 фраз. единиц) составляют относительные эквиваленты, напр.: *стройный как кипарис* (чеш. *štíhlý (urostlý) jako topol; urostlý jako jedle*) и 13 % (7 фраз. единиц) полные и частичные эквиваленты, напр.: *почивать (почить) на лаврах* (чеш. *spát na vavřínech*).

Почти половину группы – 48 % (16 фразеологизмов) составляли национально-специфические фразеологизмы, напр. *ёлки-палки, заблудиться в трёх соснах* и другие. Генетические и типологические интернационализмы были представлены почти тем же самым процентным количеством – 24 % и 28 % (8 и 9 фразеологизмов). В число генетических интернационализмов можно включить фразеологизмы с компонентом *лавр*, напр.: *увенчивать (увенчать) лаврами кого* или фразеологизмы с компонентом *пальма*, напр.: *пальма первенства*.

В этой группе мы проанализировали 21 флоронимических эквивалентов, больше всего с флоронимом *дуб* (семь) и *лавр* (четверо). Вышеприведённые данные указывают на то, что русская картина мира другая, чем чешская, также это обусловлено разнообразными климатическими условиями на обеих территориях стран и также отличающимся качественным и количественным составом деревьев. Но не только вышеуказанные условия влияют на фразеологизмы с названиями деревьев. Также человеческая деятельность и культурные обычаи. Разные виды деревьев проявились в национальных символах народов. Для России это *берёза*, в Чехии *липа*. Благодаря этому у людей возникают ассоциации, связанные с государствами и деревом, которые в дальнейшем развиваются. Очень часто народы выбирают себе такие виды деревьев, которые нужны для изготовления определённых товаров. Таким способом возникают ассоциации, связанные с товаром, деревом и государством. Например, во Вьетнаме считают национальным деревом бамбук, в Греции оливки и в Южной Корее гингко.

Самая многочисленная группа – группа, называющая части растений и деревьев или дерево. В нее входит 49 русских фразеологизмов и 97 чешских фразеологизмов. Больше всего фразеологических единиц было с флоронимическими компонентами *корень* (15 фраз. единиц) и *пень* (10 фраз. единиц).

Также в этой группе большинство эквивалентов – аналогические эквиваленты, напр. *чурка с глазами* или *лыком шит*. Эти фраземы составляют 54 % группы (52 фраз. пар). Относительные эквиваленты составляют 19 фраз. пар (20 %), напр.: *сплюну через левое плечо, постучу по дереву* (чеш. *musím (měl bych) to zaklepat na dřevo*), а полные и частичные эквиваленты - 26 %, 26 фраз. пар, напр.: *затеряться (потеряться, исчезнуть) как иголка в стоге сена* (чеш. *zmizet jako jehla v kupě sena*).

Интернационализмы составляют 65 % группы, из того 6 фразем принадлежит к генетическим интернационализмам (напр.: *оливковая ветвь*) и 26 фразем – к типологическим интернационализмам (напр.: *смотреть (глядеть) в корень чего, чему*). Оставшиеся фразеологические единицы – это национально-специфические фразеологизмы (35 %, 17 фразем), напр.: *ставить (поставить) всякое лыко в строку кому*.

В этой группе каждая фразема имеет в чешском языке флоронимический эквивалент, больше всего их было зафиксировано у компонентов *пень* (14 флорон. эквивалентов), *корень* (13 флорон. эквивалентов) и *дерево* (5 флорон. эквивалентов). Общее количество флоронимических эквивалентов этой группы – 44. Вышеприведённые результаты показывают, как русские и чехи воспринимают эти флоронимические компоненты и какие свойства им приписывают. Это определено тем, что оба народа подобным образом или одиноково осознают эти флоронимические части, напр., в множестве примеров, как в русском, так и в чешском языках, части растений и деревьев переносным фразеологическим значением слов описывают глупость, ненужность человека или вещи.

Четвёртая группа была посвящена анализу фразеологических единиц с названиями трав, моха и тому подобных видов растений. Эта группа одна из двух маленьких групп, в её состав входит всего шесть русских фразеологизмов и 18 чешских фразеологизмов.

Двенадцать фразеологических единиц имеет аналогические эквиваленты, что составляет 66 %, это напр. *тише воды, ниже травы* или *всё трын трава кому (для кого)*. Относительные эквиваленты занимают 29 % - пять фразеологических пар. И только одна пара – полный или частичный эквивалент (*обрастать мохом*),

который является также и единственным генетическим интернационализмом группы (5 %).

Национально-специфические фразеологизмы составляют точно половину (три фразеологические единицы): *всё трын трава кому (для кого), тише воды, ниже травы* и *лопух лопухом*. Типологические интернационализмы в этой группе два: *тощ как хвоц* и *бежать будто трава под ногами горит*. Они составляют 33 % группы. Генетический интернационализм мы анализировали один (17 %) – *обрастать (обрасти) мохом (мхом)*.

В общем в этой группе пять флоронимический эквивалентов. Относительные эквиваленты показывают на использование этих фразеологизмов в обоих языках. Русские и чехи часто означают одну и ту же самую вещь или состояние фразеологизмами, но с различными флоронимическими компонентами.

В пятой группе мы исследовали фразеологические единицы с флоронимами, называющими твёрдые плоды. В целом было рассмотрено 15 русских фразеологизмов и 32 чешских фразеологизмов. Больше всего фразеологических единиц мы нашли с компонентом *шишка* (5 фраз. единиц) и с компонентом *бобы* (4 фраз. единицы), остальные компоненты имели две или менее фразеологических единиц.

Опять большинство эквивалентов этой группы – аналогические эквиваленты, они составляют 78 % - 25 фразеологических пар. Это например *на бедного Макара все шишки валятся, получать на орехи* и так далее. Относительные эквиваленты занимают 13 % (4 фразеол. пары): напр., *гадать на бобах* и *большая шишка*. Три фразеологические единицы входят в состав полных или частичных эквивалентов, что составляет 9 % этой группы. Это, например, фразеологизмы с компонентом *орешек* - *крепкий орешек* и *разгрызть твёрдый орешек*.

В этой группе только генетические интернационализмы (27 %, 4 фраземы) и национально-специфические фразеологизмы (73 %, 11 фразем), типологических интернационализмов в этой группе нет. Генетические интернационализмы – это, напр., *бобы разводить* и *таскать каштаны из огня*. Национально-специфические фразеологизмы представлены фразеологизмами с компонентами *орех*, напр.

достанется (досталось) на орехи кому или *получать (получить) на орехи и шишка*, напр. *шишки валяются на голову чью* и *шишка на ровном месте*.

В этой группе шесть флоронимических эквивалентов, больше всего – три – у компонента *бобы*, два у компонента *орешек* и один у компонента *каштан*. Эти обороты несомненно возникли на основе обработки вышеуказанных плодов, благодаря этому у людей возникли ассоциации, которые посредством свойств этих плодов укоренились во фразеологии.

В следующей – шестой группе были рассмотрены фразеологизмы с названиями фруктов. Мы проанализировали 14 русских фразем и 28 чешских фразем. Больше всего фразеологических единиц мы нашли с компонентом *яблоко* – 5 фраз. единиц и *лимон* – 3 фраз. единицы.

Аналогические эквиваленты творят большую половину – 58 % (16 фраз. пар), напр. *как яблочко наливное, попадать (попасть) в самое яблочко* или *околачивать груши*. Одинаково – по шесть фразеологических парах имеют полные и частичные и относительные эквиваленты. К полным и частичным относятся *жёлтый как лимон* или *Адамово яблоко*. Относительные эквиваленты представлены, напр., ФЕ *девушка как персик* или *как яблочко наливное*.

Больше всего флоронимических эквивалентов можно найти у фразеологизмов с компонентом *яблоко* – шесть и с компонентом *лимон* – три. В этой группе в целом 11 флоронимических эквивалентов. Специфика фразеологической картины мира в том, что, напр., русский язык сравнивает девушку с апельсином или с яблоком, а чешский язык чаще – с цветами. Интересно, что несмотря на распространение фруктов всех видов почти на весь мир, каждый народ создает себе ассоциации с теми видами фруктов, которые им более близки.

Седьмая группа посвящена анализу флоронимических компонентов, называющих лесные плоды. В нее входит пять русских фразеологизмов и 16 чешских фразеологизмов. Всю группу создают аналогические эквиваленты и национально-пецифические фразеологизмы. К аналогическим эквивалентам относятся, напр., *вот так клюква* – чеш. *to je rěkné nadělení* или *разлюли-малина* - чеш. *to je nebe na zemi*. К национально- специфическим фразеологизмам можно

причислить, напр., *натянулся (налился, пьян) как клюковка или развесистая клюква*.

В этой группе находится только один флоронимический эквивалент. Анализ показал, что ни одна фразеологическая единица не имеет близкого эквивалента. Это результат того, что на территории Чешской Республики, напр., *клюква* не растёт и поэтому чехи это растение не знают и не могут создать соответствующие эквиваленты.

В восьмой группе мы рассматривали фразеологизмы с компонентами, описывающими полевые культуры. В этой группе было проанализировано 34 русских фразем и 59 чешских фразем.

С точки зрения эквивалентности, большинство занимают аналогические эквиваленты – 31 фраз. пар (51 %), это напр. *после ужина горчица* – чеш. *s křížkem po funuse* или фразеологизмы с компонентом *хмель*, которые переносным значением описывают пьяное состояние, напр. *во хмелю* (чеш. *v opilosti*). Относительные эквиваленты составляют 26 % группы, 16 фразеологических пар. Это фраземы, напр., *времена царя Гороха* (чеш. *za Marie Terezie, za císaře pána*) или *шут гороховый* (чеш. *strašák do zeli*). Полные или частичные эквиваленты составляют 23 % группы, то есть 14 фразеологических пар. Это, напр., *отделять пшеницу от плевел* – чеш. *oddělovat koukol od pšenice* или *за миску чечевицы* – чеш. *prodat za mísu čočovice*.

Национально-специфические фразеологизмы составляют 44 % группы – 14 фразеологизмов, это, напр., *хмель вышибло у кого* или *щёлкать как семечки что*. В типологические интернационализмы входит 12 фразем, 37 %, напр.: *выглядеть как пугало гороховое* или *свалиться (упасть) как куль с овсом*. И шесть (19 %) фразеологизмов мы квалифицировали как генетические интернационализмы, напр.: *горький как полынь, за миску чечевицы*.

Больше всего флоронимических эквивалентов мы нашли у компонентов *горох* – семь, *мак* – пять и *чечевица* – три. Можно сказать, что структура полевых культур в России и в Чехии очень похожа. Культуры типа мак, пшеница или горох имеют в наших странах почти одинаковые условия для выращивания.

Поэтому у людей возникают сходные ассоциации, которые отражаются в их картине мира.

В девятой группе мы анализировали фраземы с названиями овощей. Больше всего фразеологических единиц включало компоненты *хрен* (15 фраз. единиц), *репа* (5 фраз. единиц) и *капуста* (4 фраз. единиц).

Подавляющее большинство эквивалентов – фразеологические аналоги. Мы выявили 74 (95 %) таких эквивалентов. Больше всего их у ФЕ с компонентом *хрен*, который в большинстве примеров имеет эвфемистическое значение, напр.: *хрен с ним* – чеш. *ať jde k čertu*, *какой хрен* – чеш. *který čert!* Только четыре (5 %) эквивалента относятся к относительным эквивалентам, напр., *красный как свёкла* – чеш. *červený jako pivoňka*, *červený jako rak*.

91 % составляют национально- специфические фразеологизмы, больше всего их с компонентом *хрен*, напр.: *на кой хрен?!*, *хрен редьки не слаще*. Сюда входят также фразеологизмы с компонентом *капуста*, напр.: *в капусту рубить (изрубить) кого, что, не в капусте подобран (найден) кто* и с компонентом *репа*, напр.: *что дешевле пареной репы и что проще пареной репы*. Типологические интернационализмы в этой группе два - *красный как свёкла* и *старый хрен*. Один генетический интернационализм этой группы – *калька задать перцу (пфеферу) кому*.

В этой группе в целом шесть флоронимических эквивалентов, пять у ФЕ с компонентом *хрен* и один у ФЕ с компонентом *свёкла*. Анализ ясно показал, какие названия овощей входят в состав фразеологии, какие названия используются и каким образом они укоренились в человеческом мышлении.

В последней группе мы анализировали чешские флоронимические фразеологизмы и их русские эквиваленты, чтобы показать другие чешские фраземы, которые не были включены ранее в эквиваленты русских фразеологизмов. Мы рассмотрели 30 чешских фразеологизмов и 31 их русский эквивалент. Из этого 48 % - 15 фразем - относительные эквиваленты, а 52 %, 16 фразем – аналогические эквиваленты. Полные и частичные эквиваленты в этой группе отсутствуют.

С точки зрения интернациональности, генетических интернационализмов в этой группе не было, типологических интернационализмов мы обнаружили 17 (57 %), а остальные 13 фразем мы включили в состав национально- специфических фразеологизмов.

Учитывая принадлежность русского и чешского языков к славянской группе языков, мы бы могли в нашем анализе предполагать присутствие большего количества полных и частичных и относительных эквивалентов, а также генетических и типологических интернационализмов. Но наш анализ показал, что больше всего здесь аналогических эквивалентов и национально-специфических фразеологизмов.

По нашему мнению, это удивительные результаты – русские и чешские флоронимические фразеологизмы чаще отличаются, чем совпадают друг с другом. Даже растительный мир Российской Федерации и Чешской Республики похож друг на друга, существует мало растений, не находящихся в одной из вышеуказанных стран. В нашем анализе этим растением, которое из-за природных условий в Чешской Республике не растет, была *клюква*. Больше примеров отличающейся картины мира мы нашли в фразеологизмах, описывающих фольклор, народные обычаи и традиции, напр. *тише воды, ниже травы* и другие.

Из нашего анализа вытекает, что почти половина (48 %) данных фразеологизмов – интернационализмы. Благодаря сходным природным, экономическим и культурным условиям возникли типологические интернационализмы. Генетические интернационализмы – это или кальки, или они ссылают к античным или библейским событиям, истории и мифологии.

Целью настоящей дипломной работы был сопоставительный анализ русских и чешских флоронимических фразеологизмов, выявление их сходств и различий и национальной специфики, которые можно видеть посредством фразеологических единиц с флоронимами.

BIBLIOGRAFIE

1. BEČKA, J. V. *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Novinář, 1979.
2. ČIHAŘ, Jiří. *Příroda v ČSSR*. Praha: ROH, 1978, 379 s.
3. FILIPEC, Josef a František ČERMÁK. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985, 245 s.
4. STĚPANOVA, Ludmila. *Česká a ruská frazeologie: diachronní aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, 297 s. ISBN 9788024407951.
5. STĚPANOVA, L., V. MOKIENKO. *Ruská frazeologie pro Čechy*. 2. vyd., (rozš.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 259 s. ISBN 978-80-244-1916-9.
6. STĚPANOVA, Ludmila a Zdeňka VYCHODILOVÁ. *Reálie současného Ruska*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 89 s. ISBN 978-80-244-2855-0.
7. ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. 6. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 204 - 205. ISBN 978-80-7422-026-5.
8. VAŇKOVÁ, Irena. *Co na srdci, to na jazyku: Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005, 343 s. ISBN 80-246-0919-3.
9. АРУТЮНОВА, Н. Д. *Язык и мир человека*. Москва: Языки русской культуры, 1999, 895 s. ISBN 5785900270.
10. ВЕНДИНА, Т. И. *Русская языковая картина мира сквозь призму мирообразования*. Москва: Индрик, 1998, 236 s. ISBN 5-85759-081-7.
11. КАРАУЛОВ, Ю. Н. *Общая и русская идеография*. Москва: Наука, 1976, 356 s.
12. КОРНИЛОВ, О. А. *Языковые картины мира как производные национальных менталитетов*. Москва: КДУ, 2013. ISBN 9785982278753.
13. МАСЛОВА, В. А. *Введение в когнитивную лингвистику*. Москва: Наука, 2007. ISBN 978-5-89349-748-9.
14. МАСЛОВА, В. А. *Лингвокультурология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений*. Москва: Академия, 2001. ISBN 5-7695-0745-4.

15. МОКИЕНКО, В. М. *Образы русской речи: Историко-этимологические и этнолингвистические очерки фразеологии.* Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1986. ISBN 80-246-0919-3.
16. ШАНСКИЙ, Н.М. *Фразеология современного русского языка.* Москва: Высшая школа, 1985, 159 s.

Periodika

1. *Rossica Olomucensia: ročenka kateder rusistiky na filosofické a pedagogické fakultě Univerzity Palackého.* Olomouc: Univerzita Palackého. Sborníky. ISBN 978-80-244-1765-3. ISSN 0139-9268.

Seznam použitých slovníků

1. ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky.* 1., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1. Praha: Leda, 2009, 507 s. ISBN 978-80-7335-215-8.
2. ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky.* 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1. Praha: Leda, 2009, 547 s. ISBN 978-80-7335-215-8.
3. KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov.* 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002, s. 862. Odborné slovníky. ISBN 80-723-5023
4. МОКИЕНКО, Valerij Michajlovič a Alfred WURM. *Česko-ruský frazeologický slovník.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, 659 s.
5. STĚPANOVÁ, Ludmila. *Rusko-český frazeologický slovník.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 878 s. ISBN 978-80-244-1750-9.
6. БИРИХ, А. К., В. М. МОКИЕНКО а Л. И. СТЕПАНОВА. *Словарь русской фразеологии: Историко-этимологический справочник.* Санкт-Петербург: Фолио-пресс, 1998, 700 s. ISBN 5-288-02132-5
7. ШАНСКИЙ, Н. М. а Т. А. БОБРОВА. *Школьный этимологический словарь русского языка: Происхождение слов.* 4. Москва: Дрофа, 2001, 398 s.

Atlasy

1. *Školní atlas České republiky*. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2000. ISBN 80-701-1657-9.
2. *Školní atlas světa*. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2004. ISBN 80-701-1730-3.

Elektronické zdroje

1. Český rozhlas [online]. 2003 [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/strednicechy/slova/_zprava/grog--60733
2. Naše řeč [online]. 2011 [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6245>
3. Energie stromů [online]. 2015 [cit. 2015-09-30]. Dostupné z: http://www.energiestromu.cz/?page_id=217
4. Stromy v ČR [online]. 2015 [cit. 2015-09-27]. Dostupné z: <http://www.stromyvcr.cz/>
5. TALAFÚS, Martin. *Jazykový obraz květin v češtině: Sémantické konotace a prototypy* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2ozG6lwM1IYJ:https://i.s.cuni.cz/webapps/zzp/download/130114208+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>
6. WALTEROVÁ, Věra. *Problematika konfrontace frazémů v překladové literatuře* [online]. České Budějovice, 2007 [cit. 2015-04-06]. 67 s. Dostupné z: <http://theses.cz/id/dfpxpn/downloadPraceContent adipIdno 4023>. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
7. Академик¹ [online]. 2014 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: http://phraseology.academic.ru/7262/%D0%91%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%87%D1%8C
8. Академик² [online]. 2000-2014 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_wingwords/3225/%D0%94%D0%B0%D0%BC%D0%B0

9. Академик³ [online]. 2014 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: http://frazeolog_ru.academic.ru/154/
10. Академик⁴ [online]. 2000-2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_wingwords/2175/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B5
11. Академик⁵ [online]. 2000-2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_wingwords/2607/%D0%A1%D1%80%D1%8B%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%8C
12. Академик⁶ [online]. 2000-2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_wingwords/2871/%D0%A4%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B9
13. Академик⁷ [online]. 2014 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: http://dic.academic.ru/dic.nsf/michelson_new/12426/%D1%8F%D0%B1%D0%B%D0%BE%D0%BA%D1%83_%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%B4%D0%B5_%D1%83%D0%BF%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C
14. КакПросто [online]. 2015 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <http://www.kakprosto.ru/kak-832041-что-означает-выражение-яблоку-негде-упаст>
15. Вокруг света [online]. 2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.vokrugsveta.ru/quiz/687/>
16. Сайт синонимов: Полный словарь синонимов русского языка [online]. 2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://xn----7sbfc3aaqnhaffduk9p.xn--p1ai/blog/frazeologizm-bolshaya-shishka---istoriya-poyavleniya-i-znachenie>
17. Символы и знаки [online]. 2007 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://sigils.ru/symbols/bereza.html>
18. Словарь фразеологизмов: Русские фразеологизмы [online]. 2008-2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://frazbook.ru/2011/01/15/grushi-okolachivat/>
19. Тайна символа [online]. 2010 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://taina-simvola.ru/olivkovaya-vetv-simvol/>
20. Энциклопедия Кругосвет [online]. 2015 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/FRAZEOLOGIYA.html

21. Supermif [online]. 2011-2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://supermif.com/frazeologizm/rus/rus_e_fraz.html

PŘÍLOHY

Příloha 1. Statistické údaje

Typ ekvivalence / skupina	květiny	stromy	části stromů, dřevo	trávy	plody	ovoce	lesní ovoce	ploní plodiny	zelenina	celkem
Úplné a částečné ekvivalenty	5	7	26	1	3	6	x	14	x	62
Relativní ekvivalenty	6	8	19	5	4	6	x	16	4	68
Analogické ekvivalenty	8	40	52	12	25	16	16	31	74	273
Počet ekvivalentů celkem	19	55	97	18	32	28	16	61	78	403

Typ internacionálnosti / skupina	květiny	stromy	části stromů, dřevo	trávy	plody	ovoce	lesní ovoce	ploní plodiny	zelenina	celkem
Genetické internacionalismy	1	8	6	1	4	2	x	6	1	29
Typologické internacionalismy	6	9	26	3	x	6	x	12	2	64
Počet internacionalismů celkem	7	17	32	4	4	8	x	18	3	93

Národně specifické frazeologismy	2	16	17	2	11	6	5	14	27	100
----------------------------------	---	----	----	---	----	---	---	----	----	------------

Klasifikace podle ekvivalentnosti	celkem 403 frazeologických ekvivalentů	
Úplné a částečné ekvivalenty	62 ekvivalentů	15%
Relativní ekvivalenty	68 ekvivalentů	17%
Analogické ekvivalenty	273 ekvivalentů	68%

Klasifikace podle internacionálnosti	celkem 93 frazémů	
Genetické internacionalismy	29 frazémů	31%
Typologické internacionalismy	64 frazémů	69%

Národně specifické frazeologismy	100 frazémů
----------------------------------	-------------

Пříloha 2. Floronymické frazeologismy podle typu ekvivalentů a typu internacionálnosti

Úplné (částečné) ekvivalenty

дама с <i>камелиями</i>	dáma s kaméliemi
тепличный <i>цветок</i>	skleníková květina
красный (пунцовый) как <i>пион</i>	červený jako pivoňka
краснеть как <i>пион</i>	červenat se jako pivoňka
покраснеть (зардеться) как майская <i>роза</i>	červenat se jako růže

Девушка (стройная) как <i>берёзка</i>	Dívka jako bříza, břízka
Почивать (почить) на <i>лаврах</i>	Spát na vavřínech
Пожинать <i>лавры</i>	Sklízet (získávat) vavříny
<i>Лавровый</i> венец	Vavřínový věnec
Венчать лавровым <i>венком</i>	Korunovat vavřínovým věncem
<i>Пальма</i> первенства	Palma vítězství
Отдавать (отдать) <i>пальму</i> (первенства) кому	Dávat/dát palmu vítězství

<i>Корень</i> зла	Kořen zla
Резать (подрубать, косить, подсекать) под <i>корень</i> кого, что	Vymýtít <i>co</i> až do kořene
	Vyvrátit <i>co</i> do (z) kořene
Смотреть (глядеть) в <i>корень</i> чего, чему	Jít na kořen věci
Вырывать (вырвать) зло с <i>корнем</i>	Vymýtít zlo i s kořeny
Иметь глубокие (крепкие) <i>корни</i>	Mít hluboké (silné) kořeny
Пускать (пустить) <i>корни где</i>	Zapustit kořeny kde
Врастать (врасти) <i>корнями где</i>	Zapouštět kořeny kde
Прирастать (прирасти) <i>корнями где</i>	Přirůstat kořeny kde
Тупой как <i>пень</i>	Blbý jako pařez
Он стоит как <i>пень</i>	Stojí (sedí) jako pařez
Глуп как <i>пень</i>	Hloupý jako pařez
Глухой как <i>пень</i>	Hluchý jako pařez
У него язык <i>одеревнел</i>	Dřevěný jazyk
Он как <i>деревянный</i>	Je jako ze dřeva
Возить <i>дрова</i> в лес	Nosit (vozit) dříví do lesa
За <i>деревьями</i> (из-за <i>деревьев</i>) леса не видеть	Pro (samé) stromy nevidět les
Дрожать как <i>осиновый лист</i>	Třást se (chvět se) jako osika
Затеряться (потеряться, исчезнуть) как иголка в стоге <i>сена</i>	Zmizet jako jehla v kupě sena
Как собака в <i>сене кто</i>	Jako pes na seně
Искать иголку в стоге <i>сена</i>	Hledat jehlu v kupě sena

<i>Пальмовая ветвь</i>	Olivová ratolest
<i>Оливковая ветвь</i>	Olivová ratolest
<i>Глухая тетеря</i>	Hluchý jako pařez
Стоять (сидеть) как <i>чурбан</i>	Stát jako dřevo
Хвататься (схватиться) за <i>соломинку</i>	Chytat se (chytit se) stébla

Обрастать (обрасти) мохом (мхом)	Obrůstat mechem
----------------------------------	-----------------

Крепкий (твёрдый) орешек	Tvrký oříšek
Разгрызть твёрдый (крепкий) орешек	Rozlousknout oříšek
Таскать (доставать) каштаны из огня	Tahat za koho kaštany z ohně

Адамово яблоко	Adamovo jablko
Яблоко раздора (Эпиды)	Eridino jablíčko
	Jablko sváru
Быть как выжатый <i>лимон</i>	Být vymačkaný jako citron
Выжимать кого как <i>лимон</i>	Vymáčet koho jako citron
Жёлтый как <i>лимон</i>	Žlutý jako citron

Жить что (как) <i>горох</i> при дороге	Mít se jako hrách u cesty
<i>Маковой</i> (ни) росинки во рту не было у <i>кого</i>	Neměl nic v ústech (v hubě)
<i>Маковое</i> зёрнышко	Makové zrnko
Ни на <i>маковое</i> зёрнышко	Ani za mák
За миску <i>чечевице</i>	Prodat (zradit) za mísu čočovice
Продать за <i>чечевичную</i> похлёбку	Prodat za mísu čočovice
	Zradit za 30 stříbrných
Продаться за <i>чечевичную</i> похлёбку	Prodat za mísu čočovice
Принцесса на <i>горошине</i>	Princezna na hrášku
Слёзы (крупные) как <i>горошины</i>	Slzy jako hráchy
Отделять <i>пшеницу</i> от <i>плевел</i>	Oddělovat koukol od pšenice
	Vyplít koukol ze pšenice
Горький как <i>полынь</i>	Hořký jako pelyněk
Отделять зёрна от плевел	Oddělovat zrna od plev

Relativní ekvivalenty

<i>рухнуть на кактус</i>	<i>spadnout z višně</i>
	<i>spadnout z maliny</i>
	<i>spadnout z jahody</i>
<i>девушка как маков цвет</i>	<i>děvče jako karafiát</i>
	<i>děvče jako z růže květ</i>
<i>тепличный цветок</i>	<i>citlivá květinka</i>

<i>Крепкий как дубок</i>	<i>Kluk (chlapec, chlap) jako buk</i>
<i>Здоровый (крепкий) как дуб</i>	<i>Zdravý (silný) jako buk</i>
<i>Дубовая голова (башка)</i>	<i>Dubová palice (hlava)</i>
<i>Рухнуть с дуба</i>	<i>Spadnout z višně</i>
<i>Лавры Герострата</i>	<i>Hérostratovská sláva</i>
<i>Балла осиновая</i>	<i>Dubová hlava</i>
<i>Стройный как кипарис</i>	<i>Štíhlý (urostlý) jako topol</i>
	<i>Urostlý jako jedle</i>

<i>В корне изменить кого, что</i>	<i>V základech změnit koho, co</i>
<i>Пресекать (пресечь) зло в корне</i>	<i>Vyhlazovat (vyhladit) zlo s kořeny</i>
	<i>Vymýt zlo s kořeny</i>
<i>Вырывать (вырвать) с корнем что</i>	<i>Vyhubit do (z) kořene co</i>
	<i>Vymýt do (z) kořene co</i>
<i>Тупой как пень</i>	<i>Blbý jako pařez</i>
<i>Он стоит как пень</i>	<i>Stojí (sedí) jako dřevo – jako kus dřeva</i>
<i>Глуп как пень</i>	<i>Tupý jako poleno</i>
<i>Старый пень</i>	<i>Starý paprika</i>
	<i>Starý blázen</i>
<i>Глухой как пень</i>	<i>Hluchý jako dřevo</i>
	<i>Hluchý jako špalek</i>
	<i>Hluchý jako poleno</i>
<i>Сплюну через левое плечо, постучу по дереву</i>	<i>Musím (měl bych) to zaklepat (zaťukat) na dřevo</i>
<i>Затеряться (потеряться, исчезнуть) как иголка в стоге сена</i>	<i>Ztratit se jako zrnko máku</i>
<i>Глухая тетеря</i>	<i>Hluchý jako špalek</i>
	<i>Hluchý jako poleno</i>
<i>Стоять (сидеть) как чурбан</i>	<i>Stát jako pařez</i>
	<i>Stát jako špalek</i>

Бежать будто <i>трава</i> под ногами горит	Utíkat, jako by mu za patami hořelo
	Upalovat, jako by pod ním zem hořela
Тош как хвощ	Hubený jako tříska
	Hubený jako chroust
	Hubený jako lunt

Большая (важная) <i>ишка</i>	Velké zvíře
	Velká ryba
	Velký pán
Гадать на бобах	Hádat z kávové sedliny

Как яблочко наливное	Děvče jako karafiát
	Děvče jako květ
	Děvče jako růže
Девушка как <i>персик</i>	Děvče jako poupátko
Свежий как персик	Být jako rybička
Разбираться (смыслить, понимать) как свинья в <i>апельсинах</i>	Rozumět čemu jako koza petrželi

Времена царя <i>Гороха</i>	Staré časy
	Od Adama
	Za Marie Terezie
	Za císaře pána
Со времён царя <i>Гороха</i>	Je to tak od Adama
Пугало <i>гороховое</i>	Strašák do zelí
Чучело <i>гороховое</i>	Strašák do zelí
Шут <i>гороховый</i>	Strašák do zelí
Выглядеть как пугало <i>гороховое</i>	Vypadat jako strašák (do zelí)
Корчить (строить) шута <i>горохового</i>	Dělat ze sebe šaška
Ни на <i>маковую</i> росинку	Ani za mák
При царе <i>Горохе</i> и царьце <i>Чечевице</i>	Za krále Holce
	Za časů krále Ječmínka
	Za Žižky
	Za Rakouska-Uherska
Свалиться (упасть) как куль с <i>овсом</i>	Svalit se jako žok

Старый <i>хрен</i>	Starý paprika
Красный как <i>свёкла</i>	Červený jako rak
	Červený (rudý) jako cihla
	Červený jako pivoňka

Analogické ekvivalenty

<i>срывать цветы удовольствия</i>	oddávat se radovánkám
	mít havaj
	mít veget
<i>божий одуванчик</i>	jako ovečka
	jako holubice
	jako malé dítě
<i>рухнуть на кактус</i>	pomátnout se na rozumu
	pominout se smysly

Дубина стоеросовая	Vrtané dřevo
Дубина еловая	Boží dřevo
	Skopová hlava
	Korunovaný vůl
Дубиной палкой не вышибешь что из кого	Postavit si hlavu
	Postavit se na zadní
Дубовая голова (башка)	Boží dřevo
Он дуб-дубом	
Сидеть дуб-дубом	Je hloupý (blbý) jako poleno
Дать (давать) дуба	Zaklepat bačkorama
	Natáhnout brka
	Ležet bradou vzhůru
Рухнуть с дуба	Pomátnout se na rozumu
Разделатъ кого под карельскую берёзу	Dát co proto komu
	Natřít hřbet komu
Берёзовая каша	Paní Březovka (přišla na koho)
Кормить (накормить) берёзовой кашей	
Дать (здать) берёзовой каши кому	Namazat koho lískovým olejem
	Vyplatit březovkou
	Dát co proto komu
	Dát na chrám páně
Получить берёзовой каши	Dostat nepočítaných
	Dostat co proto
	Dostat na chrám páně
Увенчивать (увенчать) лаврами кого	Vynášet do nebes
	Pět chvalozpěvy
Ёлки зелёные	Pro pět ran do čepice!
Ёлки-палки	Hrom aby do toho!
	Pro boha!
Ёлки-моталки	No to je něco!
Отдавать (отдать) пальму (первенства) кому	Sklonit čelo před kým
Разделявать (разделатъ) под орех	Dát co proto komu

	Ukázat zač je toho loket
	Roznést na kopytech
Заблудиться в трёх соснах	Nevědět kudy kam
	Nevědět kudy kam
Тупой как баобаб	Je jako dřevo
	Blbý jako vůl
Стройный как кипарис	Chlapec jako panna
Лупнуть как смола от кедра	Držet se koho jako klíště (stín)
	Lepit se (věšet se) na paty komu
	Být dotěrný jako štěnice

В <i>корень</i> разрушить что	Vyhladit <i>co</i> z povrchu zemského
	Srovnat se zemí <i>co</i>
	Nenechat kámen na kameni <i>kde</i>
Вырезать под <i>корень</i> кого	Vyhladit <i>koho</i> z povrchu zemského
Разорять (разорить) под <i>корень</i> что	Srovnat se zemí <i>co</i>
	Nenechat kámen na kameni <i>kde</i>
Резать (подрубать, косить, подсекать) под <i>корень</i> кого, что	Přivodit konec <i>koho, čeho</i>
	Vyvrátit <i>co</i> ze základů
	Zmařit (zničit) <i>co</i> v zárodku
	Obrátit <i>co</i> v prach a popel
	Obrátit <i>co</i> v trosky
Смотреть (глядеть) в <i>корень</i> чего, чему	Přicházet na kloub <i>čemu</i>
	Vznikat pod povrch věcí
В <i>корне</i> изменить <i>кого, что</i>	Z gruntu změnit <i>koho, co</i>
В <i>корне</i> не соглашаться с кем или чем	Nechtít ani slyšet o <i>kom, čem</i>
В <i>корне</i> пресекать что	Činit, učinit <i>čemu</i> přítrž
Уходить <i>корнями</i> во что	Pramenit (pocházet) z <i>čeho</i>
В <i>пень</i>	Až-až
Глуп как <i>пень</i>	Blbý, až to bolí
	Blbý jako tágo
Пень пнём	Hloupý jako pařez
	Tupý jako poleno
Ясен <i>пень</i>	To je jasan
Старый <i>пень</i>	Dědek plesnivý
Через <i>пень-колоду</i>	Brát to hákem
	Být levý na práci
	Dělat halabala
	Potácet se ode zdi ke zdi
<i>Пень берёзовый</i>	Hlava dubová
	Hloupý jako pařez

	Tupý jako poleno
<i>Лыка невяжет кто</i>	Je jako kanón
	Má těžký jazyk
	Je na maděru
	Je na mol
Ставить (поставить) всякое <i>лыко</i> в строку <i>кому</i>	Vidět každý chlup <i>na kom</i>
	Otloukávat (otloukat) <i>komu co</i> o hlavu
	Strkat <i>komu co</i> pod nos
<i>Лыком</i> шит	Sláma <i>komu</i> čouhá z bot
	Smrdí hnojem
Не <i>лыком</i> шит	V ničem si nezadá <i>s kým</i>
Пристать (прилипнуть) как банный <i>лист</i> к <i>кому</i>	Být neodbytný jako štěnice
	Držet se jako klíště <i>koho</i>
	Být jako zimnice
Фиговый <i>лист</i>	Zástěrka
Прикрываться фиговым <i>листом</i>	Nasadit si masku <i>čeho</i>
	Jednat pod rouškou <i>čeho</i>
Стоять (сидеть) как <i>чурбан</i>	Stát, sedět jako tvrdé y
Осиновая <i>чурка</i> с глазами	Líný na krok
	Líná kůže
	Hlava skopová
	Kamenné srdce

<i>Всё</i> трин <i>травы кому, для кого</i>	Je fuk (komu, co)
	Háže všechno za hlavu
Тише воды, ниже <i>травы</i>	Být jako pěna
	Být krotký jako beránek
	Být mouchy, snězte si mě
	Plazit se po břiše (před kým)
	Být vlk v beránčím rouše
Обрастать (обрасти) мохом (мхом)	Moli by koho sežrali
Лопух лопухом	Hlava skopová
	Je jako dřevo
	Je dutý jako bambus
	Má v hlavě piliny

На бедного Макара все шишки валятся	Nikdy není tak špatně, aby nemohlo být ještě hůř
<i>Шишка</i> на ровном месте	(Moc) malé zvíře
	Malý pán

	Velká huba
Набивать (набить) шишки	Učit se na chybách Rozbít si (rozbít si) hlavu o co
Шишки валятся на голову чью	Smůla se lepí na paty <i>komu</i>
Проводить (провести) на бобах	Brát/vzít na hůl koho
Бобы разводить	Mlátit prázdnou slámu Mluvit kolem dokola Dělat co na dlouhé lokty
Оставаться (остаться, сидеть) на бобах	Být (zůstat, octnout se) na holičkách Utřít hubu Ostrouhat kolečka Ostrouhat mrkvičku
Достанется (досталось) на орехи кому	Dostat na frak Dostat nářez Dozvěděl se, zač je toho loket
Получать (получить) на орехи	Dostat na pamětnou Dostat co proto Dostat na hřbet
Щёлкать как орехи	Brát to hopem Dělat jako by nic Dělat jak když bičem mrská
Таскать (доставать) <i>каштан</i> ы из огня	Pálit si za koho prsty

<i>Яблоку</i> негде упасть	Je tam lidí jako na pražském mostě Je tam lidí jako much
Как яблочко наливное	Tváře jako slabikáře Krev a mléko
Попадать (попасть) в самое яблочко	Trefit se do černého Uhodit hřebík na hlavičku
Быть как выжатый <i>лимон</i>	Být groggy Být utahaný jako kočka
Выжимать кого как <i>лимон</i>	Sedřít z koho kůži
Разбираться (смыслить, понимать) как свинья в апельсинах	Nevědět která bije Mluvit jako slepý o barvách Rozumět jako pes slabikáři
Околачивать <i>груши</i>	Chytat lelky
Ничего себе (тот ещё, каков, ну и) <i>фрукт</i> оказался	Pěkný (povedený) ptáček Vyklubal se z koho pěkný ptáček!
Что за <i>фрукт</i> ?	Co je to zač?

Вот так <i>клюква</i> !	To je pěkné nadělení!
-------------------------	-----------------------

	To tak scházelo!
	To jsou mi věci!
Натянулся (налился, пьян) как клюковка	Je pod obraz
	Je namol
	Je navalený jako kanón
Развесистая клюква	Straky na vrbě
	Výplod fantazie
	Výplod chorého mozku
	Potěmkinovská vesnice
Не жизнь (житьё), а малина	Je komu hej
	Má (zlaté) časy
	Má život jako v bavlncce
	Má se jako na posvícení
Разлюли малина	To je nebe na zemi
	To je prostě pohádka

Как об стенку <i>горох</i>	Mluvit (do koho) jako do dřeva
	Jako když do dubu mluvit
<i>Горохом</i> рассыпаться (сыпаться)	Prchat (rozprchnout se) na všechny strany
	Rozletět se na všechny strany
Шут <i>гороховый</i>	Dvorní šašek
Выглядеть как пугало <i>гороховое</i>	Být (vypadat) jako hastroš (v poli)
	Vypadat jako by utekl z cirkusu
Корчить (строить) шута <i>горохового</i>	Dělat tajtrlíčka (tatrmana)
	Dělat ze sebe vola
Делать из кого шута <i>горохового</i>	Dělat (tropit) si tatrmany z <i>koho</i>
	Mít <i>koho</i> za blázna
	Dělat (tropit) si blázny z <i>koho</i>
	Dělat si z <i>koho</i> dobrý den
	Dělat z <i>koho</i> vola
Ни <i>маковой</i> росинки кому	Ani kapku (ani drobet, ani krapet) nedat
Ни на <i>маковую</i> росинку	Ani co by se za nehet vešlo
<i>Маковое</i> зёрнышко	Makové zrnko
Ни на <i>маковое</i> зёрнышко	Ani za mák
<i>Хмель</i> бродит (гуляет) в голове у <i>кого</i>	Má v hlavě
	Je v ráži
<i>Хмель</i> вылетел из головы у <i>кого</i>	Hned, najednou vystřízlivěl
<i>Хмель</i> вышибло у <i>кого</i>	Hned, najednou vystřízlivěl
Во <i>хмелю</i>	V opilosti
	V opičce
	V podnapilém stavu

При царе <i>Горохе</i> и царице <i>Чечевице</i>	Když si náš dědeček babičku bral
Принцесса на <i>горошине</i>	Cukrová (porcelánová) panenka
	Maminčin mazánek
Щелкать как <i>семечки что</i>	Dělat <i>co</i> jako nic
	Dělat <i>co</i> , jako když bičem mrská
После ужина <i>горчица</i>	S křížkem po funuse

Ни <i>хрена</i>	Vědět starou belu
	Houby s octem
Ни один <i>хрен</i>	Ani čert nenajde
На <i>хрена</i>	Proč, nač k sakru?
<i>Хрен</i> знает	Čert ví
Ни <i>хрена</i> не стоит <i>кто, что</i>	Stojí za babku
	Stojí za starou belu
<i>Хрен редьки</i> не слаще	To máš prašť jak uhoď
Старый <i>хрен</i>	Dědek plesnivý
На кой <i>хрен?!</i>	Kterýho čerta
	Nač k sakru
Не <i>хрен</i> делать <i>кому</i>	Dělá kulový
	Nemá nic na práci
	Kope se nudou do zadku
<i>Хрен</i> с ним	Ať jde k čertu
	Ať si trhne nohou
	Ať mi vleze na záda
До <i>хрена</i> <i>кого, чего</i>	Je jich jako máku
	Je jich jako blech
	Je jich jako much
	Je jich jako smetí
Хоть бы <i>хрен</i> <i>кому</i>	Je to jako hrách na stěnu házet
	Je to jako mluvit do dubu
	Je to šuma fuk
	Je to buřt
Какого <i>хрена?!</i>	Kterého čerta?
	Kterého výra?
	Kýho d'asa?
	Proč, nač k sakru
	U všech všudy!
Один <i>хрен</i>	Je to čert jako d'ábel
	To samé v bleděmodrém
	Petr jako Pavel
	Prašť jako uhoď
	Pěšky jako za vozem

Какой <i>хрен</i>	Který čert!
	K čertu!
	Čerta starého!
	Ani mě nenapadne!
	Jdi s tím k čertu!
Парить <i>репу</i> кому	Brát <i>koho</i> na hůl
	Házet písek do očí <i>komu</i>
	Věšet bulíky nos <i>komu</i>
<i>Что</i> дешевле пареной <i>репы</i>	Je to za babku
	Je to za pakatel
	Je to za hubičku
<i>Что</i> проще пареной <i>репы</i>	Je to jednoduché jako facka
	Není nic jednoduššího
Чесать <i>репу</i>	Dělat si s <i>čím</i> hlavu
	Lámat si hlavu
	Týrat si mozek
Трянуть <i>репу</i>	Dělat <i>co</i> na dlouhé lokty
	Natahovat <i>co</i> jako harmoniku
	Natahovat <i>co</i> jako kšandy
Быть при <i>капусте</i>	Být při penězích
В <i>капусту</i> рубить (изрубить) кого, что	Dělat (udělat) mastný flek z <i>koho</i>
	Bít hlava nehleva <i>koho</i>
Не в <i>капусте</i> подобран (найден) <i>кто</i>	Není horší než ostatní
	Není žádný hej počkej
Белокочанная <i>капуста</i>	Ruské rubly
Стричь (рубить) <i>капусту</i>	Vydělávat těžké peníze
	Rejžovat prachy
	Mastit kapsu (kapsy)
Как горькая <i>редка</i> (наодеть) кому	Má toho až po krk
	Má toho plné zuby
	Má toho dost
	Není to už k vydržení
Посыпать (насыпать) <i>перцу</i> на хвост	Dávat (dát) <i>komu</i> lekcí
	Dávat (dát) <i>komu</i> co proto
Задавать (здать) <i>перцу</i> кому	Dávat (dát) <i>komu</i> co proto
	Dávat (dát) na frak <i>komu</i>
	Dávat (dát) kapky <i>komu</i>
Держать хвост <i>морковкой!</i>	Hlavu vzhůru
	Vzchop se

Genetické internacionalismy

Дама с <i>камелиями</i>

Почивать (почить) на <i>лаврах</i>

Пожинать лавры

Увенчивать (увенчать) лаврами кого

Лавры Герострата

<i>Лавровый</i> венец

Венчать <i>лавровым</i> венком

Пальма первенства

Отдавать (отдать) пальму (первенства) кому
--

<i>Корень</i> зла

Дрожать (трястись, трепетать) как <i>осиновый лист</i>
--

Фиговый <i>лист</i>

Прикрываться <i>фиговым листом</i>

Пальмовая ветвь

Оливковая ветвь

Обрастать (обрасти) мохом (мхом)

Бобы разводить

Крепкий (твёрдый) орешек

Разгрызть твёрдый (крепкий) <i>орешек</i>

Таскать (доставать) каштаны из огня

Адамово яблоко

Яблоко раздора (Эриды)

За миску <i>чечевице</i>

Продать за <i>чечевичную</i> похлёбку

Продаться за <i>чечевичную</i> похлёбку

Отделять <i>пшеницу</i> от <i>плевел</i>
--

Отделять <i>зёрна</i> от <i>плевел</i>
--

Горький как <i>полынь</i>

Задавать (задать) <i>перцу</i> кому

Typologické internacionalismy

<i>Девушка как маков цвет</i>
<i>Красный (пунцовый) как маков цвет</i>
<i>Тепличный цветок</i>
<i>Красный (пунцовый) как пион</i>
<i>Покраснеть (зардеться) как майская роза</i>
<i>рухнуть на кактус</i>

<i>Крепкий как дубок</i>
<i>Здоровый (крепкий) как дуб</i>
<i>Рухнуть с дуба</i>
<i>Дубовая голова (башка)</i>
<i>Девушка (стройная) как берёзка</i>
<i>Балда осиновая</i>
<i>Тупой как баобаб</i>
<i>Стройный как кипарис</i>
<i>Лупнуть как смола от кедра</i>

<i>Вырезать под корень кого</i>
<i>Смотреть (глядеть) в корень чего, чему</i>
<i>В корне изменить кого, что</i>
<i>Пресекать (пресечь) зло в корне</i>
<i>Вырывать (вырвать) с корнем что</i>
<i>Вырывать (вырвать) зло с корнем</i>
<i>Иметь глубокие (крепкие) корни</i>
<i>Пускать (пустить) корни где</i>
<i>Врастать (врасти) где</i>
<i>Прирастать (прирасти) корнями где</i>
<i>Тупой как пень</i>
<i>Он стоит как пень</i>
<i>Глуп как пень</i>
<i>Старый пень</i>
<i>Глухой как пень</i>
<i>У него язык одеревнел</i>
<i>Он как деревянный</i>
<i>Сплюну через левое плечо, постучу по дереву</i>

<i>Возить дрова в лес</i>
<i>За деревьями (из-за деревьев) леса не видеть</i>
<i>Затеряться (потеряться, исчезнуть) как иголка в стоге сена</i>
<i>Как собака в сене кто</i>

Искать иголку в стоге <i>сена</i>
Глухая <i>тетеря</i>
Стоять (сидеть) как <i>чурбан</i>
Хвататься (схватиться) за <i>соломинку</i>

Бежать будто <i>трава</i> под ногами горит
Тощ как хвощ

Как яблочко наливное
Быть как выжатый <i>лимон</i>
Выжимать кого как <i>лимон</i>
Жёлтый как <i>лимон</i>
Девушка как <i>персик</i>
Свежий как <i>персик</i>

Жить что (как) <i>горох</i> при дороге
Ни <i>маковой</i> росинки кому
Ни на <i>маковую</i> росинку
<i>Маковой</i> (ни) росинки во рту не было у <i>кого</i>
<i>Маковое</i> зёрнышко
Ни на <i>маковое</i> зёрнышко
Принцесса на <i>горошине</i>
Слёзы (крупные) как <i>горошины</i>
Свалиться (упасть) как куль с <i>овсом</i>
Пугало <i>гороховое</i>
Чучело <i>гороховое</i>
Выглядеть как пугало <i>гороховое</i>

Старый <i>хрен</i>
Красный как <i>свёкла</i>

Národně specifické frazeologismy

Божий одуванчик
Срывать <i>цветы</i> удовольствия

Дубина стоеросовая
Дубина еловая
Дубиной палкой не вышибешь что из кого
Он дуб-дубом
Сидеть дуб-дубом
Дать (давать) дуба
Разделить кого под карельскую берёзу
Берёзовая каша
Кормить (накормить) берёзовой кашей
Дать (задать) берёзовой каши кому
Получить берёзовой каши
Ёлки зелёные
Ёлки-палки
Ёлки-моталки
Разделявать (разделить) под орех
Заблудиться в трёх соснах

В корень разрушить что
Разорять (разорить) под корень что
Резать (подрубать, косить, подсекать) под корень кого, что
В корне не соглашаться с кем или чем
В корне пресекать что
Уходить корнями во что
В пень
Ясен пень
Пень пнём
Через пень-колоду
Пень берёзовый
Лыка невяжет кто
Ставить (поставить) всякое лыко в строку кому
Лыком шит
Не лыком шит
Пристать (прилипнуть) как банный лист к кому
Осиновая чурка с глазами

Всё трин трава кому, для кого
Тише воды, ниже травы

Лопух лопухом

На бедного Макара все *шишки* валяются
Большая (важная) *шишка*
Шишка на ровном месте
Набивать (набить) *шишки*
Шишки валяются на голову чью
Гадать на бобах
Проводить (провести) на *бобах*
Оставаться (остаться, сидеть) на бобах
Достанется (досталось) на орехи кому
Получать (получить) на *орехи*
Щёлкать как *орехи*

Яблоку негде упасть
Попадать (попасть) в самое яблочко
Разбираться (смыслить, понимать) как свинья в *апельсинах*
Околачивать *груши*
Ничего себе (тот ещё, каков, ну и) *фрукт* оказался
Что за *фрукт*?

Вот так клюква!
Развесистая клюква
Натянулся (налился, пьян) как *клюковка*
Не жизнь (житьё), а малина
Разлюли малина

Как об стенку *горох*
Времена царя *Гороха*
Со времён царя *Гороха*
Горохом рассыпаться (сыпаться)
Шут гороховый
Делать из кого шута *горохового*
Корчить (строить) шута *горохового*
Хмель бродит (гуляет) в голове у *кого*
Хмель вылетел из головы у *кого*
Хмель вышибло у *кого*
Во *хмелю*
При царе *Горохе* и царьце *Чечевце*
Щёлкать как *семечки что*
После ужина *горчица*

Ни <i>хрена</i>
Ни один <i>хрен</i>
На <i>хрена</i>
<i>Хрен</i> знает
Ни <i>хрена</i> не стоит <i>кто, что</i>
<i>Хрен редьки</i> не слаще
На кой <i>хрен</i> ?!
Не <i>хрен</i> делать <i>кому</i>
<i>Хрен</i> с ним
До <i>хрена</i> <i>кого, чего</i>
Хоть бы <i>хрен</i> <i>кому</i>
Какого <i>хрена</i> ?!
Один <i>хрен</i>
Какой <i>хрен</i>
Парить <i>репу</i> <i>кому</i>
<i>Что</i> дешевле пареной <i>репы</i>
<i>Что</i> проще пареной <i>репы</i>
Чесать <i>репу</i>
Трянуть <i>репу</i>
Быть при <i>капусте</i>
В <i>капусту</i> рубить (изрубить) <i>кого, что</i>
Не в <i>капусте</i> подобран (найден) <i>кто</i>
Стричь (рубить) <i>капусту</i>
Белокочанная <i>капуста</i>
Как горькая <i>редка</i> (наодеть) <i>кому</i>
Посыпать (насыпать) <i>перцу</i> на хвост
Держать хвост <i>морковкой</i> !

Пříloha 3. Abecední rejstřík ruských frazeologismů podle rozdělení do frazeologických skupin

Рухнуть на <i>кактус</i>	Spadnout z višně (z maliny, z jahody)
	Pomátnout se na rozumu
	Pominout se smysly
Дама с <i>камелиями</i>	Dáma s kaméliemi
Божий <i>одуванчик</i>	Jako holubice
	Jako ovečka
	Jako malé dítě
Краснеть как <i>пион</i>	Červenat se jako pivoňka
Красный (пунцовый) как <i>пион</i>	Červený jako pivoňka
Покраснеть (зардеться) как <i>майская роза</i>	Červenat se jako růže
Девушка как <i>маков цвет</i>	Děvče jako karafiát
	Děvče jako z růže květ
Тепличный <i>цветок</i>	Skleníková květina
	Citlivá květinka
Срывать <i>цветы</i> удовольствия	Oddávat se radovánkám
	Mít havaj
	Mít veget

Тупой как <i>баобаб</i>	Je jako dřevo
	Blbý jako vůl
Разделатъ кого под карельскую <i>берёзу</i>	Dát co proto <i>komu</i>
	Natřít hřbet <i>komu</i>
Девушка (стройная) как <i>берёзка</i>	Dívka jako bříza, břízka
<i>Берёзовая каша</i>	Paní Březovka (přišla na koho)
Кормить (накормить) <i>берёзовой кашей</i> Дать (здать) <i>берёзовой</i> каши кому	Namazat koho lískovým olejem
	Vyplatit březovkou
	Dát co proto <i>komu</i>
	Dát na chrám páně
Получить <i>берёзовой</i> каши	Dostat nepočítaných
	Dostat co proto
	Dostat na chrám páně
Крепкий как <i>дубок</i>	Kluk (chlapec, chlap) jako buk
Здоровый (крепкий) как <i>дуб</i>	Zdravý (silný) jako buk
<i>Дубина стоеросовая</i>	Vrtané dřevo
<i>Дубина еловая</i>	Boží dřevo
	Skopová hlava

	Korunovaný vůl
<i>Дубиной</i> палкой не вышибешь что <i>из кого</i>	Postavit si hlavu
	Postavit se na zadní
<i>Дубовая</i> голова (башка)	Dubová palice (hlava)
	Boží dřevo
Он <i>дуб-дубом</i> Сидеть <i>дуб-дубом</i>	Je hloupý (blbý) jako poleno
Дать (давать) <i>дуба</i>	Zaklepat bačkorama
	Natáhnout brka
	Ležet bradou vzhůru
Рухнуть с <i>дуба</i>	Spadnout z višně
	Pomátnout se na rozumu
<i>Ёлки</i> зелёные	Pro pět ran do čepice!
<i>Ёлки-палки</i>	Hrom aby do toho!
	Pro boha!
<i>Ёлки-моталки</i>	No to je něco!
Липнуть как смола от <i>кедра</i>	Držet se <i>koho</i> jako klíště (stín)
	Lepit se (věšet se) na paty <i>komu</i>
	Být dotěrný jako štěnice
Стройный как <i>кипарис</i>	Štíhlý (urostlý) jako topol
	Urostlý jako jedle
	Chlapec jako panna
Почивать (почить) на <i>лаврах</i>	Spát na vavřínech
<i>Пожинать</i> лавры	Sklízet (získávat) vavříny
Увенчивать (увенчать) <i>лаврами</i> кого	Vynášet do nebes
	Pět chvalozpěvy
<i>Лавры</i> Герострата	Hérostratovská sláva
<i>Лавровый</i> венец	Vavřínový věnec
Венчать <i>лавровым</i> венком	Korunovat vavřínovým věncem
Разделявать (разделат) под <i>орех</i>	Dát co proto <i>komu</i>
	Ukázat zač je toho loket
	Roznést na kopytech
Балла <i>осиновая</i>	Dubová hlava
<i>Пальма</i> первенства	Palma vítězství
Отдавать (отдать) <i>пальму</i> (первенства) <i>кому</i>	Dávat (dát) palmu vítězství
	Sklonit čelo <i>před kým</i>
Заблудиться в трёх <i>соснах</i>	Nevědět kudy kam
	Nevědět si rady

Оливковая <i>ветвь</i>	Olivová ratolest
Пальмовая <i>ветвь</i>	Olivová ratolest

У него язык <i>одеревнел</i>	Dřevěný jazyk
Он как <i>деревянный</i>	Je jako ze dřeva
Сплюну через левое плечо, постучу по <i>дереву</i>	Musím (měl bych) to zaklepat (zaťukat) na dřevo
За <i>деревьями</i> (из-за <i>деревьев</i>) леса не видеть	Pro (samé) stromy nevidět les
Возить <i>дрова</i> в лес	Nosit (vozit) dříví do lesa
В <i>корень</i> разрушить что	Vyhladit <i>co</i> z povrchu zemského
	Srovnat se zemí <i>co</i>
	Nenechat kámen na kameni <i>kde</i>
Вырезать под <i>корень</i> кого	Vyhladit <i>koho</i> z povrchu zemského
<i>Корень</i> зла	Kořen zla
Разорять (разорить) под <i>корень</i> что	Srovnat se zemí <i>co</i>
	Nenechat kámen na kameni <i>kde</i>
Резать (подрубать, косить, подсекать) под <i>корень</i> кого, что	Vymýt <i>co</i> až do kořene
	Přivodit konec <i>koho, čeho</i>
	Vyvrátit <i>co</i> ze základů
	Vyvrátit <i>co</i> do (z) kořene
	Zmařit (zničit) <i>co</i> v zárodku
	Obrátit <i>co</i> v prach a popel
	Obrátit <i>co</i> v trosky
Смотреть (глядеть) в <i>корень</i> чего, чему	Jít na kořen věci
	Přicházet na kloub <i>čemu</i>
	Vznikat pod povrch věcí
В <i>корне</i> изменить <i>кого, что</i>	V základech změnit <i>koho, co</i>
	Z gruntu změnit <i>koho, co</i>
В <i>корне</i> не соглашаться с кем или чем	Nechtít ani slyšet o <i>kom, čem</i>
В <i>корне</i> пресекать <i>что</i>	Činit (učinit) <i>čemu</i> přítrž
Пресекать (пресечь) зло в <i>корне</i>	Vyhlazovat (vyhladit) zlo s kořeny
	Vymýt zlo s kořeny
Вырывать (вырвать) зло с <i>корнем</i>	Vymýt zlo i s kořeny
Вырывать (вырвать) с <i>корнем</i> <i>что</i>	Vyhubit do (z) kořene <i>co</i>
	Vymýt do (z) kořene <i>co</i>
Иметь глубокие (крепкие) <i>корни</i>	Mít hluboké (silné) kořeny
Пускать (пустить) <i>корни</i> где	Zapustit kořeny kde
Врастать (врасти) <i>где</i>	Zapouštět kořeny kde
Прирастать (прирасти) <i>корнями</i> <i>где</i>	Přirůstat kořeny kde
Уходить <i>корнями</i> во <i>что</i>	Pramenit (pocházet) z <i>čeho</i>
Дрожать как <i>осиновый лист</i>	Třást se (chvět se) jako osika
Пристать (прилипнуть) как банный <i>лист</i> к <i>кому</i>	Být neodbytný jako štěnice
	Držet se jako klíště <i>koho</i>

	Být jako zimnice
Фиговый лист	Zástěrka
Прикрываться фиговым листом	Nasadit si masku <i>čeho</i>
	Jednat pod rouškou <i>čeho</i>
Лыка невяжет кто	Je jako kanón
	Má těžký jazyk
	Je na maděru
	Je na mol
Ставить (поставить) всякое лыко в строку кому	Vidět každý chlup <i>na kom</i>
	Otloukávat (otloukat) <i>komu co o hlavu</i>
	Strkat <i>komu co</i> pod nos
Лыком шит	Sláma <i>komu</i> čouhá z bot
	Smrdí hnojem
Не лыком шит	V ničem si nezadá <i>s kým</i>
В пень	Až-až
Через пень-колоду	Brát to hákem
	Být levý na práci
	Dělat halabala
	Potácet se ode zdi ke zdi
Пень берёзовый	Hlava dubová
	Hloupý jako pařez
	Tupý jako poleno
Пень пнём	Hloupý jako pařez
	Tupý jako poleno
Старый пень	Starý paprika
	Starý blázen
	Dědek plesnivý
Тупой как пень	Blbý jako pařez
	Tupý jako poleno
Ясен пень	To je jasan
Глухой как пень	Hluchý jako dřevo
	Hluchý jako pařez
	Hluchý jako poleno
Глуп как пень	Hloupý jako pařez
	Blbý, až to bolí
	Blbý jako tágo
	Tupý jako poleno
Он стоит как пень	Stojí (sedí) jako dřevo – jako kus dřeva
	Stojí (sedí) jako pařez

Затеряться (потеряться, исчезнуть) как иголка в стоге <i>сена</i>	Zmizet jako jehla v kupě sena
	Ztratit se jako zrnko máku
Искать иголку в стоге <i>сена</i>	Hledat jehlu (špendlík, cvoček) v kupě sena
Как собака в <i>сене кто</i>	Jako pes na seně
Хвататься (схватиться) за <i>соломинку</i>	Chytat se (chytit se) stébla
Глухая <i>тетеря</i>	Hluchý jako pařez (špalek, poleno)
Стоять (сидеть) как <i>чурбан</i>	Stát, sedět jako tvrdé y
	Stát jako pařez, špalek, dřevo
Осиновая <i>чурка</i> с глазами	Líný na krok
	Líná kůže
	Hlava skopová
	Kamenné srdce

<i>Лопух лопухом</i>	Hlava skopová
	Je jako dřevo
	Je dutý jako bambus
	Má v hlavě piliny
Обрастать (обрасти) <i>мохом (мхом)</i>	Obrůstat mechem
	Moli by koho sežrali
Бежать будто <i>трава</i> под ногами горит	Utíkat, jako by mu za patami hořelo
	Upalovat, jako by pod ním zem hořela
<i>Все</i> трин <i>трава кому, для кого</i>	Je fuk (komu, co)
	Háže všechno za hlavu
Тише воды, ниже <i>травы</i>	Být jako pěna
	Být krotký jako beránek
	Být mouchy, snězte si mě
	Plazit se po břiše (před kým)
	Být vlk v beránčím rouše
Тош как <i>хвоц</i>	Hubený jako tříska
	Hubený jako lunt
	Hubený jako chroust

Гадать на <i>бобах</i>	Hádat z kávové sedliny
Оставаться (остаться, сидеть) на <i>бобах</i>	Být (zůstat, octnout se) na holičkách
	Utřít hubu
	Ostrouhat kolečka
	Ostrouhat mrkvičku
Проводить (провести) на <i>бобах</i>	Brát (vzít) na hůl <i>koho</i>
<i>Бобы</i> разводить	Mlátit prázdnou slámu

	Mluvit kolem dokola
	Dělat <i>co</i> na dlouhé lokty
Таскать (доставать) <i>каштаны</i> из огня	Tahat <i>za koho</i> kaštany z ohně
	Pálit si <i>za koho</i> prsty
Достанется (досталось) на <i>орехи кому</i>	Dostat na frak
	Dostat nářez
	Dozvěděl se, zač je toho loket
Получать (получить) на <i>орехи</i>	Dostat na pamětnou
	Dostat <i>co proto</i>
	Dostat na hřbet
Щёлкать как <i>орехи</i>	Brát to hopem
	Dělat jako by nic
	Dělat jak když bičem mrská
Крепкий (твёрдый) <i>орешек</i>	Tvrký oříšek
Разгрызть твёрдый (крепкий) <i>орешек</i>	Rozlousknout oříšek
На бедного Макара все шишки валятся	Nikdy není tak špatně, aby nemohlo být ještě hůř
Большая (важная) <i>шишка</i>	Velké zvíře
	Velká ryba
	Velký pán
<i>Шишка</i> на ровном месте	(Moc) malé zvíře
	Malý pán
	Velká huba
Набивать (набить) <i>шишки</i>	Učit se na chybách
	Rozbít si (rozbít si) hlavu <i>o co</i>
<i>Шишки</i> валятся на голову <i>чью</i>	Smůla se lepí na paty <i>komu</i>

Разбираться (смыслить, понимать) как свинья в <i>апельсинах</i>	Rozumět čemu jako koza petrželi
	Nevědět která bije
	Mluvit jako slepý o barvách
	Rozumět jako pes slabikáři
Околачивать <i>груши</i>	Chytat lelky
Быть как выжатый <i>лимон</i>	Být vymačkaný jako citron
	Být utahaný jako kočka
	Být groggy
Выжимать кого как <i>лимон</i>	Vymačkat koho jako citron
	Sedřít z koho kůži
Жёлтый как <i>лимон</i>	Žlutý jako citron
Девушка как <i>персик</i>	Děvče jako poupátko
Свежий как <i>персик</i>	Být jako rybička

Ничего себе (тот ещё, каков, ну и) <i>фрукт</i> оказался	Pěkný (povedený) ptáček
	Vyklubal se z <i>koho</i> pěkný ptáček!
Что за <i>фрукт</i> ?	Co je <i>to</i> zač?
Адамово <i>яблоко</i>	Adamovo jablko
Яблоко раздора (Эпиды)	Eridino jablíčko
	Jablko sváru
<i>Яблоку</i> негде упасть	Je tam lidí jako na pražském mostě
	Je tam lidí jako much
Как <i>яблочко</i> наливное	Děvče jako karafiát
	Děvče jako květ
	Děvče jako růže
	Tváře jako slabikáře
	Krev a mléko
Попадать (попасть) в самое <i>яблочко</i>	Trefit se do černého
	Uhodit hřebík na hlavičku

Вот так <i>клюква!</i>	To je pěkné nadělení!
	To tak scházelo!
	To jsou mi věci!
Развесистая <i>клюква</i>	Straky na vrbě
	Výplod fantazie
	Výplod chorého mozku
	Potěmkinovská vesnice
Натянулся (налился, пьян) как <i>клюковка</i>	Je pod obraz
	Je namol
	Je navalený jako kanón
Не жизнь (житьё), а <i>малина</i>	Je komu hej
	Má (zlaté) časy
	Má život jako v bavlnce
	Má se jako na posvícení
Разлюли <i>малина</i>	To je nebe na zemi
	To je prostě pohádka

Жить что (как) <i>горох</i> при дороге	Mít se jako hrách u cesty
Как об стенку <i>горох</i>	Mluvit (do koho) jako do dřeva
	Jako když do dubu mluvit
Времена цара <i>Гороха</i>	Staré časy
	Od Adama
	Za Marie Terezie

	Za císaře pána
Со времён царя <i>Гороха</i>	Je to tak od Adama
<i>Горохом</i> рассыпаться (сыпаться)	Prchat (rozprchnout se na všechny strany)
	Rozletět se na všechny strany
Делать из кого шута <i>горохового</i>	Dělat (tropit) si tatrmany z <i>koho</i>
	Mít <i>koho</i> za blázna
	Dělat (tropit) si blázny z <i>koho</i>
	Dělat si z <i>koho</i> dobrý den
	Dělat z <i>koho</i> vola
Корчить (строить) шута <i>горохового</i>	Dělat tajtrlíčka (tatrmana)
	Dělat ze sebe šaška
	Dělat ze sebe vola
Выглядеть как пугало <i>гороховое</i>	Vypadat jako strašák (do zelí)
	Být (vypadat) jako hastroš (v poli)
	Vypadat jako by utekl z cirkusu
Пугало <i>гороховое</i>	Strašák do zelí
Чучело <i>гороховое</i>	Strašák do zelí
Шут <i>гороховый</i>	Dvorní šašek
	Strašák do zelí
Принцесса на <i>горошине</i>	Princezna na hrášku
	Cukrová (porcelánová) panenka
	Maminčin mazánek
Слёзы (крупные) как <i>горошины</i>	Slzy jako hráchy
После ужина <i>горчица</i>	S křížkem po funuse
Отделять зерна от плев	Oddělovat zrno do plev
<i>Маковой</i> (ни) росинки во рту не было у <i>кого</i>	Neměl nic v ústech (v hubě)
Ни <i>маковой</i> росинки кому	Ani kapku (ani drobet, ani krapet) nedat
Ни на <i>маковую</i> росинку	Ani za mák
	Ani co by se za nehet vešlo
<i>Маковое</i> зёрнышко	Makové zrnko
	Co by se za nehet vešlo
Ни на <i>маковое</i> зёрнышко	Ani za mák
	Ani o píd'
Свалиться (упасть) как куль с <i>овсом</i>	Svalit se jako žok
Горький как <i>полынь</i>	Hořký jako pelyněk
Отделять <i>пишеницу</i> от <i>плевел</i>	Oddělovat koukol od pšenice
	Vyplít koukol ze pšenice
Щелкать как семечки что	Dělat co, jako nic
	Dělat co, jako když bičem mrská
<i>Хмель</i> бродит (гуляет) в голове у <i>кого</i>	Má v hlavě

	Je v ráži
<i>Хмель вылетел из головы у кого</i>	Hned, najednou vystřízlivěl
<i>Хмель вышибло у кого</i>	Hned, najednou vystřízlivěl
Во <i>хмелю</i>	V opilosti
	V opičce
	V podnapilém stavu
При царе <i>Горохе</i> и царыце <i>Чечевице</i>	Za krále Holce
	Když si náš dědeček babičku bral
	Za časů krále Ječmínka
	Za Žižky
	Za Rakouska-Uherska
За миску <i>чечевице</i>	Prodat, zradit za mísu čočovice (pro čoč., za čoč.)
Продать за <i>чечевичную</i> похлёбку	Prodat za mísu čočovice
	Zradit za 30 stříbrných
Продаться за <i>чечевичную</i> похлёбку	Prodat za mísu čočovice

Белокочанная <i>капуста</i>	ruské rubly
Быть при <i>капусте</i>	Být při penězích
Не в <i>капусте</i> подобран (найден) <i>кто</i>	Není horší než ostatní
	Není žádný hej počkej
В <i>капусту</i> рубить (изрубить) кого, что	Dělat (udělat) mastný flek z koho
	Bít hlava nehleva koho
Стричь (рубить) <i>капусту</i>	Vydělávat těžké peníze
	Rejžovat prachy
	Mastit kapsu (kapsy)
Держать хвост <i>морковкой!</i>	Hlavu vzhůru
	Vzchop se
Задавать (здать) <i>перцу</i> кому	Dávat (dát) <i>komu</i> co proto
	Dávat (dát) na frak <i>komu</i>
	Dávat (dát) kapky <i>komu</i>
Посыпать (насыпать) <i>перцу</i> на хвост	Dávat (dát) <i>komu</i> lekci
	Dávat (dát) <i>komu</i> co proto
Как горькая <i>редка</i> (наодесть) кому	Má toho až po krk
	Má toho plné zuby
	Má toho dost
	Není to už k vydržení
Парить <i>репу</i> кому	Brát <i>koho</i> na hůl
	Házet písek do očí <i>komu</i>
	Věšet bulíky nos <i>komu</i>
Трянуть <i>репу</i>	Dělat <i>co</i> na dlouhé lokty

	Natahovat <i>co</i> jako harmoniku
	Natahovat <i>co</i> jako kšandy
Чесать <i>репу</i>	Dělat si s <i>čím</i> hlavu
	Lámat si hlavu
	Týrat si mozek
Что дешевле пареной <i>репы</i>	Je to za babku
	Je to za pakatel
	Je to za hubičku
Что проще пареной <i>репы</i>	Je to jednoduché jako facka
	Není nic jednoduššího
Красный как <i>свёкла</i>	Červený jako pivoňka
	Červený (rudý) jako cihla
	Červený jako rak
Ни <i>хрена</i>	Vědět starou belu (starou bačkoru, pendrek)
	Houby s octem
Какой <i>хрен</i>	Který čert!
	K čertu!
	Čerta starého!
	Ani mě nenapadne!
	Jdi s tím k čertu!
На кой <i>хрен</i> ?!	Kterýho čerta
	Nač k sakru
Ни один <i>хрен</i>	Ani čert nenajde
Один <i>хрен</i>	Je to čert jako d'ábel
	To samé v bleděmodrém
	Petr jako Pavel
	Prašť jako uhoď
	Pěšky jako za vozem
<i>Хрен</i> знает	Čert ví
<i>Хрен</i> с ним	Ať jde k čertu
	Ať si trhne nohou
	Ať mi vleze na záda
Какого <i>хрена</i> ?!	Kterého čerta?
	Kterého výra?
	Kýho d'asa?
	Proč, nač k sakru
	U všech všudy!
На <i>хрена</i>	Proč, nač k sakru?
Не <i>хрен</i> делать кому	Dělá kulový
	Nemá nic na práci
	Kope se nudou do zadku

Старый <i>хрен</i>	Starý paprika
	Dědek plesnivý
Хоть бы <i>хрен</i> кому	Je to jako hrách na stěnu házet
	Je to jako mluvit do dubu
	Je to šuma fuk
	Je to buřt
<i>Хрен</i> редьки не слаще	To máš prašť jak uhoď
До <i>хрена</i> кого, чего	Je jich jako máku
	Je jich jako blech
	Je jich jako much (psů)
	Je jich jako smetí
Не <i>хрена</i> не стоит кто, что	Stojí za babku
	Stojí za starou belu

Пříloha 4. Abecední rejstřík českých frazeologismů podle rozdělení do frazeologických skupin

Mít dluhů jako <i>kvítí</i>	Быть в долгу как в шелку
Čertovo <i>kvítko</i>	Сорванец
Být jako <i>zvadlá lilie</i>	Ходить как в воду опущенный
	Бледная немочь
Dělat někde <i>oleandr</i>	Быть где то для мебели
Moc na někom <i>duby kácet</i>	На ком нахать можно
Být vedle jako <i>jedle</i>	Попасть пальцем в небо
Spát jako <i>dřevo</i> Spát jako <i>poleno</i> Spát jako <i>špalek</i>	Спать как убитый
Chrápe jako když <i>dříví řeže</i> Chrápe jako když <i>polena řeže</i>	Храпит как медведь
To je jako nosit <i>dříví</i> do lesa	В Тулу со своим самоваром не ездит
Je takový dobrák, že by na něm mohli <i>dříví</i> štípat	Из него хоть веревки вей
Vysázet něco na <i>dřevo</i>	Выложить на стол
Nebýt ze <i>dřeva</i>	Не быть железный (каменный)
Být z jiného <i>dřeva</i>	Быть из другого теста
Přiložit si <i>polínko</i> do ohně	Подлить масла в огонь
Dostat se na <i>kořen</i> věci	Проникнуть в суть чего
	Докопаться до сути
Mít dobrý <i>koříněk</i>	Иметь хорошую закваску
Dělat někde <i>křoví</i>	Быть где то для мебели
Být milý jak <i>trn</i> v patě	Быть как бельмо на глазу
Ani <i>stéblo</i> křížem nepřeložit	Не ударить палец о палец
Nepřeložit ani <i>stébla</i> přes cestu	Мухи не обидеть
	Пальцем никохо не тронуть
Kápnout někomu <i>pelyňku</i>	Капнуть яду
Je to kyselé jako <i>šťovík</i>	Кислый как уксус
Puknout jako <i>žalud</i>	Лопнуть как мыльный пузырь
Být opuštěný jako <i>hruška</i> v širém poli	Быть один ка перст
	Быть круглым как шарик
Tváří se jakoby kousl do kyselého <i>jablka</i>	Как будто укуса хлебнул
Červivé <i>jablko</i>	Душа с чревиточиной
Sebrat si svých pár <i>švestek</i>	Собрать свои пожитки (манатики)

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Bc. Mořická Radka

Název katedry: Katedra slavistiky

Název fakulty: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název diplomové práce: Floronyma v ruské a české frazeologii

Vedoucí práce: prof. Ludmila Stěpanova, CSc.

Počet znaků: 180 000

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 47

Klíčová slova: floronyma, rostliny, flora, frazeologie, frazeologismy, Rusko, Česko, ekvivalentnost, internacionálnost, národní specifíčnost

Charakteristika diplomové práce:

Diplomová práce popisuje a srovnává ruské a české frazeologické jednotky obsahující floronyma. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Teoretická část se zabývá frazeologií, popisem obrazu světa a charakteristikou flory na územích Ruské federace a České republiky. Praktická část zkoumá frazeologické jednotky podle typů ekvivalentnosti a stupně internacionálnosti či národní specifíčnosti. Frazeologismy jsou rozděleny do devíti skupin dle charakteru floronyma. V poslední podkapitole byly analyzovány vybrané české frazeologismy. V přílohách se nachází výsledná statistika a seznamy frazeologismů dle příslušného dělení.